

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

นายหัตพงษ์ งานดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา บริหารการศึกษา ภาควิชา นโยบายน การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE OPERATION OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION RATED SUCCESSFUL IN ASSISTING STUDENTS: A CASE STUDY

Mr. Hutsapong Ngandee

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Administration
Department of Educational Policy , Management , and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

511537

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการ
ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษา

โดย

นายหัตพงษ์ งานดี

สาขาวิชา

บริหารการศึกษา

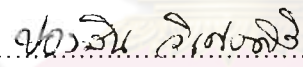
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

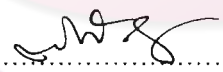
รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์

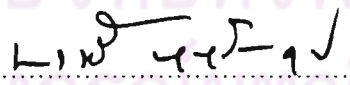
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์)

หัตถพงศ์ งานดี : การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา. (A STUDY OF THE OPERATION OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION RATED SUCCESSFUL IN ASSISTING STUDENTS: A CASE STUDY). อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ เอกชัย กีสุขพันธ์. 185 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยใช้วิธีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง ของทุกโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพาศเลือกพิจารณาบุคลากรเข้ามาทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องมีประสบการณ์และรับราชการมาเป็นเวลานาน มีการประชุมบุคลากรเป็นระยะโดยให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน มีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดในวันปฐมนิเทศนักเรียน โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง มีการประกาศคุณความดีของนักเรียนตามบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียน โรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆไว้ที่หน้าโรงเรียน มีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจน

สรุปผลการวิจัย ด้านการเตรียมการและการวางแผน พบว่า ทุกโรงเรียน มีการพิจารณาเลือกบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน มีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนเพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน มีการเลือกผู้เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำ เลือกบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ ด้านการปฏิบัติตามแผน พบว่า มีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนทุกปีการศึกษา มีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดเด่น จุดด้อยของงานให้แก่บุคลากร มีการประชุมบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานทุกสัปดาห์ มีการฝึกอบรมบุคลากรโดยการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งบุคลากรไปอบรมยังหน่วยงานอื่น ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม เป็นระยะๆให้กับบุคลากรที่ดำเนินงานและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด ครูที่ปรึกษาจะมีการประเมินผลการปฏิบัติงานกันเองในแต่ละระดับชั้น และทุกสิ้นภาคเรียนครูที่ปรึกษาจะมีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ไปยังคณะกรรมการอำนวยการ ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง พบว่ามีการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งมีการเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกๆเรื่อง

ภาควิชา นโยบายน การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

ลายมือชื่อนิติศ.....

สาขาวิชา บริหารการศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

ปีการศึกษา 2551

49873776027 : MAJOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD: SECONDARY SCHOOL / ASSISTING STUDENTS / SUCCESSFUL

HUTSAPONG NGANDEE : A STUDY OF THE OPERATION OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION RATED SUCCESSFUL IN ASSISTING STUDENTS: A CASE STUDY.
 THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASSOC. PROF. EKACHAI KEESOOKPUN, 185 pp.

This research has the objective to study the operation of secondary schools under the office of the basic education commission rated successful in assisting students with a case study of WatanotaiPAYAB School, Teerakarn Ban Hong School, and Lai Hin Wittaya School by using the work operation according to the assistance to students of the office of the basic education commission, Ministry of Education, B.E. 2547 to be the framework of the research. The people and sample used in the research are the executive of educational institutions, head of the level, guidance teacher, advisors, basic education commission, and the parents of every school. The tools used are educational document form and interview form.

From the research it was discovered that WatanotaiPAYAB chooses personnel to work in the system of assisting students who have the experience and service the governmental service for a long time. There is a meeting of personnel from time to time by letting the head of the level to be the follower of the operation. There is invitation of successful former students to give knowledge and concept on the first orientation of students. Teerakarn Ban Hong has the announcement of good things of students at the publicity board. There is a make-believe police station inside the school. Lai Hin Wittaya has the meeting of teachers and personnel once a week. There is publicity on the bulletin board relating to the good achievements of students and the various outstanding activities in front of the schools. There is fund of lunch and tuition fund for children who are good at studying but poor.

To conclude the research regarding the preparation and the planning it is found that every school has the selection of personnel in the system of assisting students who must have a very good responsibility in the duty and has the determination to the development of students in every aspect. There is analysis of the basic readiness condition of the schools in order to find strengths and weaknesses. There is selection of people who meet with the parents frequently and selection of personnel who dedicate the time in the work for schools fully. Regarding the operation according to the plan, it is found that, in every academic year, there is selection of best advisors who helps students. Data of assistance system are used to point out the outstanding points or weaknesses of the work to personnel. There are meetings of personnel in order to create understanding in the work every week. There is a training of personnel by inviting outside trainers to give the knowledge of assisting students and send personnel to train at other work units. Regarding the follow-up of the evaluation and report it is found that there is demonstration and follow-up from time to time to personnel who operate the work and advisors according to the suitability of the time specified by the school. Advisors will evaluate the work operation result among themselves in each class and at the end of each semester; advisors will make summary report of the work operation to the managing committee. Regarding the role of the committee of basic education and parents it is found that there is a good cooperation with the school and there is the recommendation of the guideline in the promotion, development, and solution of assisting students in every topic.

Department Educational Policy, Management, and Leadership

Student's Signature *Hutsapong Ngandee*

Field of study Educational Administration

Principal Advisor's Signature *Ekachai Keesookpun*

Academic year 2008

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำให้ข้อคิดเห็นและตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปองสิน วิเศษศิริ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ข้อเสนอแนะซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ นางธนิมา เจริญสุข ดร.สายพันธุ์ ศรีพงษ์พันธุ์กุล นายธนิต ใหม่ ประสิทธิ์กุล นายแสงวาท วงศ์ใหญ่ นายสุรัตน์ เจียรตระกูล นางสุนิศา หงษ์ทอง ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาช่วยตรวจสอบ แก้ไข และให้คำแนะนำในการทำเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ จ.เชียงใหม่ โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน โรงเรียนไหล่หินวิทยา จ.ลำปาง ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณเมฆจันทร์ส จิตรัมย์ คุณสุนทร อินทะนัค คุณมานะ เศษเจริญ คุณอัศรา บุทธ์ ศรีใจอินทร์ คุณคำรงค์ ศรีอร่าม เพื่อนๆ พี่และน้องชาวบริหารการศึกษาทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อณฑล คุณแม่คำรุณี งานดี คุณวนิดา จรัสวิชญ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครู โรงเรียนบ้านสองพี่น้องทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

หากงานวิจัยนี้ได้ก่อเกิดประโยชน์แก่วงการบริหารการศึกษา ขอขอบคุณความดีนี้เป็นเครื่องบูชาแด่บิดา มารดา บูรพาจารย์ของผู้วิจัย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ณ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
	ขอบเขตของการวิจัย.....	5
	กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
	วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
	การบริหารกิจการนักเรียน.....	11
	ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	14
	ความหมายและความสำคัญสำคัญของการวางแผน.....	24
	แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร.....	31
	ความหมายและความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา.....	35
	แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT.....	40
	แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ.....	46
	แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม.....	49
	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โครงการ.....	52
	หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	60
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69

บทที่

3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	72
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	72
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
	การสร้างเครื่องมือวิจัย.....	74
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	78
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
	ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จ.เชียงใหม่.....	81
	ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนธีรภานท์บ้าน ไส้อง จ.ลำพูน.....	92
	ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียน ไหล่หินวิทยา จ.ลำปาง.....	102
	ตอนที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งหมดของทุก โรงเรียน.....	112
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
	สรุปผลการวิจัย.....	119
	อภิปรายผลการวิจัย.....	126
	สรุปข้อค้นพบของการทำวิจัย.....	139
	ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้.....	140
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	144
	รายการอ้างอิง.....	145
	ภาคผนวก.....	151
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	185

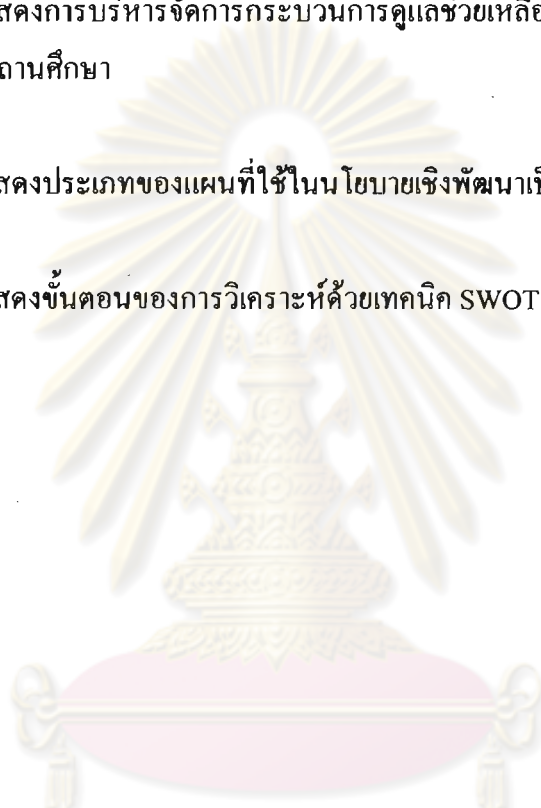

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1	แสดงกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	16
2	แสดงการบริหารจัดการกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สถานศึกษา	21
3	แสดงประเภทของแผนที่ใช้ในนโยบายเชิงพัฒนาเป็นเกณฑ์	28
4	แสดงขั้นตอนของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis	43

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่ง ความว่า “เขวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวให้ตกต่ำ หรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกันกับคนอื่นอย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ในฐานะที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รongลงมาจากบิดามารดา” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 1) จากพระบรมราโชวาท แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาของไทยทุกยุคทุกสมัยล้วนมีจุดหมายเดียวกันคือ การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 6 และมาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษายังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียน โดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา ในปี พุทธศักราช 2542 ได้ก่อให้เกิดกระแสการตื่นตัวอย่างมากของครู อาจารย์ ผู้บริหารการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาทั้งหลาย เพราะนับแต่นั้นไป การศึกษาของประเทศต้องมีการปรับเปลี่ยน โฉมหน้าใหม่ ไปสู่การอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ด้วยความร่วมมือของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ชุมชน สังคม และโดยเฉพาะครอบครัวของนักเรียนเอง คุณภาพของเยาวชนเป็นเครื่องชี้อนาคตของชาติ การสร้างชาติให้มีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ จึงต้องเสริมสร้างคุณภาพของเยาวชนให้มีความสามารถ มีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาซึ่งพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคมไทย คือการเป็นคนดีและคนเก่ง ทั้งนี้โดยมีสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นคนที่มีคุณภาพ โดยการจัดการศึกษาคควรอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาที่เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนควรได้รับ โอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อนำศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ได้

เต็มทีในเรื่องการเรียนรู้ การศึกษา การทำงาน และการดำรงชีวิตในสังคม(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547 : 10)

ในสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่อยู่ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ เทคโนโลยีการศึกษา วัฒนธรรมและอื่นๆอีกมากมายทำให้มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่สื่อต่างๆเข้ามาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาก่อให้เกิดผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของนักเรียน ได้แก่การมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจปัญหาการระบาดของสารเสพติดปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนต่อครอบครัวและต่อสังคมเป็นอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,2542 : 1-2) สภาพสังคมเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในปัจจุบันรวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมไทย ทำให้มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หลายครอบครัวไม่มีเวลาดูแลลูกหลานตัวเองอย่างใกล้ชิดและตัวนักเรียนเองที่เป็นเยาวชนที่มีประสบการณ์ชีวิตไม่มากนัก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ การขาดความอบอุ่น ขาดคนเอาใจใส่ดูแล จึงทำให้เกิดปัญหาทั้งกับตนเอง ครอบครัวและสังคมได้ง่าย (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคนมีความมุ่งหวังว่านักเรียนจะเติบโตอย่างมีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านการดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข ในสังคม พร้อมด้วยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีซึ่งความมุ่งหวังนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและความพร้อมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน อีกทั้งมีการประสานกับพ่อแม่ผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด รวมถึงหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และจากการที่สังคมปัจจุบันประสบกับปัญหาต่างๆ และการมีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตและจิตใจของผู้คนอย่างมาก ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย แม้แต่เยาวชนก็ได้รับผลกระทบนั้นเช่นกัน ซึ่งเยาวชนเหล่านั้นยังเป็นเด็กวัยเรียนที่ต้องการความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดต้องการคำแนะนำปรึกษาอย่างมีเทคนิควิธี บางครั้งก็ต้องการความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอย่างเร่งด่วน ต้องการความรักความเข้าใจจากผู้ใหญ่ โดยมีพ่อแม่เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดของสถาบันครอบครัวในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีครูทุกคนเป็นผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวแทนพ่อแม่ผู้ปกครอง เมื่อเด็กๆ อยู่ที่โรงเรียน (กรมสุขภาพจิต, 2544 : 2)

ผลการวิจัยของ กฤษณา ชลวิริยะกุล (2546:9) พบว่า สาเหตุของปัญหาที่วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนและไม่พึงประสงค์เกิดจากภาวะความเครียดที่มีสูงในบุคคลวัยรุ่นและวัยเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่ต้องมีการปรับตัวมากกว่าวัยอื่นๆ ทั้งในด้านการเรียน ปัญหาส่วนตัว ปัญหาการปรับตัวกับกลุ่มเพื่อนและปัญหาต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากครอบครัวสังคมและโรงเรียน โดยเฉพาะการขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการ

ดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครองและครู-อาจารย์ เป็นสาเหตุสำคัญต่อสุขภาพจิตและการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การเสพติดสิ่งเสพติด การมั่วสุม ในแหล่งอบายมุขหรือสถานเริงรมย์ต่างๆ การมั่วสุมทางเพศ การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว การไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน เป็นต้น ด้วยเหตุที่นักเรียนได้ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนไม่น้อยกว่าที่บ้าน ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นที่พึ่งพาทางใจและช่วยเหลือด้านการปรับตัว เป็นแหล่งที่จะให้ความรักความอบอุ่น ใกล้ชิด ผูกพัน ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อเป็นทางออกที่สร้างสรรค์ซึ่งสิ่งที่นักเรียนไม่ได้รับจากครอบครัว และสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความหวัง สามารถหาเหตุผลตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ดี มีพลังที่จะศึกษาค้นคว้าด้านการเรียนและพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

นักเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งจัดเป็นวัยวิกฤต เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยของการอยากรู้ อยากลอง ภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง วุฒิภาวะทางอารมณ์ยังไม่สมบูรณ์ มีความสับสนในการวางบทบาทของตนเองในสังคม ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา เกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและเกิดความสับสนในการปฏิบัติตนต่อกลุ่มเพื่อน จึงมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเป็นต้นว่า แต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่องไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว ซึ้งซึม พุดจาก้าวร้าวไม่สุภาพ ได้เถียง เสียงดังเอะอะโวยวาย การเรียนตกต่ำ ไม่สนใจเรียน หนีเรียนหรือมาโรงเรียนสายเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มั่วสุมทางเพศกับเพื่อนชายหญิง พกพาอาวุธหรือใช้สารเสพติด เป็นต้น(กรมสุขภาพจิต, 2543 : 4-5) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นหลักสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 1) นอกจากการสอนทางวิชาการให้ครบถ้วนตามหลักสูตรแล้ว อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนานักเรียนคือ การสอนในเรื่องความประพฤติ การแสดงออกทางบุคลิกภาพ อารมณ์ จิตใจ การปรับตัวและการมีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ครูคือผู้ส่งเสริมพัฒนา ผู้ให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาและนักเรียนที่มีปัญหา เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิด มีทิศทางชีวิตที่สร้างสรรค์ (กรมสุขภาพจิต , 2544 : 11)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหาร และครูอาจารย์ให้ส่งเสริม ดูแลพัฒนา นักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่า นักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่จะคอย ดูแลทุกข์สุขอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และ ชุมชน เชื่อมประสานและรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่างๆ เพื่อให้มีการส่ง ต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียนและเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษา จะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ ,2547 : 2) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการทางการศึกษาของ โรงเรียนที่เกี่ยวกับการ ส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีคุณภาพตาม ความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะ ทาง อารมณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักคิดตัดสินใจ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตลอดจนป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนไม่ให้เกิดายเป็นปัญหาของสังคม โดยมีกระบวนการ ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานอย่างชัดเจน มี ครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือของผู้ปกครอง ครู และ ผู้เกี่ยวข้องหรือชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนจากโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 5)

จากการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผ่านมา พบว่า ยังมีจุดอ่อนอยู่หลาย ประการที่เป็นสาเหตุให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินการไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาทิ ไม่ได้รับ การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูไม่มีทักษะหรือการให้คำแนะนำกับนักเรียน นักเรียนไม่ เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร เป็นต้น (ข่าวสด : 18 กรกฎาคม 2550)

ในปี พ.ศ. 2547 กระทรวงศึกษาธิการ โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการคัดเลือก โรงเรียนที่สามารถดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างประสบ ความสำเร็จ โดยเลือกจากโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกขนาดที่มีการนำวิธีการดำเนินงานตามระบบการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้เป็นวิธีการดำเนินงาน จนประสบความสำเร็จ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้เป็นตัวอย่างให้โรงเรียนอื่นๆ ได้ดำเนินงาน ตาม

ผลการคัดเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ในโรงเรียน และได้คัดเลือกจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาด

ใหญ่ทั่วประเทศ ซึ่งสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คัดเลือกโรงเรียนวัด โนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จังหวัดลำปาง ซึ่งจัดเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กตามลำดับ เป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จจากการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทั้ง 3 โรงเรียนนั้น มีบทบาทและผลงานในการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดีเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกในปีเดียวกัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว สรุปได้ว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 3 โรงเรียน มีความพร้อมและความเหมาะสมในการทำวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้วยเหตุที่ระบบการดูแลช่วยเหลือเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่โรงเรียนทุกแห่งในสังกัด สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังกล่าว เพื่อใช้เป็นแนวทางด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา โรงเรียนวัด โนทัยพายัพ จ.เชียงใหม่ โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จ.ลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case-Study) เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา โรงเรียนวัด โนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่ใช้ในการวิจัย คือ วิธีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 2547 ประกอบด้วย

1. การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน
  - 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ
  - 1.2 วิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน
2. การปฏิบัติตามแผน
  - 2.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร
  - 2.2 ดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน
  - 3.1 ประเมินเพื่อทบทวน
  - 3.2 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน
4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี พ.ศ.2547 ได้แก่ โรงเรียนวัดโนนทัยพยับ จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนธีรภทท์บ้านไธสง จังหวัดลำพูน และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จังหวัดลำปาง

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายกิจการนักเรียน

หัวหน้าระดับ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าระดับตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูแนะแนว หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานแนะแนวของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ครูที่ปรึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บุคลากร หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานและการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. โรงเรียนต่างๆสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง จำนวน 3 โรงเรียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 60 คน ดังนี้

1. **ผู้บริหารสถานศึกษา** ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาณ์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา รวม 3 คน
2. **หัวหน้าระดับ** ได้แก่ หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาณ์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา รวม 18 คน

2. หัวหน้าระดับ ได้แก่ หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา รวม 18 คน

3. ครูแนะแนว ได้แก่ ครูแนะแนวซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานแนะแนวของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา รวม 3 คน

4. ครูที่ปรึกษา ได้แก่ ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยเลือกมาระดับละ 1 คน รวม 18 คน

5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ได้เป็นผู้ปกครองของนักเรียน รวม 9 คน

6. ผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา รวม 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้ประกอบการศึกษาวิเคราะห์

2. แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เป็นแบบที่ใช้กับหัวข้อนำสัมภาษณ์ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ไปติดต่อขอความร่วมมือ จากโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง กับผู้บริหาร หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนธรรมาภิบาลบ้านโฮ่ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยเข้าไปทำการศึกษาวิจัยในโรงเรียนทั้งหมดด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมด โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบของแนวคิดในการวิจัยและนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอโดยแบ่งเป็น 5 บท ดังนี้
- บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีดำเนินการวิจัย
  - บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
  - บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย วัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
  - บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายโรงเรียน
  - บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
- รายการอ้างอิง
ภาคผนวก
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ โรงเรียนธีรกาณท์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะนำเสนอในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การบริหารกิจการนักเรียน

2. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

3. ความหมายและความสำคัญของการวางแผน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

5. ความหมายและความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

6. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT

การปฏิบัติตามแผน

7. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

8. แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม

9. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โครงการ

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุน

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน ได้มีนักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527: 37) ได้ให้ความหมายการบริหารงานกิจการนักเรียนไว้ว่า หมายถึง การบริหารและนิเทศงานกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน การบริหารกิจการนักเรียนจะเริ่มตั้งแต่ก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียนจนกระทั่งเด็กจบออกจากโรงเรียนไปแล้ว

ภิญโญ สาธร (2526 :204) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารและการติดตามบรรดากิจกรรมต่างๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในห้องเรียน ช่วยให้เด็กมีความรู้และความฉลาด มีไหวพริบ รู้จักแก้ไขปัญหาต่างๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคม รู้จักใช้ความสามารถของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2533:5) ได้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนว่า เป็นงานที่มุ่งจะช่วยสร้างคุณสมบัติสำคัญหลายประการที่มุ่งหวังให้เกิดแก่นักเรียน เช่น คุณสมบัติในด้านการมีวินัยในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต เชื้อมั่นในตนเอง มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การพูดเป็นการฟังเป็น เป็นนักคิดนักทำ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องคนอื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ด้วยดี เป็นผู้ผู้นำ ผู้ตามที่ดี ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี

ธีรวุฒิ ปทุมนพรัตน์ (2533:2) ได้กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียนเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดเป็นกิจกรรมนอกโรงเรียน เพื่อบริการให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ จนสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ดี

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2539:4) อธิบายว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ งานที่เกี่ยวกับนักเรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน คคชเป็นกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่การสรรหาบุคลากรด้านนักเรียน การผลิตและพัฒนาไปจนกระทั่งนักเรียนพ้นสภาพการเป็นนักเรียนและการติดตามผลการผลิต

ดำรง ประเสริฐกุล (2542:3) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในกิจการต่างๆ นอกห้องเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่จะต้องจัดให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สรุปได้ว่า การบริหารกิจการนักเรียน คือ การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนที่ นอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งกิจกรรมต่างๆที่โรงเรียนได้จัดให้ทั้งในและ นอกโรงเรียน

ความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน

คำรณ ประเสริฐกุล (2542:5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียนไว้ ดังนี้

1. นักเรียนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมเพื่อเป็นคนดีและใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนและใน สังคมอย่างมีความสุข
2. งานกิจการนักเรียนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง
3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง มีความเจริญงอกงามทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา
4. องค์ประกอบการเรียนรู้ นอกจากการจัดการเรียนการสอน โดยตรงในห้องเรียนแล้ว การ เรียนรู้สามารถเกิดจากการ จัดกิจกรรมนอกห้องเรียนและสามารถทำได้กว้างขวางมาก

ความมุ่งหมายทั่วไปของการบริหารกิจการนักเรียน

กรมสามัญศึกษา (2533:12) ได้กำหนดความมุ่งหมายของงานด้านกิจการนักเรียนไว้ 9 ประการ คือ

1. เพื่อเสริมประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเรียนวิชาต่างๆ ตามความสมัครใจ
2. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักคิดเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้
4. เพื่อให้ให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง
5. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของนักเรียน
6. เพื่อให้มีคุณธรรมเพื่อส่วนรวม
7. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
8. เพื่อให้ให้นักเรียนมีความภูมิใจในความเป็นไทย
9. เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัย

สรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการบริหารกิจการนักเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา มุ่งเน้นใน เรื่องของการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ รู้จักคิดเป็นระบบ ให้มีความคิดสร้างสรรค์ ใช้

เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่นักเรียน

ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียนมีขอบข่ายกว้างขวางมาก เนื่องจากงานด้านกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนตั้งแต่เริ่มเข้ามาอยู่ในโรงเรียนจนกระทั่งสำเร็จออกไป ดังนั้น ขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนจึงมีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขอบข่ายของงานบริหารกิจการนักเรียนในรูปแบบต่างๆ ดังนี้ คือ

เชาวน์ มณีวงษ์ (2527:13) ได้แบ่งขอบข่ายของงานบริหารกิจการนักเรียนออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. งานกิจการนักเรียนที่เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการหรือนโยบายของรัฐบาล เช่น การรับนักเรียน งานทะเบียนนักเรียน วินัยและการลงโทษ
2. การจัดบริการต่างๆ เท่าที่โรงเรียนและผู้บริหารจะพึงจัดให้ได้ตามกำลังความสามารถ ได้แก่ งานแนะแนว โครงการอาหารกลางวัน สุขภาพอนามัย สภานักเรียน

คำรง ประเสริฐกุล (2542:15) สรุปเกี่ยวกับขอบข่ายของงานกิจการนักเรียนว่ามีขอบเขตในงานต่อไปนี้

1. ด้านการปกครอง เป็นนการสร้างนิสัยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสุขในการอยู่ร่วมกัน ประพฤติและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ เช่น การแต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบ เคารพในกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ
2. ด้านบริการและสวัสดิการ เป็นการอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุข มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น การบริการสุขภาพอนามัย อาหารกลางวัน บริการแนะนำ ทุนการศึกษา สโมสรนักเรียน
3. ด้านกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนโดยตรง เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน เช่น กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านวัฒนธรรม กิจกรรมด้านกีฬา กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ขอบข่ายงานการบริหารกิจการนักเรียน จะต้องอยู่บนพื้นฐานความเชื่อมั่นในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค การมีชีวิตอยู่ในสังคมที่ดี การมีประสบการณ์ที่ดีโดยครอบคลุมงานด้านต่างๆ คือ งานกิจกรรมนักเรียน งานวินัย และปกครองนักเรียน งานบริการและ

สวัสดิการนักเรียน โดยจัดให้เป็นไปอย่างเหมาะสมสามารถสร้างประโยชน์ให้กับทางโรงเรียนและสังคมต่อไป

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระบบงานที่เกี่ยวกับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกี่ยวข้องอยู่ในขอบข่ายงานของฝ่ายกิจการนักเรียนโดยตรง ดังนั้นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบงานที่จัดอยู่ในฝ่ายกิจการนักเรียนของทุกโรงเรียน

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:4) ได้ให้ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนชัดเจน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐาน คุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน ฯลฯ มีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:5) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ขอบข่ายการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:6) ได้กำหนดขอบข่ายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือ
2. ดำเนินการทั้งส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข
3. การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

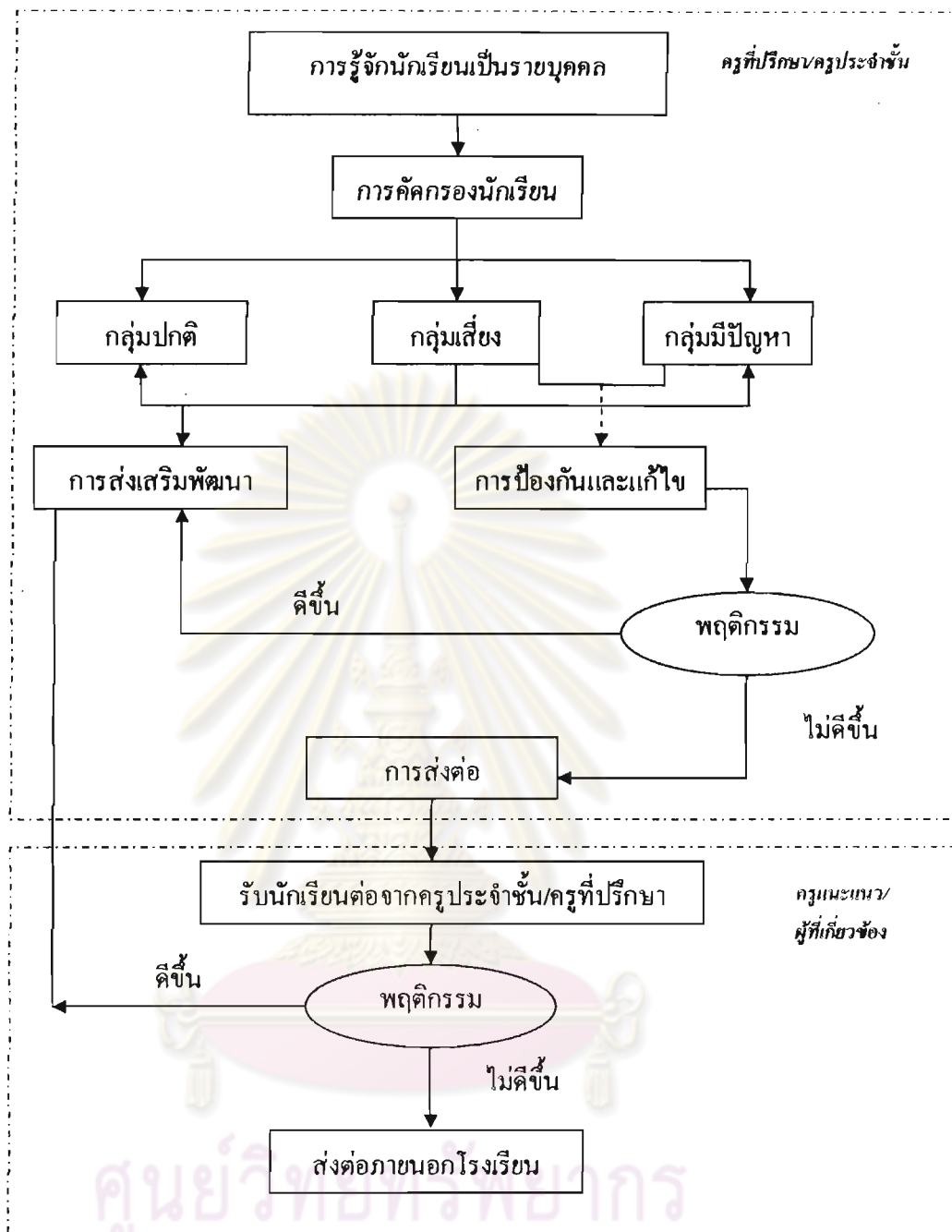
การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:36) ได้กำหนดรูปแบบกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นแผนภูมิดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 แสดงกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547:36)

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงถึงกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:37-51) ได้กำหนดแนวปฏิบัติของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาไว้ดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการป้องกันแก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด

ข้อมูลพื้นฐานนักเรียน

ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาควรมีข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ดังนี้

1. ด้านความสามารถ

- 1.1 การเรียน
- 1.2 ความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ

2. ด้านสุขภาพ

- 2.1 ร่างกาย/ความพิการ
- 2.2 จิตใจ-พฤติกรรม

3. ด้านครอบครัว

- 3.1 เศรษฐกิจ
- 3.2 การคุ้มครองสวัสดิภาพ

4. ด้านสารเสพติด

5. ด้านความปลอดภัย

6. พฤติกรรมทางเพศ

7. ด้านอื่นๆ ที่ครูพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำผลที่ได้ มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น สถานศึกษาคควรมีการประชุมครู กำหนดเกณฑ์การคัดกรอง เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน ให้เป็นที่ยอมรับของครู

ในสถานศึกษาและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งให้มีการกำหนดเกณฑ์ว่า ความรุนแรงหรือความถี่เท่าไรจึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา

การคัดกรองนักเรียน จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของตนเองหรือสังคมส่วนรวมในด้านลบ
2. กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลการเรียนเปลี่ยนแปลงไปทางลบ
3. กลุ่มมีปัญหา หมายถึง นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาชัดเจน มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตประจำวันของตนเองหรือต่อสังคมส่วนรวมในด้านลบ

การคัดกรองจะพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษแทรกอยู่ในเด็กทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ ได้แก่

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
5. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
6. เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรม
7. เด็กออทิสติก
8. เด็กอัจฉริยะ

โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กเหล่านี้ ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

3. การส่งเสริมและพัฒนา

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหากลับมาพฤติกรรมดีขึ้นตามสถานศึกษาหรือชุมชนคาดหวัง

กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เช่น

1. กิจกรรมพัฒนานักเรียน
2. กิจกรรมโฮมรูม
3. การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting)
4. โครงการพิเศษต่างๆ

ข้อควรตระหนักในการดำเนินกิจกรรม

1. การจัดกิจกรรม Classroom meeting (จัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน) ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบ หรือการต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียน หรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุม
2. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใย เอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคน
3. ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรนำกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบและต้องการปรับปรุง แก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียนร่วมกับสถานศึกษา
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน ควรเป็นกิจกรรมหลากหลายตามความสนใจของนักเรียน เช่น คนตรี กีฬา ศิลปะ เป็นต้น

4. การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข

ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหานั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลย นักเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคม

การป้องกันและแก้ไขปัญหให้กับนักเรียนมีหลายเทคนิค วิธีการ เช่น การให้การปรึกษา เบื้องต้น การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การติดตามช่วยเหลือ เป็นต้น

5. การส่งต่อ

ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาหากต้องการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กรณีที่มีเด็กมีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อ

ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น

การส่งต่อ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

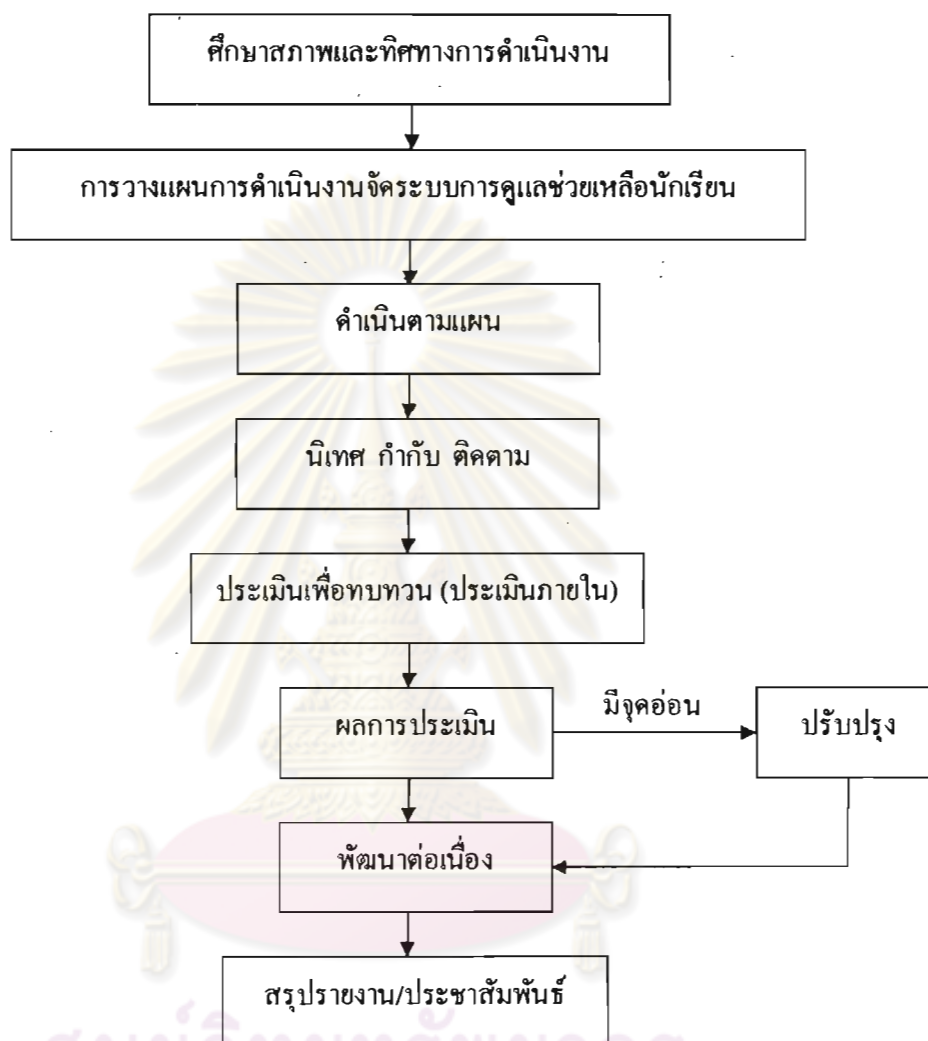
1. การส่งต่อภายใน ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูแนะแนวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน
2. การส่งต่อภายนอก เป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียน กรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษาคณะครูแนะแนวหรือผู้เกี่ยวข้องเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อและมีการติดต่อรับทราบผลการช่วยเหลือเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการส่งต่ออย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:27) ได้กำหนดการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรเดมมิ่ง (PDCA) ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงการบริหารจัดการกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
(สำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ,2547:27)

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:27) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา และบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชนไว้ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่โดยให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้

1. ให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน
2. เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก่ไข่นักเรียน
3. ติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ในการส่งเสริม พัฒนา แก่ไข่นักเรียน
4. อำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อสถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

ผู้ปกครอง เป็นบุคคลและกลุ่มคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน และชุมชนเป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาตนเอง จึงควรมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียน ได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี
2. สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง
3. ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน
4. ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน
5. ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดีแก่นักเรียน
6. เสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้นักเรียน

ชุมชนเป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาตนในแนวทางที่เหมาะสม จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียน
2. ช่วยสอดส่องดูแลนักเรียน
3. เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน
4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน
5. ให้ข้อมูลข่าวสารพฤติกรรมของนักเรียนกับสถานศึกษา
6. เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

นอกจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:25) ยังได้กำหนดว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและบรรลุผล

จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม และเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีคุณภาพ การประสานงานและการสร้างความร่วมมือร่วมใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ควรประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กรมสุขภาพจิต ศูนย์อนามัยเขตฯ สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การปกครองพิเศษ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงาน สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์การเอกชน องค์การอิสระ ซึ่งมีความรู้ความสามารถให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ ได้ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพันนาการของเด็กวัยต่างๆ
2. สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านความปลอดภัยและแก้ปัญหาพฤติกรรม
3. ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
4. เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงาน และเพิ่มทุนประสบการณ์แก่นักเรียนตามความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความถนัด
5. ติดตามผลสะท้อนปัญหาและแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศที่เป็นประโยชน์และน่าสนใจ
7. ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาและขยายผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

ผลสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:55) ได้กำหนดไว้ว่าผลสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะสำเร็จได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ผู้รับผิดชอบวางระบบและดำเนินงานตามระบบ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ.
3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับภารกิจของสถานศึกษาได้
4. สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วมและเป็นประชาธิปไตย
5. มีสารสนเทศของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
6. มีข้อมูลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานสรุปรายงานและประชาสัมพันธ์

ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานระบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาทุกแห่งและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างจริงจัง เพื่อให้ นักเรียนทุกคน ได้รับการดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาให้เป็นคนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ความหมายและความสำคัญของการวางแผน

การวางแผนมีนักวิชาการต่างๆให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538:35) กล่าวว่า การวางแผน คือ การเตรียมการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า ทำให้ผู้บริหารมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานหรือทำอะไรบางอย่างในอนาคต การวางแผนจึงเป็นการตัดสินใจของผู้บริหารในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ จะทำอะไร ทำอย่างไร ให้ใครทำ ต้องการทรัพยากรอะไร

ธงชัย สันติวงษ์ (2540:37) กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง การคิดวิเคราะห์และการกำหนดแผนงานหรือวิธีการทำงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541:16) ได้สรุปว่า การวางแผนเป็นกิจกรรมหรืองานที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางให้ดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอนาคต เป็นการกระทำ และเป็นวิถีทางการกระทำที่ต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จ

สำราญ มีแจ้ง (2544:4) ให้ความเห็นว่า แผนคือ สิ่งที่กำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรแต่การวางแผนนั้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ

อุทิศ ขาวเชิธร (2546:5) ได้กล่าวว่า การวางแผนเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือหน่วยงานได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า เพื่อการปฏิบัติงานในอนาคต ประกอบด้วยหลายขั้นตอน บางขั้นตอนจำเป็นต้องกระทำก่อนและทำอย่างรวดเร็วเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

อังฉรา จันทรฉาย (2547:2) การวางแผนคือการตัดสินใจเพื่ออนาคตขององค์กรซึ่งเป็นหน้าที่ของการจัดการในการวางแผนกลยุทธ์จะต้องมีการเสาะแสวงหาโอกาส การวางแผนต้องคำนึงถึงคำถามที่ค้ำถามคำตอบ 3 ประการ คือ ปัจจุบันอยู่ที่ใด อนาคตต้องการจะไปที่ไหน และทำอย่างไรจึงจะไปถึง

Simon , Smithburg & Thompson (1961:423-442) อธิบายไว้ว่า การวางแผน คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอนาคต ในเรื่องการประเมิน ข้อเสนอต่างๆ ที่มีให้เลือกและเกี่ยวกับวิธีการต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุผลสำเร็จของข้อเสนออื่นๆ การวางแผนเป็นเรื่องของความคิดที่มีเหตุมีผล และมีการควบคุมให้ดำเนินการด้วย

Robbin and Coulter (1999:I-26) ให้ความหมายว่าการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goals) และกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้น ตลอดจนพัฒนาแผนตามสายการบังคับบัญชาเพื่อประสานประสานและสร้างให้เกิดความร่วมมือระหว่างกิจกรรม

Schemerhorn (1999: G-7) ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) และกำหนดว่าควรทำอะไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

จากความหมายของการวางแผนทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การวางแผน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมที่จะทำในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินงาน โดยมีการกระทำอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้

ความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผน

ธีรจิต บุรุษพัฒน์ (2541:17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน หมายถึง การมองไปสู่อนาคตและเตรียมตัวสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผนคือการคิดล่วงหน้าว่าจะทำงานใด เรียกว่า เป็นความพยายามที่จะตอบคำถาม 3 ประการ คือ เราจะทำงานอะไร เราคาดว่าจะได้รับผลอะไร และอะไรคือวิธีที่ดีที่สุด

อนันต์ เกตุวงศ์ (2541:10) กล่าวว่า การวางแผนมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ป้องกันมิให้เกิดปัญหาในอนาคต การจะใช้ประโยชน์ด้านนี้ของแผนมากน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารในการพิจารณาถึงสภาพหรือสภาวะของเหตุการณ์ในอนาคตและต้องใช้ความรู้ความสามารถในการทำอนาคตด้วย

2. ทำให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีความมั่นใจว่าการวางแผนจะเป็นหลักหรือแนวทางที่ชัดเจนในการตัดสินใจและการปฏิบัติงาน รวมถึงผลงานที่จะเกิดขึ้น ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานตามแผนสามารถศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ได้จากแผนล่วงหน้าก่อนการกระทำจะเกิดขึ้นว่า จะต้องทำอะไร ทำอย่างไร ทำที่ไหน เมื่อใด และใครจะเป็นผู้ร่วมงาน

3. การทำให้งานมีความเป็นไปได้ การทำงานให้สำเร็จเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติตระหนักและหวาดกลัวเพราะการคิดกับการกระทำนั้นมีความยากง่ายแตกต่างกันมาก การปฏิบัติตามแผนนั้นมีความลำบากมากกว่าการวางแผนหลายเท่า ดังนั้น การวางแผนจะช่วยให้การกระทำมีความเป็นไปได้มากขึ้น และจะต้องเป็นไปอย่างมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นระบบทุกส่วนทุกด้านโดยอาศัยการประสานร่วมมือกัน ซึ่งสามารถรู้ได้ล่วงหน้าจากแผน

4. การวางแผนก่อให้เกิดการประหยัด การวางแผนมีส่วนทำให้การเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุดก่อนนำไปใช้ อาจมีการทดลองประเมินและทดสอบผลดี ผลเสีย รวมถึงวิธีการและขั้นตอนอื่นๆของการวางแผน

5. ก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายในการบริหาร การวางแผนทำให้การทำงานเป็นระบบจึงทำให้เกิดความสะดวกและง่ายในการควบคุมการทำงาน มีความร่วมมือกัน มีการประสานงานและมีการทำงานที่สอดคล้องสัมพันธ์กันทุกส่วนทุกด้าน

6. ป้องกันปัญหาทางด้านโครงสร้างและการบริหาร เมื่อมีการวางแผนย่อมถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นที่ดี การปฏิบัติงานตามแผนจะเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม คดขยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดองค์กร การแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ลดการทำงานซ้ำซ้อน การแข่งขันทำงาน

7. ขวัญกำลังใจและความรับผิดชอบสูง การมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน การแบ่งงานอย่างถูกต้อง การประสานงานกันในระดับการวางแผนจะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่และความรับผิดชอบ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจตลอดจนความมั่นใจในการทำงานให้สำเร็จได้มากขึ้น

สำราญ มีแจ้ง (2544:4) ให้ความเห็นว่า แผนคือสิ่งที่กำหนดขึ้นเป็น ราชลักษณะอักษรแต่การวางแผนนั้นแสดงให้เห็นถึงกระบวนการ การวางแผนคือการตัดสินใจเพื่ออนาคตขององค์กรซึ่งเป็นหน้าที่ของการจัดการ ในการวางแผนกลยุทธ์จะต้องมีการเสาะแสวงโอกาส การวางแผนต้องคำนึงถึงคำถามที่ต้องหาคำตอบ 3 ประการคือ ปัจจุบันอยู่ที่ใด อนาคตต้องการจะไปที่ไหน ทำอย่างไร จึงจะไปถึง

สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน (2545:120) กล่าวว่า การวางแผน (Planning) เป็นสะพานเชื่อมระหว่างปัจจุบันกับอนาคต และมีผลเพิ่มความสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผนเป็นกระบวนการที่มีผลทำให้งานต่างๆที่มีประสิทธิผลเพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ และการวางแผนเป็นการเตรียมตัวสำหรับการแก้ปัญหาข้อยุ่งยากที่จะเผชิญด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนเป็นขั้นตอนเริ่มต้นด้วยกระบวนการ ช่วยให้องค์กรสามารถทำความเข้าใจเป็นความจริง และการวางแผนจะช่วยหลีกเลี่ยงการทำงานอย่างหนักที่ได้ผลลัพธ์ไม่คุ้มค่ากับการลงมือปฏิบัติจริง

จากแนวคิดและทัศนะที่มีต่อความสำคัญและประโยชน์ของการวางแผนของนักวิชาการ
 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญและเป็น
 ประโยชน์ต่อการบริหารงานในองค์กร ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์
 สูงสุด ทำให้ผู้บริหารสามารถคาดเดาเหตุการณ์ ปัญหาที่จะเกิดขึ้น และสามารถปรับแก้ไขปัญหา
 ในการปฏิบัติงาน ได้ทันทั่วทั้ง ทำให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาองค์การให้
 เจริญก้าวหน้าและดำรงสภาพอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง

การวางแผนนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารการศึกษา เพราะสภาวะการณ์ของ
 ประเทศและของโลกกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การที่จะทำให้งานที่เกี่ยวข้องกับการ
 บริหารการศึกษาได้บรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นจะต้องกระทำอย่างรอบคอบและรัดกุม กล่าวคือ
 จะต้องมีการวางแผนเพื่อให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติไว้ให้ชัดเจน มีความมั่นใจในการปฏิบัติ มีการ
 วางแผนเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประหยัด สะดวก ง่ายต่อการ
 ควบคุม

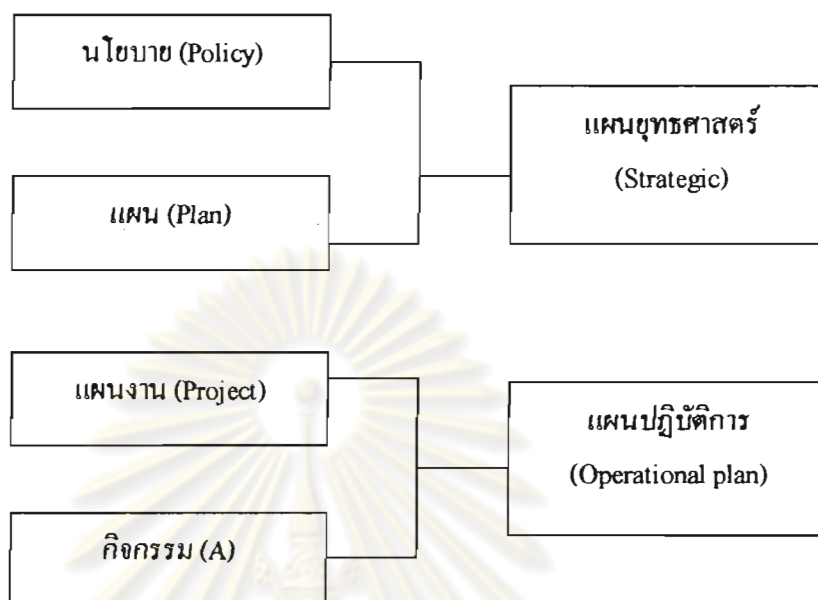
กล่าวโดยสรุป การวางแผนมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาไม่ว่าจะสภาวะการณ์
 ของสังคมจะเปลี่ยนไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม การวางแผนจะเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยในการคิด
 วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ทำให้ผู้บริหารสามารถคาดเดาเหตุการณ์ ปัญหาที่จะเกิดขึ้น และสามารถ
 ปรับแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน ได้ทันทั่วทั้ง ทำให้งานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนา
 องค์การให้เจริญก้าวหน้าและดำรงสภาพอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงโดยใช้ทรัพยากรให้เกิด
 ประโยชน์สูงสุดและให้ความคุ้มค่ามากที่สุดด้วย

ประเภทของแผน

การแบ่งประเภทของการวางแผน อาจกระทำได้หลายลักษณะตามแต่เกณฑ์ที่จะนำมา
 พิจารณา ซึ่งขึ้นอยู่กับจุดประสงค์และกิจกรรม หรืองานที่จะต้องวางแผน นักวิชาการศึกษาได้
 สรุปแผนงานจำแนกเป็นหลายประเภทดังนี้

เสวานิตย์ ชัยมุสิก (2545:2-10) ได้อธิบายว่า ประเภทของแผนที่ใช้โครงสร้างของระบบ
 แผนเป็นเกณฑ์ เป็นแผนที่แสดงถึงความสำคัญของตัวแผน และภายในระบบใหญ่จะประกอบไป
 ด้วยตัวแผนย่อย ได้แก่ แผนหลัก/แม่บท (Plan) แผนงาน(Program) โครงการ(Project) งาน
 (Task) และกิจกรรม (Activity) นอกจากนี้ยังได้อธิบายว่า ประเภทของแผนที่ใช้นโยบายเชิง
 พัฒนาเป็นเกณฑ์ มีชื่อเรียกว่า แผนยุทธศาสตร์หรือแผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธวิธีหรือแผนปฏิบัติ

การ กำหนดแผนประเภทนี้จะมีคล้ายคลึงกันในกระบวนการ แต่แตกต่างกันเชิงในความกว้าง รายละเอียดตามระดับชั้นการบริหาร (hierachy) ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงประเภทของแผนที่ใช้ในนโยบายเชิงพัฒนาเป็นเกณฑ์
(เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545:2-10))

Stephen P. Robbins and Mary Coulter (1999:214) ได้สรุปว่า การจัดประเภทของแผนตามระยะเวลา(plan classification by times) แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1)แผนระยะสั้น(short range plan)เป็นแผนที่ใช้ระยะเวลาหนึ่งปีหรือน้อยกว่า เช่น แผนฝึกอบรมบุคลากรใหม่ เป็นต้น

2)แผนระยะปานกลาง(Intermediate plan หรือ mediumrange Plan) เป็นแผนซึ่งใช้ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 1 – 2 ปี เช่น แผนขยายการผลิต แผนการโฆษณา แผนการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3) แผนระยะยาว(long range plan)เป็นแผนที่ใช้เวลาปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา เป็นต้น

John R. Schermerhorn (1999: G-2) ได้สรุปว่า การจัดประเภทของแผนตามระดับองค์การและวิธีปฏิบัติ(plan classification by organizational level and procedure) แบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามระดับของการวางแผน(level of planning) คือ

- 1)แผนกลยุทธ์ (strategic plan)เป็นวิธีการที่ใช้ให้บรรลุเป้าหมายกลยุทธ์
- 2)แผนยุทธวิธี(tactical plan) เป็นวิธีการที่ใช้ให้บรรลุเป้าหมายยุทธวิธี
- 3)แผนปฏิบัติการ(operational)เป็นวิธีการที่ใช้ให้บรรลุเป้าหมายปฏิบัติการ

อีกทั้งยังได้สรุปการจัดประเภทของแผนตามสถานการณ์การใช้(plan classification by usagesituation)โดยทั่วไปใน 3 สถานการณ์ คือ

- 1)แผนใช้ครั้งเดียว(single-use plan)แผนซึ่งออกแบบเพื่อใช้สำหรับสถานการณ์ครั้งเดียว
- 2) แผนหลัก(standing plan)เป็นแผนเพื่อแนะแนวทางการตัดสินใจ

พอจะสรุปได้ว่า การจัดแบ่งประเภทของแผน แบ่งได้เป็นหลายแบบ และมักจะแบ่งตามระยะเวลาและลักษณะงานเป็นหลักสำคัญ นอกจากนั้นยังแบ่งตาม สถานการณ์ในการใช้แผน และโครงสร้างของระบบ ของแผนเป็นองค์ประกอบด้วย

กระบวนการวางแผน

กระบวนการหรือขั้นตอนในการวางแผนจะมีกี่ขั้นตอนไม่ใช่ประเด็นสำคัญเพียงแต่ขอให้ขั้นตอนเหล่านั้นครอบคลุมในสิ่งสำคัญต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วซึ่งในเรื่องนี้นักการศึกษาหลายท่าน ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนของผู้บริหารและนักวิชาการแต่ละคนจะมีแนวความคิดที่เกี่ยวกับขั้นตอนของการวางแผนแตกต่างกันออกไปดังนี้

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539: 17) อธิบายว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เริ่มตั้งแต่การกำหนดภารกิจหลักขององค์การการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวจนถึงการวิเคราะห์และจัดวางกลยุทธ์นี้ ผู้บริหารต้องตอบคำถามหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. องค์การกำลังจะก้าวไปทางไหน(Where are you going?) โดยกำหนดภารกิจหลัก (corporate mission) ว่าต้องการบรรลุอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ต้องการทำอะไร ขอบเขตกว้างแค่ไหน ปรัชญาและหลักการพื้นฐานของการดำเนินการคืออะไร

2. สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร(What is the environment?) ก่อนที่ผู้บริหารจะจัดวางกลยุทธ์ เพื่อให้สามารถดำเนินการ ได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ประเด็นที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ซึ่งจะช่วยให้ประเมินสถานการณ์ที่มีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพภาพอันพึงประสงค์ในอนาคตหรือไม่จะสามารถปิดช่องว่างนั้นได้อย่างไร

3. องค์กรจะไปถึงจุดหมายได้อย่างไร(How do you get there?) ผู้บริหารต้องพิจารณา กำหนดแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยการวิเคราะห์ ทางเลือกกลยุทธ์ต่างๆ และพิจารณาเลือกกลยุทธ์ที่ดีที่สุด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542:118-121) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการวางแผน (Planning Process) ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจขององค์กร การกำหนดเป้าหมายและการสร้าง แผน มีขั้นตอนปฏิบัติ คือ ผู้บริหารเริ่มต้นโดยการกำหนดภารกิจ โดยใช้ภารกิจในการกำหนด เป้าหมายขององค์กร และจัดทำแผนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ส่วนขั้นตอนในการวางแผน (Steps in Planning) ลำดับขั้นตอนการของการวางแผน มีดังนี้

1. การคำนึงถึงโอกาส (Being Aware of Opportunity) เป็นการพิจารณาถึงโอกาสจาก สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยผู้บริหารต้องเริ่มต้นวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็งของ องค์กร

2. กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ (Setting Objectives or Goals) เป็นการกำหนด ผลลัพธ์ และความคาดหวังสุดท้ายของสิ่งที่ต้องการจะเป็น

3. คำนึงถึงข้อสมมุติในการวางแผน (Considering Planning Premises) หรือการพัฒนาข้อ สมมุติ (Developing Premises) เป็นการสร้างข้อกำหนดขอบเขต การคาดคะเนเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมการวางแผน

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545:5-6) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ไว้ ดังนี้

1. มีความยืดหยุ่นสูง ควรให้ลักษณะของความยืดหยุ่น เพราะต้องปรับเปลี่ยนไปตาม ความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์
2. มีความครอบคลุม ควรมีลักษณะของการบูรณาการในกิจกรรม เป้าหมายให้สัมพันธ์กัน
3. มีความชัดเจน ควรมีการกำหนดแผนไว้ชัดเจน
4. มีการกำหนดระยะเวลาของแผน กำหนดเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดให้ชัดเจน
5. มีรูปแบบ มีขั้นตอนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
6. มีเหตุผล แผนมีการกำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
7. มีการมุ่งสู่นาคต มีการวางแผนในอนาคต
8. มีความสอดคล้อง กับเป้าหมายวัตถุประสงค์

แก้วตา ไทรงาม และคณะ (2548:23) ได้ลำดับขั้นที่สำคัญในการวางแผน หลังจากตัดสินใจว่าจะเริ่มวางแผนอองแบ่งกระบวนการวางแผนได้ 3 ลำดับขั้นใหญ่ๆ แต่ละขั้นต้องการทักษะและกลยุทธ์ของที่ปรึกษาที่แตกต่างกันดังนี้

1. กำหนดขั้นการวางแผน เป็นเรื่องช่วยให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจกระบวนการและวิธีทำงานรวมทั้งบทบาทในกระบวนการ
2. กำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์การตรวจติดตามการปฏิบัติการและการวิเคราะห์ช่องว่าง
3. การดำเนินการ ขั้นตอนนี้เกี่ยวกับการคล่องรวมแผนปฏิบัติการดำเนินการ

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่ากระบวนการวางแผน เป็นกระบวนการ ในการตัดสินใจล่วงหน้าต่อการทำงานใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพราะจะทำให้การดำเนินงานมีกระบวนการที่ชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติ ไม่ซับซ้อน และจะส่งผลให้งานเกิดมีคุณภาพ ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหลักและทฤษฎี การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการที่จะเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) ทักษะในการทำงาน (Skill) และทัศนคติ (Attitude) ให้เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ความสามารถ ดังนี้

สมพร เสรีวัลลภ (2539 : 12) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากร ให้เป็นผู้มีความเหมาะสมกับความต้องการขององค์กร ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ตลอดจนเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีอันจะส่งผลให้งานขององค์กรหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติอยู่สามารถบรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงขึ้น

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541 : 80) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร คือหัวใจของการพัฒนา การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญเบื้องต้นของการพัฒนาทุกด้าน เพื่อให้แผนงาน โครงการ บรรลุจุดมุ่งหมาย

จักร อินทจักร และเกรียงไกร เจียมบุญศรี (2544 : 43-44) กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรที่ดีจะต้องกระทำอย่างมีหลักการและทฤษฎีการพัฒนาบุคลากรรองรับ จึงจะสามารถกำหนดวิธีการพัฒนาบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีอย่างน้อย 8 ประการประกอบด้วย

1. หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ (Establish Objectives) เป็นการทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนารู้เป้าหมายในการเข้ารับการพัฒนายังทำให้เกิดความสนใจเพราะรู้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร
2. หลักการถ่ายทอดความรู้ (Transfer of Training) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการพัฒนารู้ได้แสดงความคิดเห็น เป็นการสร้างความมั่นใจและสามารถเรียนรู้อย่างรวดเร็ว
3. หลักการสะท้อนกลับข้อมูล (Feedback) เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการพัฒนาก่อนเพราะเป็นข้อมูลย้อนกลับ ทำให้รู้ตนเองอยู่ตลอดเวลา
4. หลักการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการพัฒนาพฤติกรรมในลักษณะสองทิศทางหากได้รับรางวัลก็จะกระทำต่อไป หากได้รับการลงโทษก็จะหยุดกระทำรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามความต้องการของบุคลากร
5. หลักการสร้างความสำคัญ (Meaningfulness) เป็นการตอบสนองต่อธรรมชาติของบุคลากร เพราะทุกคนต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น
6. หลักการทำซ้ำ (Repetition) เป็นการทบทวนความเข้าใจที่เกิดจากการเรียนรู้จากการกระทำ การทำซ้ำ ทำให้เกิดความมั่นใจในความรู้ที่ได้รับมา
7. หลักการจูงใจ (Motivation) การสร้างแรงจูงใจของบุคลากร ด้วยการสนองตอบต่อความคาดหวังของบุคลากรในสิ่งที่บุคลากรต้องการ
8. หลักการเรียนรู้ (Whole - Specific - Whole) ภาพรวมรายละเอียด เป็นการเรียนรู้จากภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ในเรื่องที่จะพัฒนาจะต้องกำหนดหลักการ ในการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการพัฒนาในแต่ละครั้ง

พยอม วงศ์สารศรี (2544 : 146) กล่าวว่าการพัฒนาบุคลากรหมายถึงการดำเนินการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพสำเร็จเป็นที่น่าพอใจแก่องค์กร

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 18) กล่าวว่าการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปในทางที่พึงประสงค์

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รู้จักทำให้ตนเองสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพงานต่อไป

ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร

สมพร เสรีวัลลภ (2539 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นกรรมวิธีที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ได้ผลดี มีทั้งประสิทธิภาพ และประสิทธิผลช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2542 : 18-19) กล่าวว่า แนวคิดดั้งเดิมเชื่อว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งไม่จำเป็นสำหรับองค์การ องค์การมีหน้าที่เฉพาะแต่เพียงบังคับบัญชาควบคุมให้พนักงานแต่ละคน ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งหรือตามที่ได้รับมอบหมายถ้าหากบุคคลใดต้องการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนจะต้องขวนขวายเอง แต่แนวคิดสมัยใหม่เชื่อว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่ที่สำคัญ และจำเป็นที่องค์การทุกองค์การจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าจะเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ แต่องค์การจะได้รับประโยชน์มากกว่าโดยมีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการคือ

1. ถึงแม้ว่าองค์การจะมีระบบการสรรหาคัดเลือกบุคลากรที่ดีพอ ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพียงใดก็ตามแต่ก็มีได้เป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ในทันทีและตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการเลื่อนตำแหน่งหรือโอนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่อื่น ข่อมมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเป็นอย่างดีเสียก่อน

2. ในปัจจุบันได้มีการคิดค้นและการนำเอาวิทยาการ บริหารสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ อย่างแพร่หลายจึงเป็นความจำเป็นที่บุคคลทุกคนจะต้องปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์ที่ต้อแข่งขันกับผู้อื่นข่อมมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรของตน ให้มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นอยู่เสมอยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์นี้ความเชื่อเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรมีแนวโน้มสูงขึ้นเพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการก้าวกระโดดสู่ความเจริญทางด้านวิชาการ และเทคโนโลยีอย่าง ไร้พรมแดน ซึ่งองค์การต้องดำเนินการแข่งขันกับต่างประเทศ

ด้วยการพัฒนาต้องดำเนินงานเฉพาะที่ เฉพาะองค์การ ไม่มีการลอกเลียนแบบกันขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ที่องค์การนั้น ๆ มีความจำเป็นและต้องการ จะพัฒนาเรื่องอะไร

กล่าวโดยสรุปว่า ความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรนั้น ทุกหน่วยงานจำเป็นต้องมีการ พัฒนาบุคลากร เพราะจะช่วยเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานของบุคลากร ให้ได้ผลดี และบรรลุเป้าหมายขององค์กรต่อไป

การปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2541 : 171) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ในฐานะที่เป็นบุคลากรขององค์การของ เฮอริเบิร์ต จี ฮีนีแมน (Herbert G.Heneman) ไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุความต้องการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานซึ่งเกิดจากช่องว่างระหว่างผลการการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง กับ ผลการปฏิบัติงานที่องค์กรต้องการ ปัญหานี้มีความสำคัญต่อองค์การและสามารถแก้ไขได้โดยให้ การศึกษา การฝึกอบรม และการพัฒนา

2. การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลังจากทีระบุความต้องการการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปแล้วความ ต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มักจะมีมากมายเกินกว่าที่จะจัดการ ได้ทั้งหมด ภายใต้ทรัพยากร เงินทุนและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีขั้นตอนการจัดสรร ในการกำหนดกลยุทธ์จะเริ่มจากการ ลำดับความจำเป็นของความต้องการทรัพยากรมนุษย์มักต้องมีเกณฑ์ ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับประเด็นที่ว่า

- 2.1 ใครจะเป็นผู้รับการพัฒนาและบุคคลที่รับผิดชอบเป็นใคร
- 2.2 อะไรเป็นโปรแกรมหรือรายการหลักในการพัฒนา
- 2.3 ขอบเขตระยะเวลาที่ทำการพัฒนาเมื่อใด
- 2.4 ทรัพยากรและอุปกรณ์ หรือเครื่องมืออะไรที่จำเป็นต้องใช้

3. การคัดเลือก ออกแบบและดำเนินกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ขั้นนี้เป็นคัดเลือก และออกแบบโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งต้องเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยทั่วไปแล้วกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จำแนกได้หลายลักษณะ ได้แก่ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ วัตถุประสงค์ด้านทัศนคติ วัตถุประสงค์ด้านพฤติกรรมการทำงานและวัตถุประสงค์ด้านผลที่ได้ขององค์การ วัตถุประสงค์ 3 ลักษณะแรกเป็นวัตถุประสงค์ระยะสั้น ส่วนอีกสองลักษณะหลังเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาว เมื่อได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้วขั้นต่อมาจะเป็นการพิจารณาเนื้อหาของโครงการหลังจากที่ได้กำหนดเนื้อหาโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นการกำหนดหลักสูตรที่จะให้ผู้เข้ารับการพัฒนาได้เรียนรู้ หรือมีส่วนร่วมในโครงการ หลังจากที่ได้กำหนดเนื้อหาโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แล้ว ก็จะกำหนดวิธีการและเทคนิคที่จะใช้ ขั้นต่อมาก็จะเป็นการนำเอาวิธีการและเทคนิคนั้นมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

4. การประเมินผลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระบวนการสุดท้ายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็คือ การประเมินผล ซึ่งสามารถกระทำได้ 2 ระดับ ระดับแรก คือ การพิจารณาว่าการดำเนินการตามโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แต่ละ โครงการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ระดับที่สอง เป็นการพิจารณาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์การหรือไม่

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนานุเคราะห์เป็นกิจกรรมที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้นมาเพื่อพัฒนานุเคราะห์ในหน่วยงานให้ได้พัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ ความคิด เจตคติที่ดี โดยการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ต้องมีการประเมินผลงานเพื่อให้ได้รู้ข้อดีหรือข้อบกพร่องของงาน อันจะไปสู่การพัฒนาแก้ไขปรับปรุงให้เกิดผลดียิ่งขึ้นไปได้ ดังนั้นจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะจะเป็นการช่วยให้บุคลากรได้มีทักษะความรู้ เกิดความชำนาญในการทำงานและมีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากยิ่งขึ้นด้วย

ความหมายและความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543 : 8) ให้ความหมายสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ว่าหมายถึงการรับรู้ หรือความรู้สึที่สมาชิกในโรงเรียนมีต่อ โรงเรียน และอาจรวมถึงความรู้สึที่พ่อแม่ผู้ปกครอง และชุมชน มีต่อ โรงเรียนด้วย ถ้ามีสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะทำให้เกิดความรู้สึที่ประทับใจพอใจ อบอุ่นใจ มีความรู้สึที่เป็นเจ้าของและภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิก ถ้าสภาพแวดล้อมไม่ดีก็จะทำให้เกิดความรู้สึที่ขาดความรักความผูกพันต่อ โรงเรียน ขาดความรู้สึการเป็นเจ้าของ เบื่อหน่ายห่างเหิน เฉยเมย ว้าเหว่ ฯลฯสภาพแวดล้อมดีก็จะทำให้รู้สึที่พึงพอใจและภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิก แต่ถ้าสภาพแวดล้อม ถ้าสภาพแวดล้อมไม่ดีก็จะทำให้เกิดความรู้สึที่ขาดความรักความผูกพันต่อ

โรงเรียน ขาดความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ เบื่อหน่ายห่างเหิน สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องก็ไม่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546:74) ได้ระบุไว้ว่า สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดจากการปฏิรูปการศึกษา เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ทางการศึกษาไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นทั้งคนดี เก่ง มีความสุข การพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพ ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ คือ ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เต็มศักยภาพ (ประหยัด คุ่มค่า) ลดขั้นตอนการบริหาร มีบุคลากรมืออาชีพบริหารงบประมาณด้วยความโปร่งใส และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการ มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงได้ปฏิรูปโครงสร้าง และระบบบริหารใหม่ โดยการยุบสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ แล้วย้ายส่วนราชการใหม่เป็นการบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ดังนั้น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา โรงเรียนเอกชน ที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาถือว่าเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา

ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543:1) ได้ระบุไว้ว่า การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของสมาชิกที่อยู่ในสถานศึกษา ดังนั้น กรมสามัญศึกษา จึงได้ประกาศทิศทางการจัดการศึกษา ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาถือเป็นแนวปฏิบัติ คือ บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน จะมีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจ และคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ได้ มีผู้กล่าวว่า ครูอาจแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท คือ ครูที่พูดได้ และครูที่พูดไม่ได้ครูที่พูดได้เป็นที่รู้จักกันดี ได้รับการยกย่องและยอมรับกันว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่ง แต่ครูพูดไม่ได้มักได้รับการกล่าวถึงน้อย บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนถือว่าเป็นครูที่พูดไม่ได้ เชื่อว่าโรงเรียนที่สะอาด ร่มรื่น เรียบง่าย สดชื่น สงบ แจ่มใส มีชีวิตชีวา วัสดุอาคารสถานที่ ที่ได้รับการดูแล มีความเป็นปัจจุบัน พร้อมทั้งจะให้ครูและนักเรียนได้ใช้ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้ครูและนักเรียนได้รับอิทธิพล ทำให้เป็นคนละเอียดอ่อน จิตใจแจ่มใส รักสวยรักงาม รักความสงบเรียบง่าย และรักความร่มรื่นไปด้วย ถือว่าคุณธรรมต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของหลักสูตรอันจะเกิดขึ้นในตัวนักเรียน โดยครูประเภทพูดไม่ได้นี้มีความจำเป็นอย่างมาก จึงเห็นเป็นการสมควรที่โรงเรียนจะต้องพยายามจัด

บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการที่เด็กจะได้พัฒนาให้เต็มความรู้ความสามารถ

ลักษณะสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2543:3) ได้อธิบายไว้ว่า สถานศึกษาซึ่งมีสภาพแวดล้อมดีจะทำให้ นักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอุ่นใจ สบายใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของและอยากมาโรงเรียนสถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมไม่ดี จะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเบื่อก่อนหน้าห้องเห็น เฉยเมย ว่างเหว และไม่อยากมาโรงเรียน สถานศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมดี จะทำให้ทุกคนทำงานร่วมกันอย่างเต็มที่ และมีความสุข แต่ถ้าสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาไม่ดี บุคลากรก็จะ มีแต่ความระทมทุกข์

กรมสามัญศึกษา (2543:1-4) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม คือ ด้านกายภาพ ด้านวิชาการ และ ด้านการบริหาร

1. ด้านกายภาพ

การจัดสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ เป็นการ จัดสภาพด้านอาคารสถานที่ บริเวณรอบๆ โรงเรียน เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ นับเป็นสิ่งแรกที่ผู้มาสัมผัสได้พบเห็น สภาพแวดล้อมเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการ จัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพเพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติ เช่นการสร้างสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เพื่อเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของสมาชิกทุกคนให้มีความภาคภูมิใจในสถาบัน เช่น กำหนดต้นไม้ หรือ ดอกไม้ประจำโรงเรียนสิ่งปลูกสร้างที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน เพลงประจำโรงเรียน การแต่งกายชุดที่เป็นเอกลักษณ์ของโรงเรียน เป็นต้น

ทวี สุนทรบุตร(2539 : 115-116) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดบริเวณโรงเรียน มีการตกแต่งอาคารเรียน อาคารประกอบ ตกแต่งสนามหญ้า รั้ว จัดห้องเรียน ห้องพักครู สำนักงาน โต๊ะทำงาน ห้องน้ำ ห้องส้วมรักษาความสะอาดสิ่งต่าง ๆ จัดเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ในโรงฝึกงาน ให้เกิดความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลรักษา หยิบกึ่ง่ายใช้ก็คล่อง และใช้การได้คืออยู่เสมอ ซึ่งอาจจะใช้กิจกรรม 5 ส (5-S Activities) คือ สะสาง (Seiri) สะควก (Seiton) สะอาด (Seiso) สุขลักษณะ (Seiketsu)และสร้างนิสัย (Shisuke) มาสนับสนุนการดำเนินงาน มีการซ่อมแซมบำรุงรักษาให้มีสภาพใช้การได้คืออยู่เสมอ เช่น โต๊ะเก้าอี้ ประตู หน้าต่าง สนาม อาคาร สถานที่ เป็นต้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การจัดและสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แต่ละโรงเรียนมีสภาพของปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวความคิดและดุลยพินิจของแต่ละ

บุคคลภายในโรงเรียนนั้น ๆ ที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น แต่ควรอยู่ภายใต้หลักการของ “การร่วมคิด ร่วมทำ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ความรู้สึกความเป็นเจ้าของ โดยเฉพาะนักเรียนซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษาควรยอมรับว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่มีความรัก ความผูกพันและปรารถนาดีต่อโรงเรียน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผนการจัดการสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนภายใต้การแนะนำของผู้บริหารและครู

2. ด้านวิชาการ

การจัดสิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ มีความสำคัญต่อการปรับสภาพของสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นการกระตุ้น และช่วยที่จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ และประสบการณ์ให้มากที่สุดในการเรียนรู้ เช่น พฤติกรรมของครู ครูควรแสดงพฤติกรรมทั้งในด้านคำพูด กิริยาท่าทางสีหน้าที่ ยิ้มแย้มแจ่มใส ด้วยความรักความเมตตาอย่างจริงใจ และมีเหตุผลด้วยความสม่ำเสมอเพราะ นักเรียนจะรู้ และเข้าใจว่า ครูของเขามีความรักและจริงใจต่อเขาเพียงใดโดยไม่สามารถปิดบัง อำพรางได้เลย สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นแม่แบบของนักเรียนและมีผลทางด้านจิตใจต่อการแสดงความรัก ศรัทธาในตัวครูของเขาด้วยความจริงใจ หากครูสามารถครอบครองหัวใจของนักเรียนได้แล้ว ความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนการสอนที่สดชื่น ความรักความผูกพัน เอื้ออาทร ให้อภัยต่อกันตลอดไป ครูควรให้ความรักผูกพัน เป็นทั้งเพื่อน พี่ บิดา มารดา ที่มีความปรารถนาดี ร่วมทุกข์ร่วมสุข สามารถเข้าไปในโลกแห่งความคิด ความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนได้ การจัดกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนการสอน โดยครูพยายามจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้กระทำด้วยตนเอง และมีโอกาสเรียนรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งสิ่งที่ลืมไม่ได้คือ ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล บทบาทของครูจะเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้ขวัญกำลังใจ เพื่อให้ นักเรียนได้สมหวัง และมีพลังในผลสำเร็จแห่งการเรียนของตนเอง และส่งเสริมให้นักเรียนคิด และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างบรรยากาศความร่วมมือ เป็นมิตร ไว้วางใจและเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น

สิ่งชี้วัดลักษณะของสภาพสิ่งแวดล้อมทางด้านวิชาการ ได้แก่ ครู มีความกระตือรือร้น ในการเร่งเร้าให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมรู้จักหาเทคนิคหรือกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนมาช่วยเสริมมาช่วยเปลี่ยนแปลงวิธีสอน เพื่อลดความเบื่อหน่าย ซ้ำซากจำเจ

กล่าวสรุปได้ว่า การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมด้านวิชาการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์ ส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ครูต้องเป็นผู้เร่งเร้าให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ และรวมไปถึงการจัดบริการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการต่าง ๆ ให้เกิดกับนักเรียนในโรงเรียน

3. ด้านการบริหาร

การจัดสภาพแวดล้อมด้านการบริหาร เป็นการดำเนินการใด ๆ ภายในโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลงด้วยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร ซึ่งสังเกตได้จากการทำงานอย่างมีระบบ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของบุคลากร บุคลากรในโรงเรียนเข้มแข็งแจ่มใส เป็นมิตรต่อกัน รักใคร่กลมเกลียวกันการจัดสิ่งแวดล้อมด้านการบริหารเป็นการดำเนินการของโรงเรียนให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารและครู เป็นผู้มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มที่ตัวผู้บริหารเอง จะต้องเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างครูด้วยกัน และระหว่างครูกับผู้บริหาร ความสัมพันธ์ที่ดีจะได้รับการไว้วางใจจากคณะครู ปฏิบัติต่อครูเหมือนกับเป็น ผู้ร่วมงานที่ดี ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือสร้างขวัญ และกำลังใจในการทำงานให้กับครู โดยยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participation Management) เช่น

1. การสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหา จัดทำข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันแล้วนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติของโรงเรียน มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบาย การเสนอแผนงานโครงการ ซึ่งอาจใช้กระบวนการวางแผนเป็นทีม (Team Planning) หรือกิจกรรมข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้บุคลากรของโรงเรียนทำงานร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ส่งเสริมการรวมกลุ่มคิวิซี การนิเทศภายใน เพื่อการอภิปรายแก้ปัญหาหาข้อยุติ และกำหนดเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน การมอบหมายงานหรือการส่งการเป็นไปตามสายการบังคับบัญชาชัดเจนเหมาะสมกับความสามารถไม่เกินกำลัง

3. มีการสร้างขวัญกำลังใจ จัดสวัสดิการให้บุคลากรหลาย ๆ รูปแบบ เช่น มอบหมายงานให้แล้วก็ติดตามดูแล ถามไถ่ ให้ความช่วยเหลือ ขกของชมเชยส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

4. จัดระบบการต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร ไมตรี ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตนต่อกันอย่างมีสัมมาคารวะตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย เช่น การไหว้ การทักทาย การใช้วาจาสุภาพ

สิ่งชี้วัดลักษณะสภาพสิ่งแวดล้อมด้านการบริหาร ได้แก่ การจัดระบบการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา สายงานการบังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเอง อบอุน มีความศรัทธาไว้วางใจกัน บรรยากาศการประชุมเป็นไปตามครรลองของการเป็นประชาธิปไตยทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการจัดสวัสดิการและการจัดการด้านต่าง ๆ ด้วย

สรุปได้ว่า การจัดสิ่งแวดล้อมทางด้านการบริหาร เป็นกระบวนการในการดำเนินการต่าง ๆ ที่กระทำภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรในโรงเรียน และอาจขอรับความสนับสนุนจากชุมชนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากร มาพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วยอีกทางหนึ่ง

จากการกล่าวถึงสภาพแวดล้อมโรงเรียนทั้งด้านกายภาพ การบริหาร และด้านวิชาการทำให้เห็นว่าทั้งหมดต่างก็เอื้อซึ่งกันและกันและมีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งโรงเรียนควรตระหนักและสร้างเสริมให้เกิดขึ้นเพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่ที่น่าอยู่น่าเรียน แล้วบุคลากรในโรงเรียนรวมทั้งนักเรียนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT

ปรีดี โชติช่วง (2543:18-19) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรประกอบหรือประเด็นที่สำคัญของเทคนิค SWOT analysis ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีผลต่อหน่วยงาน ได้แก่

1. “S” มาจากคำว่า “STRENGTH” หมายถึง “จุดแข็ง” หรือจุดเด่นที่เสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น หรือความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก ซึ่งองค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงาน
2. “W” มาจากคำว่า “WEAKNESS” หมายถึง “จุดอ่อน” ของหน่วยงาน อาการป่วยของหน่วยงาน หรือหมายถึงสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ อาจจะมีบางส่วนบางองค์ประกอบที่กระทบต่อหน่วยงาน แล้วหน่วยงานยังคงอนุรักษ์หรือยืนยง ไม่เปลี่ยนแปลงเท่าที่

3. “O” มาจากคำว่า “OPPORTUNITY” หมายถึง “โอกาส” ที่หน่วยงานจะได้รับ การพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง หรือปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กร บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ อาจจะเป็นความพร้อมและศักยภาพของบุคลากรที่ดี มีความรู้ มีคุณภาพ มีความสามารถ และมีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เป็นโอกาสที่จะสร้างงานและพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง

4. “T” มาจากคำว่า “THREAT” หมายถึง ข้อจำกัด แรงกดดัน หรืออันตรายที่บั่นทอน ความเจริญก้าวหน้าของหน่วยงานหรือปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานของ องค์กรไม่ให้อบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่หน่วยงานจะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบัน

นันทิยาและณรงค์ (2543:19) ได้อธิบาย การวิเคราะห์ SWOT ไว้ว่า เป็นวิธีการหรือ เครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในกิจการและลักษณะงาน ต่างๆ ได้แก่ งานพัฒนาชุมชนชนบท เช่น การใช้ SWOT วางแผนกลยุทธ์ของกลุ่มเครดิตยูเนียน การวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจอเมริกา ซึ่งช่วยให้ผู้นำชนบทเข้าใจศักยภาพทางเศรษฐกิจของ ชนบท และตัดสินใจดึงเงินทุนจากภายนอกเพื่อการลงทุน ได้อย่างถูกต้อง การวางแผนกลยุทธ์ที่ ใช้ได้กับธุรกิจขนาดเล็ก รวมทั้งธุรกิจขนาดจั่วที่ทำงานที่บ้าน ตลอดจนการวางแผนอาชีพส่วนบุคคล นอกจากนี้ การวิเคราะห์ SWOT ยังใช้เป็นเครื่องมือการตรวจสอบงาน ตรวจสอบเรื่องต่างๆ ขององค์กร การเสนอรายงาน ในการตรวจสอบการตัดสินใจดำเนินงานขององค์กร เป็นต้น ขณะเดียวกันการวิเคราะห์ SWOT ยังใช้เป็นเครื่องมือปรับปรุงการทำงานเป็นทีม การศึกษาตนเอง ของเยาวชนใน โครงการเยาวชน หรือกระทั่งใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว เช่น การวางแผนพัฒนาในด้านต่างๆของบุตร เป็นต้น

คุณลักษณะ 7 ประการของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

นันทิยาและณรงค์ (2543:21) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะ 7 ประการของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT analysis ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม

ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลและมีส่วนร่วมสูงสุดในการกำหนดกลยุทธ์ของกลุ่ม ผู้นำจะเป็นผู้คิด ริเริ่มค้นหาปัจจัย ดัดสนใจ ตลอดจนความสามารถเสนอกลยุทธ์ทางเลือกได้ นอกจากนี้ กระบวนการ SWOT ยังเอื้อให้สมาชิกซักถาม เสนอแนะ และมีส่วนร่วม จัดลำดับความสำคัญของกล ยุทธ์ ซึ่งทำให้สมาชิกทราบถึงทิศทาง และแผนงานของกลุ่ม

2. กระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้เกิดจากการที่ผู้เข้าร่วมต้องคิดอย่างจริงจัง ต้องเสนอความคิดเห็นของตนต่อกลุ่ม ต้องอภิปรายโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและที่สำคัญต้องตัดสินใจเลือกทิศทางและกลยุทธ์ของกลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT เอื้อให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้เรื่องหลัก 2 เรื่อง คือ ผู้เข้าร่วมเรียนรู้เรื่องของกลุ่มของตนได้กระฉ่างขึ้น และทำให้เกิดการเรียนรู้เรื่องการวางแผนแบบทีมและเป็นระบบ

3. การใช้เหตุผล

การวิเคราะห์ SWOT เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งเอื้อให้เกิดการใช้เหตุผลในการคิด และตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ผู้เข้าร่วมต้องใช้ความคิด และอภิปรายถึงเหตุผลต่างๆ ในการตัดสินใจซึ่งทำให้เกิดความรอบคอบในการกำหนดกลยุทธ์

4. การใช้ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในกระบวนการวิเคราะห์ SWOT มาจาก 3 แหล่ง คือ จากประสบการณ์การทำงานของผู้เข้าร่วม จากผลการศึกษาวิเคราะห์องค์กร และ จากแหล่งข้อมูลภายนอก เช่น วิทยากรที่เชิญมาให้ความรู้และเพิ่มเติมข้อมูล เป็นต้น ข้อมูลที่สำคัญและถูกต้องนี้ทำให้เกิดผลดีต่อกระบวนการ SWOT 3 ประการ คือ เอื้อให้เกิดการมองการณ์ไกลได้ดี กำหนดภารกิจและวัตถุประสงค์สอดคล้องกับสถานการณ์และ ระบุจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง

5. กระตุ้นให้คิดและเปิดเผยประเด็นที่ซ่อนเร้น

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความคิด การวิเคราะห์ และการอภิปรายโต้เถียง เพื่อบรรลุถึงการตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น กระบวนการวิเคราะห์ SWOT จึงสร้างสรรค์ให้เกิดการคิด การมองและความเข้าใจแง่มุมใหม่ โดยผู้เข้าร่วมอาจยังไม่เคยคิดหรือเห็นแง่มุมมองใหม่นี้มาก่อน ซึ่งก่อให้เกิดการเปิดเผยประเด็นที่ซ่อนเร้นของกลุ่มหรือคลี่คลายสถานการณ์ที่ซับซ้อนให้เห็นชัดเจนขึ้น ความชัดเจนดังกล่าวมีผลต่อการกำหนดกลยุทธ์

6. การเป็นเจ้าของและพันธะสัญญา

จากการที่ผู้เข้าร่วมเป็นผู้คิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผล อภิปรายแลกเปลี่ยนจนกระทั่งนำไปสู่การตัดสินใจของตนเองในการกำหนดภารกิจ วัตถุประสงค์ แลพกลยุทธ์ของกลุ่ม กระบวนการวิเคราะห์ SWOT จึงช่วยสร้างให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของแผนงานและเกิดความผูกพันต่อการนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ อย่งไรก็ดี การปฏิบัติตามแผนยังต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือมี

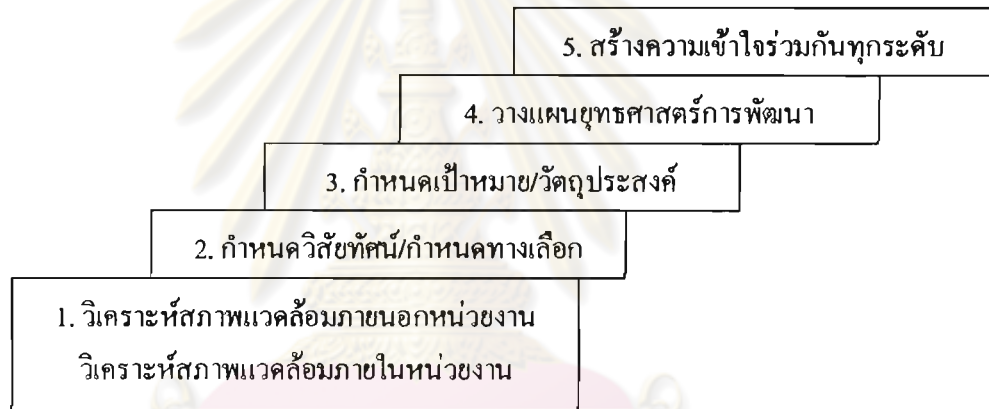
ตัวแปรบางอย่างที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ดังนั้นกระบวนการวิเคราะห์ SWOT จึงควรใช้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง

7. การปฏิบัติทันที

กระบวนการวิเคราะห์ SWOT เปิดเผยให้เห็นจุดอ่อนที่เป็นปัญหา ซึ่งเห็นว่าปัญหาเร่งด่วนที่ต้องการแก้ไข เมื่อเสร็จสิ้นการวางแผนจะลงมือแก้ไขปัญหานั้นๆ ทันที หรือบางครั้งอาจไม่รอนถึงที่สุดกระบวนการ ก็ทำการแก้ไขปัญหานั้นเลย จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการวิเคราะห์ SWOT ทำให้เกิดผลทางการปฏิบัติทันที

ขั้นตอนที่สำคัญของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis

ปรีดี โชติช่วง (2543:18-19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนที่สำคัญของกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แสดงขั้นตอนของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis

(ปรีดี โชติช่วง ,2543:18-19)

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ที่มีผลกระทบต่อหน่วยงาน โดยมีตัวแปรที่สำคัญในการวิเคราะห์ คือ

1. สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่
  - 1.1 ด้านสังคม
  - 1.2 ด้านการเมืองการปกครอง
  - 1.3 ด้านเศรษฐกิจ
  - 1.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่าย

2. ผลกระทบต่อหน่วยงาน

2.1 ด้านเชิงบวกซึ่งเป็นช่องทางหรือโอกาสของหน่วยงาน

2.2 ด้านเชิงลบ ซึ่งเป็นอุปสรรคหรืออันตรายของหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวิสัยทัศน์/กำหนดทางเลือก เป็นปัจจัยเชิงคุณภาพที่จะสามารถกำหนดขั้นตอนของการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT analysis ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์/ทางเลือกคือ การมองการณ์ไกลของผู้นำและการเสริมสร้างข้อมูลจากวิทยากรภายนอก

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ เมื่อได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยจากสภาพแวดล้อมแล้วนำส่วนที่วิเคราะห์ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 วางยุทธศาสตร์การพัฒนา ต้องกำหนดปัจจัยที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและสามารถเสริมสร้างหรือแก้ไขได้ อยู่ในลำดับต้นๆ ของแผน ซึ่งแบ่งออกเป็นแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว แผนระยะสั้นคือแผนที่มุ่งแก้ไขจุดบ่งพร่องขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ไม่มีความยุ่งยาก แผนระยะยาวเป็นการแก้ไขปัญหา โดยทำแบบขั้นตอน ต้องการเวลาและกระบวนการในการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 5 สร้างความเข้าใจร่วมกันทุกระดับ ควรสร้างความยอมรับและสร้างแรงกระตุ้นในการมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาย่างพร้อมเพรียงกัน

เงื่อนไขและข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์ SWOT

นันทิยาและณรงค์ (2543:22) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขและข้อจำกัดของกระบวนการวิเคราะห์โดยเทคนิค SWOT analysis ไว้ดังนี้

1. การตระหนักถึงความต้องการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญของผู้นำ

หากผู้นำกลุ่มไม่มีความต้องการความเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนากรุ่มด้วยสาเหตุใดก็ตาม ผู้นำจะไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่สนใจเท่าที่ควร การดำเนินกระบวนการวิเคราะห์ คชยเทคนิค SWOT analyse จะเป็นไปได้ยาก และจะไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด

2. ความสามารถการมองการณ์ไกลของผู้นำและการเสริมข้อมูลจากวิทยากรภายนอก

การมองการณ์ไกลเป็นเงื่อนไขและขีดจำกัดของผู้เข้าร่วม หากผู้นำมีโอกาสศึกษาดูงานพูดคุย จะทำให้มีการพัฒนาความสามารถในการคิดและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางความคิด ซึ่งความสามารถดังกล่าวเป็นเงื่อนไขสำคัญทำให้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT มีประสิทธิภาพ แต่ก็มี

พบว่า ความรู้ข้อมูลที่มีอยู่นั้น ไม่เพียงพอต่อการคาดการณ์ โอกาสและอุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งนี้จึงเป็นข้อจำกัด ดังนั้นการจัดกระบวนการเสริม ข้อมูลจึงเป็นเงื่อนไขประการหนึ่ง ทั้งนี้สามารถกระทำโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้และข้อมูล

3. ผู้เข้าร่วมและจำนวน

เงื่อนไขการเลือกบุคคลเป็นผู้เข้าร่วมต้องอิงอยู่ในหลักการ “คนทำ คือ คนกำหนดและคน กำหนด คือคนทำ” จำนวนผู้เข้าร่วมที่มีความเหมาะสมต่อกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ควร มีจำนวน 10-15 คน เพราะกระบวนการ SWOT ต้องการอภิปรายและการใช้ความคิด

4. การป้องกันตนเอง

ผู้เข้าร่วมรู้และยอมรับว่าตนเองหรือกลุ่มมีจุดอ่อน แต่มักพิจารณาว่าจุดอ่อนบางประการ ไม่มีผลต่อกลุ่ม ทั้งนี้เพราะต้องการรักษาภาพพจน์ของกลุ่ม ซึ่งวิธีที่อาจลดการป้องกันตนเองได้คือ คนในกลุ่มหรือองค์กรเป็นผู้กระทำกระบวนการ SWOT เอง ซึ่งอาจทำให้กระบวนการ SWOT มีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ความยากซึ่งเกิดจากตัวกระบวนการ

ความยากของกระบวนการ SWOT ที่สำคัญ มี 3 ประการ คือ

5.1 การค้นหาจุดอ่อนและจุดแข็งที่เป็นจริงและถูกต้อง หากการระบุจุดอ่อนและจุดแข็ง คลาดเคลื่อนไปจะทำให้กลยุทธ์ที่ได้มีผิดพลาด

5.2 การคาดการณ์โอกาสและอุปสรรคให้ได้ใกล้เคียง เพราะการคาดการณ์ได้ดีต้องมี ข้อมูลที่กว้างขวางและสะสมมานานพอสมควร

5.3 ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

จากทั้งหมดพอสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ ขององค์กรต่างๆ เพื่อการวางแผนพัฒนาในองค์กร เป็นเครื่องมือสำหรับการปรับปรุงการทำงาน เป็นทีม อีกทั้งยังเป็นเทคนิคสำคัญอย่างหนึ่งที่ใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การแข่งขันกันด้าน การตลาดในองค์กรธุรกิจด้วย นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน เพราะจะสามารถช่วยให้โรงเรียนได้รู้ถึงข้อเด่นและข้อด้อยของสภาพภายในและภายนอก โรงเรียนจนสามารถนำมาคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

สาริต ฐานะกาญจน์ (2541 : 13) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยาหรือการกระทำต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางสนับสนุนหรือปฏิเสธ โดยทัศนคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็น ได้อย่างชัดเจน การที่เราจะทราบทัศนคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ก็ต้องใช้วิธีการแปลความหมายของการแสดงออก

ราชัน โสคติติ (2541 : 9) กล่าวว่า ทัศนคติ คือ จิตลักษณะประเภทหนึ่งของบุคคลเกิดจากการรู้สึกเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดทำนองประ โยชน์หรือ โทษทำให้มีความโน้มเอียงไปทางชอบ ไม่ชอบ พอใจมาก น้อยต่อสิ่งนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าทัศนคติเป็นความคิดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบรวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดผู้วัดอาจเลือกวัดองค์ประกอบทางการรู้สึกความรู้สึกร หรือการพร้อมกระทำองค์ประกอบหนึ่งองค์ประกอบใดเพียงคนเดียวหรือจะวัดทั้งสามองค์ประกอบพร้อมกัน

เสรี วงษ์มณฑา (2542 : 106) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึง การแสดงความรู้สึกภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พอใจหรือไม่พอใจต่อบางสิ่ง ถ้าเรามีท่าทีความรู้สึกหรือทัศนคติในเชิงบวกเราย่อมปฏิบัติออกมาในแนวทางบวก แต่ถ้าเรามีความรู้สึกในเชิงลบ เราก็ปฏิบัติออกมาในทางลบ

สุบัญญัติ ไชยชาญ (2543 : 135) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า หมายถึงความคิดความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก และท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลนั้น โดยอาจแสดงออกในทางเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้หรืออาจหมายถึงการแสดงความรู้สึกภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พอใจหรือไม่พอใจต่อบางสิ่ง เช่น ตราสินค้า บริการ ร้านค้าปลีก เนื่องจากเป็นผลของกระบวนการทางจิตวิทยา

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543 : 50) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกของคนคนเราจะรู้สึกได้ก็ต่อเมื่อประสาทของเราสัมผัสกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งก่อน นั่นคือการรับรู้สิ่งนั้นก่อนนั่นเองถ้าจิตเราเกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นก็ทำให้เกิดความรู้สึกตั้งแต่ขั้นต้น ๆ จนถึงขั้นสูง ๆ คือเกิดความสนใจ ความซาบซึ่งพอใจและทัศนคติติดตามมา

ศิริวรรณ เสรวีรัตน์และคณะ (2543 : 78) กล่าวว่า ทศนคติเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อความเชื่อในขณะเดียวกันความเชื่อก็มีอิทธิพลต่อทศนคติ ทศนคติเป็นปัจจัยภายในที่นักจิตวิทยาหลายคนเชื่อว่าจะเป็นตัวที่ทำให้บุคคลมีการตอบสนองที่แตกต่างกัน

มัลลิกา ดันสอน (2544 : 22) กล่าวว่า ทศนคติเป็นสถานะภายในจิตใจที่เกิดจากความพร้อม การเรียนรู้ และการจัดระบบผ่านประสบการณ์ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตอบสนองของบุคคล สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง โดยทศนคติบางประการ จะมีความคงทน แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าบุคคลมีข้อมูลเพิ่ม

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ทศนคติ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ อาจทำให้มีความโน้มเอียงไปทางชอบ ไม่ชอบ พอใจมาก น้อยต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตอบสนองของบุคคลทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องด้วย

ลักษณะของทศนคติ

ธวัชชัย ทิพย์สุน (2548:27) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของทศนคติไว้ 4 ประการ คือ

1. ทศนคติ เป็นสภาวะก่อนที่พฤติกรรมได้ตอบจะเกิดขึ้นต่อเหตุการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือจะเรียกว่าเป็นสภาวะที่พร้อมจะมีพฤติกรรมจริง
2. ทศนคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งคือทศนคติจะมีความมั่นคงถาวรพอสมควรเปลี่ยนแปลงได้ยากแต่มิได้หมายความว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง
3. ทศนคติ เป็นตัวแปรที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกโดยวาจาหรือการแสดงออกตามความรู้สึกตลอดจนการที่จะต้องเผชิญหรือหลีกเลี่ยงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
4. ทศนคติ มีคุณสมบัติของแรงจูงใจในอันที่จะทำให้บุคคลประเมินและเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งหมายความต่อไปถึงการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมจริงด้วย

การเกิดทศนคติ

ปฎิมา ขวานนท์(2544:31) ได้กล่าวว่า ทศนคติยังสามารถเกิดขึ้นจากการเรียนรู้โดยบุคคลจะต้องมีประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมต่อสิ่งที่เป็นเป้าของทศนคติ ความรู้สึกเหล่านี้เกิดขึ้นจากกลไกหลายอย่างทางสังคมสรุปได้ดังนี้

1. การเกิดทัศนคติจากการเรียนรู้แบบโยงความสัมพันธ์ โดยการนำเอาสิ่งเร้าที่เป็นกลางไปเข้ากับสิ่งเร้าที่มีอำนาจทำให้บุคคลต้องตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อน ในที่สุดสิ่งเร้าที่เป็นกลางนั้นจะมีอำนาจทำให้เกิดการตอบสนองนั้นตามไปด้วยเช่นกัน
2. การเกิดทัศนคติเพราะการเรียนรู้จากผลกรรม โดยการที่บุคคลเรียนรู้ผลการกระทำในอดีตถ้าผลกรรมนั้นน่าพึงพอใจก็มีแนวโน้มที่จะกระทำอย่างนั้นอีก
3. การเกิดทัศนคติจากการเรียนรู้โดยการสังเกตด้วยแบบโดยเกิดจากการเลียนแบบผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีความสมบัติน่าเลื่อมใสเพียงแคเห็นตัวอย่างจากผู้อื่นบุคคลก็สามารถเรียนรู้ได้แล้ว

จากที่กล่าวมาแล้วพอที่จะสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็น สิ่งที่เกิดมาจากเรียนรู้ รวมทั้งความเชื่อต่อสิ่งต่างๆของบุคคล ทำให้เกิดการตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ถ้าผลนั้นน่าพึงพอใจก็มีแนวโน้มที่จะกระทำอย่างนั้นอีก

การเปลี่ยนทัศนคติ

ปฏิมา ขพานนท์ (2544:31) ได้กล่าวไว้อีกว่า เนื่องจากทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ นั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ตามประสบการณ์ที่บุคคลนั้น ๆ ได้รับเพิ่มขึ้นเพียงแต่กระบวนการเปลี่ยนแปลงอาจจะเร็วหรือช้าเท่านั้น ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนทัศนคติประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. การใส่ใจ (Attention) เป็นความสนใจในการรับฟัง ถ้าบุคคลไม่ให้ความสนใจที่จะฟังแล้วขบวนการต่อไปจะไม่เกิดขึ้น และจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สาเหตุที่ทำให้คนสนใจได้แก่ ผู้สื่อความและเนื้อหาของสารนั้น
2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความเข้าใจในความหมายของสารนั้นความยากหรือง่ายเกินไปจะทำให้ผู้ฟังไม่สนใจและไม่เข้าใจ
3. การยอมรับ (Acceptance) เป็นผลมาจากข้อ 1 และข้อ 2 หากบุคคลตั้งใจฟังและเข้าใจจะทำให้เกิดการยอมรับแต่หากไม่สนใจฟังทำให้ไม่มีความเข้าใจจึงจะทำให้ไม่เกิดการยอมรับขึ้น
4. การเก็บเอาไว้ (Retention) เป็นความคงทนอาจเก็บไว้ระยะหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไปอาจเปลี่ยนไปหรืออาจจะยังคงอยู่ถ้าตัวผู้สื่อมีความน่าเชื่อถือมากการเก็บไว้ก็จะคงทนอยู่ได้นาน
5. การกระทำ (Action) บุคคลเมื่อเปลี่ยนทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลงด้านการกระทำด้วยซึ่งมีผลต่อส่วนรวมและสังคมถ้าเปลี่ยนความเชื่อแล้วแต่ไม่ได้ลงมือกระทำก็จะไม่มีผลกระทบต่อกระเทือนกับใคร

กล่าวโดยสรุป ทัศนคติ ของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ นั้นเกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ ความพึงพอใจ และการยอมรับ ดังนั้น การจะทำให้บุคคลเปลี่ยนทัศนคติที่ดีใดๆ ได้

ทำให้บุคคลต้องเกิดการยอมรับว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่พึงควรปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับในสังคมทั่วไป ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้บุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความรู้สึก นึกคิดที่ดีต่อการดำเนินงานและสามารถแสดงศักยภาพตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคน ได้ออกมาอย่างเต็มที่ได้ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการกำกับ ติดตาม

สุภรณ์ ศรีพหล (2523:14) ได้เสนอกระบวนการควบคุมกำกับงานไว้ว่า หมายถึง การตรวจสอบนโยบาย งานหรือกิจกรรมที่สำคัญ การให้ข้อมูลชี้แจงในประเด็นต่างๆเพื่อประกอบการตรวจสอบ การเสนอให้มีการคัดแปลงแก้ไขข้อบกพร่องให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้งานบรรลุผลตามนโยบาย หรือแผนงานที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุทุมพร จามรมาน (2542:22) ได้ให้ความหมาย การกำกับดูแล หมายถึง กระบวนการควบคุมดูแลการให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้โดยใช้ระบบรายงานกลับอย่างต่อเนื่อง กระบวนการกำกับประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดเป้าหมายของการกำกับให้ชัดเจนและแน่นอน
2. กำหนดมาตรฐานและกำหนดเกณฑ์ในการกำกับ
3. ประเมินผลกำกับโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานงานที่กำหนดไว้
4. แก้ไขปรับปรุงการกำกับให้ถูกต้อง

Asia-Pacific Programme of Education for All (1999:23) ได้อธิบายไว้ว่า การกำกับติดตาม เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึง ความเป็นระบบที่เป็นกระบวนการที่มีการออกแบบที่ดี และเป็นความมุ่งหมายสำคัญที่สุดในการก่อให้เกิดสารสนเทศที่นำไปปรับปรุงการดำเนิน โครงการ

กล่าวโดยสรุป การกำกับติดตาม (Monitoring) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีตัวบ่งชี้ความสำเร็จของโครงการ โดยมีการกำหนดเป้าหมายการกำกับให้ชัดเจน ทั้งนี้สามารถนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นได้

นอกจากนี้ APPEAL (1999:11) ได้กล่าวถึง ลักษณะของระบบการกำกับติดตามที่ดี (A Good Monitoring System) โอกาสของความสำเร็จของโปรแกรม การกำกับติดตามมีความจำเป็นในแต่ละระยะของการดำเนินงานตามโครงการ นับแต่จุดเริ่มต้น ไปจนถึงจุดสิ้นสุดของกิจกรรมตามโครงการ ระบบการกำกับติดตามที่ดีมีลักษณะดังนี้

1. ควรมีการเตรียมการเป็นระยะๆ และสามารถย้อนกลับได้ทันสถานการณ์

2. ควรบ่งชี้ปัญหาที่กำหนดวิธีการแก้ไข และการปฏิบัติ ปัญหาอาจจะเป็นลักษณะเฉพาะของโครงการหรือธรรมเนียมปฏิบัติ

3. ควรเป็นลักษณะค่อนข้างจะธรรมดาและไม่เป็นภาวะกับผู้รับผิดชอบโครงการ แต่ครอบคลุมเนื้อหาเพียงพอในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของโครงการ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลปริมาณมากที่สืบสน ไม่เพียงแต่เพิ่มความยุ่งยากแต่จะลดความกระตือรือร้นสำหรับผู้รับผิดชอบโดยตรงในการเก็บข้อมูลและการกำกับติดตาม

4. ควรเป็นการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจากระยะเริ่มต้นถึงระยะสิ้นสุดของโครงการ การกำกับติดตามค้นหาโครงสร้างสถานการณ์จริงของโลก เทียบได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับแผนหรือคาดการณ์แก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิผล การกำกับติดตามควรให้ข้อมูลย้อนกลับที่แน่นอนและเหมาะสมกับสถานการณ์

หลักในการกำกับติดตาม

การกำกับติดตามและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารงาน จึงต้องคำนึงถึงหลักการในการบริหารงาน ซึ่งหลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการกำกับติดตามและประเมินผลในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการกับหลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ได้กำหนดหลักการกำกับติดตามและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

1. ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2541:25) ได้กำหนดหลักการกำกับติดตามและประเมินผลไว้ 5 หลักการ ประกอบด้วย

1.1 หลักการเอกภาพ (Unity) การกำกับ ติดตามเป็นระบบครบวงจร มีเอกภาพทั้งด้านนโยบาย กระบวนการ เครื่องมือในการประเมินผล

1.2 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) มีการกระจายอำนาจไปสู่หน่วยปฏิบัติอย่างเหมาะสม ทั้งการกระจายทรัพยากรและกระจายงาน

1.3 หลักความเสมอภาคและเป็นธรรม (Equity) การให้โอกาสที่เท่าเทียมกัน ความเป็นกลางในการตัดสินใจวัดคุณค่าของงาน

1.4 หลักการมีส่วนร่วม (Participation) ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมด้วยการสร้างความสำนึก ความรับผิดชอบ การยอมรับ ความพึงพอใจการร่วมมืออย่างจริงจัง สอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระบบในด้านนโยบาย อำนาจหน้าที่ขององค์กร มาตรการในการดำเนินงาน

1.5 หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency & Effectiveness) จะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพให้มีการใช้ทรัพยากรอันจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและหลักประสิทธิผลให้บังเกิดผลต่อการปฏิบัติการพัฒนางานในทุกด้าน

2. หลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548:32) ได้กำหนดหลักการติดตามและประเมินผลไว้ดังนี้

2.1 หลักแบบองค์รวม (Holistic) เป็นการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา ตามภารกิจของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาและมุ่งผลการพัฒนาองค์กรในภาพรวม

2.2 หลักการติดตามแบบเครือข่าย (Network) โดยจัดให้มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา เป็นคณะหรือให้มีเครือข่ายการติดตาม และประเมินผลและนิเทศการศึกษา

2.3 หลักการติดตามประเมินผลแบบบูรณาการ (Intregation) เป็นการบูรณาการภารกิจของการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษาให้เป็นระบบเดียวกัน

2.4 หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) คือหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า โดยบูรณาการเข้ากับการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการศึกษา

สรุปได้ว่าหลักในการติดตาม เป็นหลักการทั่วไป ในการจัดการศึกษา ขึ้นอยู่กับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการภายในของแต่ละหน่วยงานด้วย ว่าพิจารณาจะใช้หลักการใด และเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะจะทำให้ทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มี สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการทำงานได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

สุวิทย์ หิรัญกานนท์ สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์ และชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ (2540:80) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การประเมินผล (Evaluation) ไว้ว่าเป็นการประเมินค่าหรือวัดคุณค่าในสิ่งที่ต้องการทราบในทุกด้านในทางรวมๆ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2540:1) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานทั้งในช่วงขณะที่กำลังทำและในเวลาทำงานเสร็จสิ้นลงแล้วหาข้อสรุปว่างานที่ทำนั้น ได้รับความสำเร็จตามความคาดหวังหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดเกิดขึ้น อันเป็นผลทำให้งานไม่สำเร็จตามความคาดหวังหรือใกล้ความคาดหวังมากที่สุด

ราชบัณฑิตยสถาน (2542:664) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประเมินผล หมายถึง พิจารณาและวัดคุณค่าของกิจการใดๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เขวาคี ราชชัชกุล วิบูลย์ศรี (2544 ข, 6-7) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่าเป็นคำที่ใช้อธิบายและตัดสินคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลรวมทั้งกระบวนการและโครงการต่างๆ

จากความหมายของการประเมิน สรุปได้ว่า การประเมิน คือกระบวนการวัดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อนำผลที่ได้จากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของสิ่งที่กำหนดไว้ เพื่อทำการประเมินหรือตัดสินว่าสิ่งนั้นมีผลเป็นเช่นไร เมื่อเปรียบเทียบกับจุดประสงค์หรือเป้าหมายของการกระทำนั้นๆ ทั้งนี้โดยเป้าหมายเพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาหรือปรับปรุงคุณค่าของสิ่งที่ประเมินนั้นต่อไป

ความหมายของคำว่าโครงการ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542:270) ได้ให้ความหมายของคำว่าโครงการไว้ว่า โครงการ หมายถึง แผนหรือเค้าโครง ตามที่กะ กำหนดไว้

ประสิทธิ์ ดงยิ่งศิริ (2544:17) ได้ให้ความหมายไว้ว่า โครงการ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน เพื่อผลิตสินค้าและบริการ หรือเพื่อหวังผลประโยชน์ตอบแทน กิจกรรมหรืองานดังกล่าวจะต้องเป็นหน่วยงานอิสระ หน่วยงานที่สามารถทำการวิเคราะห์วางแผน และบริหารงานได้ พร้อมทั้งมีลักษณะแจ้งชัดถึงจุดเริ่มต้นและสิ้นสุด เพื่อวัตถุประสงค์ที่หวังไว้สำเร็จสิ้นสุดลง

โครงการจึงเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การจัดสรรทรัพยากรและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและระเบียบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแหล่งที่ตั้งโครงการ ช่วงระยะเวลาของโครงการ การผลิต การลงทุน ผลตอบแทน การจัดรูปองค์การและการจัดการโครงการ

กรมสามัญศึกษา (2545:95-98) ได้ระบุถึงการจัดทำโครงการแบบเหตุผลสัมพัทธ์เพื่อตอบสนองการจัดงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานเพื่อให้บรรลุพันธกิจ เป้าประสงค์ ตามกลยุทธ์ที่กำหนด จึงจำเป็นต้องปรับวิธีคิดจากการเองงบประมาณและทรัพยากรเป็นตัวตั้งมาสู่การนำเอาจุดหมายและผลงานเป็นตัวตั้ง และทำงานแบบหาหนทางเอาชนะอุปสรรค รู้จักแสวงหาโอกาสมิใช่รอคอยโชคชะตา โดยระบุแนวทางในการจัดทำ

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า โครงการนั้นเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่องค์การใดองค์การหนึ่งได้กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการระบุถึงความสำคัญและความเป็นมาของโครงการ มีวิธีการดำเนินการและงบประมาณที่ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามโครงการที่ดีควรเป็นโครงการที่เกิดจากการร่วมคิดทำของสมาชิกในองค์การและผู้มีส่วนร่วมจึงจะทำให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การดำเนินงานของหน่วยงานในการติดตามและประเมินผลโครงการ

รูดานา ฉันทไพศาล และอังฉรา ชีวะตระกูลกิจ (2542 : 10/6-10/10) ได้กล่าวถึงการติดตามและการประเมินผลโครงการไว้ว่า โดยหน้าที่และภารกิจของหน่วยงานติดตามและประเมินผลโครงการ ก็คือ การออกแบบระบบการติดตามและประเมินผลที่จะช่วยให้การติดตามและประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้มาวิเคราะห์เป็นรายงานเพื่อใช้ในการควบคุมการดำเนินงานของโครงการต่อไป ดังนั้นหน่วยงานติดตามและประเมินผลจึงควรต้องกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานที่ต้องจัดทำซึ่งอาจแบ่งได้เป็นขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการ ในการติดตามและประเมินผลโครงการ จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลเป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นทิศทางการดำเนินงาน ผู้ประเมินจะต้องหาความต้องการในการประเมิน ตลอดจนลำดับความจำเป็นก่อนหลังในการประเมิน ทั้งนี้เพื่อการประหยัดทั้งเวลา เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และแรงงาน ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการ ควรทำการกำหนดระดับความสำคัญของวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรมโครงการ ปัจจัยนำเข้า และผลลัพธ์ต่างๆที่สำคัญ ตลอดจนจัดลำดับความสำคัญของแผนงานต่างๆ ที่อยู่ภายใต้

โครงการ รวมถึงการกำหนดเครื่องมือชี้วัด (Indicators) ความสำเร็จที่สามารถใช้ได้กับการประเมินผลทั้งในขณะดำเนินการตามโครงการและหลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการแล้ว

2. การเลือกเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการติดตามและประเมินผลโครงการ ควรเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเรื่องที่ต้องการประเมินให้มากที่สุด และการเลือกเครื่องมือเพื่อการประเมินนั้น ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรับรู้และแสดงความคิดเห็นได้ ทั้งนี้เพราะจะนำไปสู่การยอมรับในเครื่องมือ ตลอดจนผลของการประเมินโดยเครื่องมือต่างๆ นอกจากนี้การประเมินยังต้องกำหนดตารางเวลาที่จะนำเครื่องมือดังกล่าวไปใช้ ทั้งนี้เพื่อจะได้มีการวางแผนเตรียมการรวบรวมข้อมูลที่จะนำมาใช้กับเครื่องมือดังกล่าว ซึ่งอาจจะเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ หรือข้อมูลปฐมภูมิก็ได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการหลังจากที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลแล้ว ซึ่งผู้ประเมินจะต้องกำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบของการประเมินที่ได้กำหนดไว้ เพราะหากวิเคราะห์อย่างไม่มีประสิทธิภาพหรือขาดหลักการในการวิเคราะห์ย่อมส่งผลเสียต่อการประเมินในที่สุด ผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับผลลัพธ์ของโครงการ เช่น ผลผลิต ผลที่เกิดขึ้นตามมา และผลกระทบที่มีต่อการบรรลุเป้าหมาย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายผลผลิตกับเป้าหมายในด้านเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย

4. การจัดทำรายงานการติดตามประเมินผลโครงการ เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วควรมีการนำเสนอผลการติดตามและประเมินผลโครงการให้ผู้บริหารทราบ ซึ่งในกรณีของการรายงานการติดตามผล อาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น เป็นเอกสาร บันทึก หรือรายงาน โดยวาจา เป็นต้น ทั้งนี้ โดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้บริหารได้เห็นถึงความก้าวหน้า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานว่าต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง การจัดทำรายงานประเมินผลจึงควรประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 ความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับโครงการ
- 4.2 วัตถุประสงค์ในการประเมินผล (Objective)
- 4.3 วิธีการในการประเมินผล (Procedure)
- 4.4 ผลของการประเมิน (Result)
- 4.5 การนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ (Implication)
- 4.6 สรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการ

แต่ในการจัดทำรายงานผลก็คือ ภาษาที่ใช้ในการรายงานควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และกะทัดรัด เพื่อให้ผู้บริหารสามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว นอกจากนี้การนำเสนอ

ข้อมูลก็ต้องครบถ้วน ถูกต้อง และตรงประเด็น เพื่อให้ผู้บริหารจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือตัดสินใจโครงการหรือดำเนินงานต่อไป

สุวิมล ศิริภานันท์ (2545:1) ได้สรุปความหมายของการประเมินโครงการของนักวิชาการด้านการประเมินของต่างประเทศไว้ดังนี้

Suchman (อ้างถึงใน สุวิมล ศิริภานันท์, 2545:1) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า หมายถึง การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือการใช้เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อหาข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้เกี่ยวกับโครงการ เพื่อการตัดสินใจว่าโครงการดังกล่าวดีหรือไม่อย่างไร หรือเป็นการค้นหาว่าผลของกิจกรรมที่วางไว้ในโครงการประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของโครงการหรือไม่

นอกจากนี้ เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545:86-87) ได้ระบุว่าการประเมินผลโครงการนั้นสามารถจำแนกการประเมินผลโครงการได้ 3 แบบ คือ

1. การประเมินก่อนดำเนินงานหรือโครงการ (Pre-Evaluation) ซึ่งยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อยๆ คือ

1.1 การศึกษาความเป็นไปได้ก่อนทำโครงการ (Feasibility Study) ได้แก่การประเมินปัจจัยแวดล้อม กำลังคน การเงิน การจัดการ และเทคโนโลยี ที่จะมีการใช้ทำงานตามโครงการ

1.2 การประเมินร่างโครงการ (Project Appraise) มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและวิเคราะห์เค้าโครงของโครงการว่าเชื่อถือได้ และปฏิบัติได้จริงเพียงใด โดยศึกษาความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างหลักการ เหตุผล จุดประสงค์ เป้าหมาย วิธีดำเนินงาน งบประมาณ ช่วงระยะเวลาที่ปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นว่ารับได้เพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมระหว่างผลผลิต (Out Put) กระบวนการ (Process) และตัวป้อน (Input) นั่นเอง

2. การประเมินผลขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) ลักษณะของการประเมินผลในขั้นตอนนี้มีความสำคัญมาก บางคนเรียกว่าการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) หรือการประเมินเพื่อปรับปรุง (Formative) ปกติจะครอบคลุมกิจกรรม 2 ประเภท ได้แก่การติดตาม หรือการกำกับติดตาม (Monitoring) และการประเมินสรุปในแต่ละช่วงของงาน ซึ่งบางครั้งเรียกว่าการประเมินครึ่งโครงการ

3. การประเมินหลังการดำเนินงาน (Post Evaluation) เป็นการประเมินผลสรุปหลังการดำเนินงานหรือสิ้นสุดโครงการแล้ว (Summative Evaluation) เพื่อดูว่าโครงการบรรลุวัตถุประสงค์

เป้าหมาย และเกิดผลตามที่คาดหวังไว้เพียงใด มีผลพลอยได้หรือผลกระทบอะไรเกิดขึ้นบ้าง บางโครงการอาจจำเป็นต้องมีการติดตามผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว (Follow-up Study)

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ผู้ประเมินซึ่งสมควรที่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินโครงการ เป็นผู้ทำการประเมินโครงการนั้นๆ ว่าเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้หรือไม่เช่นใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้หรือไม่ เพื่อที่จะได้นำเอาผลการประเมินนั้นมาตัดสินใจว่าจะยุติโครงการ หรือหากจะดำเนินโครงการต่อไป ก็ควรนำเอาผลที่ได้จากการประเมินมาเป็นแนวทางในการแก้ไข หรือปรับปรุงโครงการเพื่อให้ผลการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการนั้นเป็นไปเพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ รวมทั้งเมื่อทราบว่าโครงการนั้นไม่ประสบความสำเร็จตามที่ได้อ้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ไว้ ก็จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการยุติการดำเนินโครงการนั้นไปเสีย ดังนั้นการประเมินจึงเป็นไปในมิติของการสร้างสรรค์มากกว่าการตรวจสอบหรือการจับผิดเกี่ยวกับโครงการและผู้ดำเนินโครงการนั้นๆ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2540:17) ได้ระบุว่าเป้าหมายของการประเมินผลโครงการ หรือ ที่เรียกว่าเป้าประสงค์ของโครงการ (Program Evaluation Goal) ว่าเป็นความต้องการ ความคาดหวังที่เกี่ยวกับการดำเนินงานประเมินโครงการ เป็นการพยายามตอบคำถามที่ว่าเราประเมินโครงการไปทำไม และกล่าวว่าการประเมินโครงการเพื่อแก้ไข ป้องกันปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคม และเป้าหมายประการที่สองคือเพื่อการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ

ฐานา ฉิมไพศาล และอังฉรา ชิวตระกูลกิจ (2542:10-11) ไว้ระบุถึงประโยชน์ของการติดตามและการประเมินผลโครงการดังนี้

1. ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจน กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้เริ่มดำเนินงาน ควรได้รับการประเมินผลก่อน หากมีส่วนใดที่ขาดความชัดเจนก็จะได้ให้ไปทำการปรับปรุงให้ชัดเจนขึ้น เพื่อที่เวลานำไปปฏิบัติจะได้ไม่มีปัญหา

2. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์เต็มที่หรือเป็นไปอย่างคุ้มค่า ทั้งนี้เพราะในการประเมินผลโครงการต้องมีการวิเคราะห์ทุกส่วนโครงการ รวมถึงทรัพยากรทุกประเภทที่ได้รับการจัดสรรในโครงการ ก็ต้องใช้ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินโครงการ

ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นจะต้องตัดทอนลงไป ดังนั้นเท่ากับว่าการประเมิน โครงการมีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพราะการประเมินผลโครงการเป็นขั้นตอนหนึ่งในการวางแผนโครงการ อันประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักๆ คือ การริเริ่มและจัดทำโครงการ การวิเคราะห์และประเมินโครงการ การโครงการไปปฏิบัติ และประเมินผลโครงการ จะเห็นได้ว่า การประเมินผลโครงการเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สร้างขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมาย รวมถึงชี้วัดความสำเร็จของโครงการด้วย ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการติดตามและประเมินผลโครงการมีส่วนช่วยให้การวางแผนโครงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือดำเนินงานไปได้ด้วยดี

4. ช่วยในการควบคุมคุณภาพของงาน เพราะการติดตามและประเมินผลโครงการจะตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานทุกส่วนของโครงการอย่างมีระบบ โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานหรือที่เรียกว่าเป็นปัจจัยนำเข้ากระบวนการ ตลอดจนผลผลิต โดยจะทำการติดตามและประเมินผลทุกขั้นตอน เพื่อมิให้งานในส่วนใดมีปัญหาหรือไม่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตามเมื่อพบว่างานไม่มีคุณภาพ ก็จะต้องมีการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่างานนั้นจะได้มาตรฐานตามต้องการ จึงถือได้ว่าการติดตามและประเมินผลโครงการช่วยในการควบคุมคุณภาพของโครงการ

5. ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ เพราะการติดตามและประเมินผลจะทำให้ผู้บริหารโครงการทราบถึงปัญหา อุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในโครงการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไปหรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลการประเมินโครงการยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายขององค์กร ได้อีกด้วย

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2545:85) ระบุถึงประโยชน์และความสำคัญของการติดตามและประเมินผลไว้ดังนี้

1. ทำให้เกิดระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ เพราะผลย้อนกลับจะช่วยให้เกิดแผนที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น
2. ทำให้ได้งานหรือโครงการที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและเกิดผลตามเป้าหมาย
3. กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติมีความกระตือรือร้น มีความเอาใจใส่และระมัดระวังในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เปรียบเสมือนสัญญาณกระตุ้นและระงับ

4. ทำให้ทราบผลสำเร็จที่ควรภาคภูมิใจ หรือปัญหา อุปสรรคเพื่อจะได้ส่งเสริม แก้ไข ปรับปรุงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายหรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป

ชนิดของการประเมินโครงการ

สุวิมล ติรภานันท์ (2545:9) ได้กล่าวว่า การประเมินเป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ นับตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผนโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ จนถึง การประเมินผลสุดท้ายของโครงการ และได้แบ่งชนิดของการประเมินไว้ดังนี้

Need Assessment หมายถึง การประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคมเพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการใดๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือโครงการ

Feasibility Study หมายถึง การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกเพื่อมาจัดทำเป็นนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการใดๆ นิยมประเมินไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ วิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม
2. ด้านสังคม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณีและวิธีการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. ด้านการเมือง เป็นการพิจารณาว่าการดำเนินงานจะไม่มีข้อขัดแย้งทางการเมืองหรือได้รับการสนับสนุน
4. ด้านการบริหาร เป็นการพิจารณาถึงขีดความสามารถขององค์กรที่เกี่ยวข้องว่ามีความสามารถที่จะดำเนินการได้หรือไม่
5. ด้านเทคนิค เป็นการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการ ที่นำมาใช้ในการดำเนินงาน
6. ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือแผนงานที่จัดทำขึ้นมีผลต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่

Court Evaluation หมายถึง การประเมินบริบทของโครงการว่ามีความเหมาะสมประกอบด้วยความจำเป็นของโครงการ ความต้องการ โครงการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายและความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

Input Evaluation หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่างๆที่ถูกนำมาใช้ในโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ แนวทางการจัดการ วัสดุอุปกรณ์

Process Evaluation หมายถึง การประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด

Monitoring หมายถึง การติดตาม กำกับงาน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือ โครงการที่วางไว้หรือไม่

Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เมื่อดำเนินโครงการได้ระยะหนึ่ง เพื่อนำผลไปใช้แก้ไขปรับปรุงโครงการ

Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการหลังจากสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่าควรปรับปรุง แก้ไข สานต่อ หรือยุติโครงการ

Outcome Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด ทั้งที่คาดหวังและที่ไม่ได้คาดหวัง

Follow-up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเมื่อโครงการ สิ้นสุดไปแล้ว จะมีการติดตามผลเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนาอันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

Meta-evaluation หมายถึง การประเมินโครงการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน นิยมใช้ประเมินการประเมินผลผลิต การประเมินผลสรุป และการประเมินผลที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ สุวิมล ติรกานนท์ (2545:43) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินของ อัลคิน ที่เรียกว่า Center for the Study of Evaluation Approach ซึ่งมีการประเมินออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินสภาพของระบบที่เป็นอยู่ (System Assessment) เป็นการประเมินสภาพทั้งหมดของพื้นที่เป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่ได้มากำหนดขอบเขตของงานและวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. การประเมินเพื่อการวางแผนโครงการ (Program Planning) เป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ เป็นการพิจารณาเพื่อตัดสินใจเลือกที่เหมาะสมในการดำเนินการ
3. การประเมินเพื่อการดำเนินการโครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมินในระหว่างที่ดำเนินโครงการเพื่อติดตามกำกับงานให้เป็นไปตามแผน
4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็นการประเมินในระหว่างการดำเนินโครงการเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไข ปรับปรุงโครงการ
5. การประเมินเพื่อการยอมรับผลของโครงการ (Program Certification) เป็นการประเมินเพื่อศึกษาที่ได้จากโครงการ

ทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าการประเมินโครงการนั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย และเกี่ยวเนื่องกับระบบดูแลช่วยเหลือ เพราะเป็นการประเมินผลงานที่ผ่านมา ผู้ประเมินควรจะมีการเลือกรูปแบบการประเมินที่เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมหรือโครงการที่ต้องการประเมินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งจะเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาระบบ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนางานในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกๆฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีการประสานงานรับผิดชอบงานร่วมกัน มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายและคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545:9-10) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้อง ผูกพันกับงานหรือองค์กรนั้น โดยมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันและได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว
2. การมีส่วนร่วม มีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง เกิดความร่วมมือ และเกิดการยอมรับมากขึ้น
3. เป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถ ทักษะในการทำงาน
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2545 : 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจ คิดริเริ่ม ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ และร่วมแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลายเพื่อทำให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน

ชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ในการจัดการศึกษานั้น ชุมชนถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจะสำเร็จขึ้นได้ การทำงานจะประสบความสำเร็จ ผู้เรียนจะมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่าใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาเป็นหลัก

พินิจดา วีระชาติ (2542:52-54) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนไว้ดังนี้

1. การศึกษาชุมชนโดยละเอียด สิ่งที่ผู้บริหาร คณะครูต้องศึกษาอย่างละเอียด ตั้งแต่โครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากร ความเชื่อต่างๆ
2. จัดรายการการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน เป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนได้รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเผยแพร่ในแบบวารสารของโรงเรียน
3. ออกเยี่ยมเยียนเป็นการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง ได้มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากชุมชน เป็นการเยี่ยมเยียนในแบบเป็นกันเองตามโอกาส เช่น ประเพณี หรือเทศกาลต่างๆ เป็นต้น
4. จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร ทั้งการกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร การบริหารหลักสูตร เพื่อเป็นการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน
5. การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมในชุมชน เป็นสิ่งที่โรงเรียนจัดประเพณี วัฒนธรรม และให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม
6. ร่วมกิจกรรมในชุมชน ในชุมชนมีกิจกรรมที่หลากหลายประเภท และมีเกือบตลอดทั้งปี ซึ่งทางคณะครู มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องในประเพณี ทั้งการสนับสนุน การช่วยเหลือ หรือเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนได้ในบางโอกาส
7. การให้บริการแก่ชุมชน เป็นการบริหารให้แก่ชุมชน เพื่อความสะดวกและประหยัด เป็นศูนย์กลางของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนควรให้บริการแก่ชุมชนโดยยึดหลักว่า ทัวถึงและทนทาน โดยโรงเรียนจัดการบริการแก่ชุมชน ในด้านอาคารสถานที่ เครื่องใช้ ความรู้ และบุคลากร

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:56-57) ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน เช่น เลือกสถานศึกษาให้บุตรหลานร่วมตัดสินใจ ทิศทางการศึกษาของบุตรหลาน
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร พัฒนาการของบุตรหลานและการเรียนการสอนประจำวัน
3. ร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผลการศึกษา เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นติดตามการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาและครู ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ผู้ปกครองอาจร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน หรือร่วมกิจกรรมอื่นที่สถานศึกษาจัด ซึ่งหากสถานศึกษามีแนวทางสนับสนุนที่ดี ก็ส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
5. ร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา โดยสนับสนุนด้านความคิดการเป็นผู้นำ การเป็นกรรมการ การร่วมประชุม การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูลความคิดเห็น การปกป้องดูแล การสนับสนุนทรัพยากรการเงิน วัสดุอุปกรณ์ การร่วมดำเนินโครงการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

อุดมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์ (2545:33-34) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่า เป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนที่สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมและดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทุกฝ่าย ในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม จะทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกระบวนการทางสังคมของสมาชิกในชุมชน เป็นการปฏิบัติจริง ซึ่งได้สรุปแบบของการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบชายขอบ เป็นการร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานศึกษาโดยมีข้อจำกัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันทั้ง 2 ฝ่าย
2. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบเป็นบางส่วน เป็นการที่ชุมชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบสมบูรณ์ โดยสถานศึกษากับชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ประเมินผลการปฏิบัติงาน และร่วมรับประโยชน์ตามกลไกทางสังคม สิทธิ และอำนาจของประชาชน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:127-128) ยังได้ให้แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1. ต้องร่วมคิดระหว่างประชาชนด้วยกันเองและกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์การภาคเอกชนในการจัดการเรียนการสอน โดยดำเนินการกันเองตามความสามารถ เช่น จัดชั้นเรียนโดยครอบครัวในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้น และขอความร่วมมือจากวิทยากรของเขตพื้นที่การศึกษา
2. แสดงความคิดเห็นได้แย้งการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การกำหนดหลักการวิธีการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง และมีสิทธิที่จะขอให้ผู้รับผิดชอบนำข้อขัดแย้งมาประชุมปรึกษาหารือกันกับประชาชนหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนเพื่อปรับปรุงการดำเนินการด้านการศึกษาให้เหมาะสม
3. ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบกำหนดหลักสูตรวิชาที่จะให้มีการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นในการใช้ความรู้ ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน
4. คัดเลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการในสถานศึกษาในชุมชนนั้น เพื่อช่วยเหลือการบริหารจัดการศึกษา ทั้งในด้านการจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์จำเป็นต้องใช้ รวมถึงงบประมาณด้วย
5. สามารถเข้ามามีส่วนร่วมให้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการการศึกษาเมื่อเห็นว่าการดำเนินการไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนตามที่ตั้งเป้าหมายไว้
6. มีสิทธิในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทุกระดับ เพื่อกระตุ้นให้ทำงานอย่างจริงจัง ทุ่มเท่ากับการทำงานเต็มความสามารถ
7. มีส่วนร่วมดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นและติดตามการดำเนินงานตลอดไป กิจกรรมไม่เหมาะสมควรช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม
8. ร่วมกิจกรรมการศึกษาขององค์กรของรัฐ ภาคเอกชนและองค์กรของประชาชน

นอกจากนั้น สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545:77-85) ได้สรุปภารกิจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในทางวิชาการ แนวการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข ความเป็นไทยและความเป็นสากล การสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวกระทำได้ โดยผ่านทางการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ซึ่งทุกฝ่ายในสังคม มีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นมีทั้งระดับชาติและระดับสถานศึกษา ในระดับชาติ รัฐจัดให้มีหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งใช้ร่วมกับในสถานศึกษาทุกแห่ง ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในท้องถิ่นสามารถกำหนดสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าว เป็นไปตามแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ในชุมชน เรียนรู้จากชุมชนด้วยประสบการณ์จริง ในสถานการณ์จริง เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ และสถานประกอบการชุมชน และใช้ข้อมูลสภาพชุมชนเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมองเห็นสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน ตระหนักและร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ในขณะที่ผู้นำชุมชนในฐานะที่เป็นผู้รู้จักท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดี ทั้งในด้านมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา และความต้องการในการดำรงชีวิตที่มีลักษณะเฉพาะในชุมชนจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมได้อย่างค้ำจุน ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่ได้รับการสรรหาเข้าเป็นกรรมการของสถานศึกษา หรือกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาจะมีหน้าที่โดยตรงในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและศึกษาได้อย่างต่อเนื่องจึงจำเป็นต้องมีสื่อ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1.2.1 การจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยประสานความร่วมมือกับผู้นำ ผู้ปกครอง บุคคลทุกฝ่ายจัดให้เกิดการเรียนรู้ในทุกๆที่ ทุกๆเวลา ได้ในชุมชน

1.2.2 การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับวิทยาการสากล เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ ความชำนาญในด้านต่างๆ เข้ามาทำประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

1.3 การมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน ในยุคปฏิรูปการศึกษา เป้าหมายของการให้การศึกษาจะไม่จำกัดเฉพาะผู้เรียน หรือจำกัดแต่ภายในเขตโรงเรียนอีกต่อไป แต่ยังรวมไปถึงการให้ความรู้ ทักษะ การสร้างเจตคติและจิตสำนึกร่วมกันในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

1.4 การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการศึกษาคือ เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต คนในชุมชนทุกคนควรที่จะมีโอกาสได้เรียนรู้ “ทักษะการดำรงชีวิต” ควบคู่ไปกับ “ทักษะการเรียนรู้” เพื่อจะได้พัฒนาตนเองและสังคมได้ ด้วยเหตุนี้การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการสร้าง “เครือข่ายการเรียนรู้ชุมชน” หรือ “ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น” ด้วยการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน

และสังคมอื่น การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตจัดว่าเป็นแนวทางสำคัญที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชนด้วย

2. การมีส่วนร่วมทางการบริหาร จากหลักการบริหารสถานศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การบริหารและการดำเนินงานในระดับท้องถิ่นจึงกำหนดให้การปฏิบัติเสร็จสิ้นที่สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงควมมีอิสระและคล่องตัวเป็นสำคัญ และหากไม่สามารถเสร็จสิ้นที่สถานศึกษาได้ ให้สิ้นสุดที่เขตพื้นที่การศึกษาในด้านการบริหารให้มีการบริหารในรูปคณะกรรมการ โดยมีผู้แทนจากชุมชนท้องถิ่น สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางอื่นได้ เช่น ติดตาม ตรวจสอบการจัดการศึกษาในท้องถิ่น การประสานงานและการติดตามการดำเนินงาน ปฏิรูปการศึกษาของรัฐ เป็นต้น โดย

2.1 การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดเรื่องคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการกำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนด้านการบริหาร การศึกษา โดยคำนึงถึงการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ให้สะท้อนความเป็นท้องถิ่นที่ประชาชนมีความคุ้นเคยและผูกพันอยู่แล้ว และประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ อย่างเต็มที่ โดยสามารถเข้าไปในรูปของกรรมการ ภาระหน้าที่ของคณะกรรมการมีตั้งแต่การ กำหนดแผน นโยบายการดำเนินกิจกรรม ไปจนถึงการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล การปฏิรูปการศึกษาในท้องถิ่นจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ของกรรมการ ดังกล่าว การร่วมเป็นกรรมการข้างต้นมีความสำคัญมาก กรรมการต้องทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งต้องเป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจน ประสานประโยชน์ให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ได้มากที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยแบ่งเป็นการประกัน คุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นวิธีที่ ทำให้การศึกษามีมาตรฐาน และถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้อง

ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คคชสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจะต้องเปิดเผยรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีนั้นต่อสาธารณชน

2.3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือก ผู้นำชุมชนมีหน้าที่ดูแลให้สมาชิกในชุมชนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ โดยที่การจัดการศึกษาจะเป็นในรูปแบบการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย และอนุญาตให้มีการเทียบโอนระหว่างกันได้ ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ก็ได้เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา และสถาบันทางสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน “ศูนย์การเรียนรู้” และได้รับสิทธิประโยชน์ บางประการจากรัฐ อาทิ การสนับสนุนจากรัฐในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เข้าร่วมจัดการศึกษาทางเลือก เงินอุดหนุนการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

2.4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สร้างแรงจูงใจเพื่อการศึกษา การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนไทยให้สู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามที่คาดหวัง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมแรงเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในวัยเรียนเข้ารับการศึกษานอกระบบ ผู้นำชุมชนจึงอาจต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลให้คำแนะนำ ประสานงานกับหน่วยงานเพื่อหาทางช่วยเหลือ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ โดยการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาเป็นพิเศษ

3. การมีส่วนร่วมทางการเงินและการลงทุนการศึกษา ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 เป็นผู้ระดมทุนทรัพย์เพื่อการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรและสรรพกำลังทั้งปวงจากท้องถิ่น

3.2 เป็นผู้ริเริ่มและสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชน การจัดการศึกษาให้สมาชิกชุมชนทุกคนได้รับสิทธิเสมอภาคและได้รับโอกาสศึกษาต่อตามกำลังความสามารถได้อย่างสูงสุดจำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก

3.3 ร่วมติดตามการแก้ไขเงินและกองทุนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การร่วมระดมทุนให้สถานศึกษาได้มีเงินสนับสนุนการดำเนินการด้านการศึกษาเป็นบทบาทที่สำคัญขณะเดียวกันภายหลังการร่วมระดมทุนให้สถานศึกษาแล้ว ผู้นำชุมชนก็สามารถมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและติดตามให้การใช้จ่ายเงินดังกล่าวเป็นไปอย่าง โปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุด

แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง

Taylor (1997:125) ได้กล่าวถึงแนวทางการสำเร็จของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง หน้าที่ที่สำคัญคือครูและโรงเรียนที่จะต้องให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าใน การที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง การสื่อสารที่ีระหว่างบ้านและโรงเรียนความ สม่่าเสมอในการให้ข้อมูลของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี โรงเรียนอาจใช้ จดหมายข่าว ปฏิทินผลงานของเด็ก รวมถึงการมีห้องสมุดสำหรับผู้ปกครองจะเป็นสื่อจูงใจ ผู้ปกครองและสิ่งที่สำคัญของความสำเร็จของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้น ได้จากสิ่งต่างๆดังนี้

1. มีการประเมินความต้องการของผู้ปกครองและความสนใจได้อย่างตรงเป้าหมาย สอดคล้องกับทรัพยากรของหน่วยงาน
  2. มีคุณค่าสำหรับแต่ละครอบครัว
  3. มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน
- การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครอง จะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ผู้ปกครองอย่าง น้อย 10 ประการดังนี้

1. สามารถมาเยี่ยมโรงเรียนได้ตลอดเวลา
2. สามารถเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารโรงเรียนได้
3. ได้รับความรู้ข้อมูลการเรียนของเด็กและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นประจำ
4. ได้รับนโยบายและการเรียนการสอน
5. ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
6. ได้รับความรู้จากโรงเรียน
7. มั่นใจในบุคลากรโรงเรียนที่มีคุณภาพ
8. มั่นใจในมาตรการความปลอดภัยของโรงเรียน
9. โรงเรียนมีการตอบรับเสมอ
10. มีการประชุมครูผู้ปกครองสม่ำเสมอ

Morrison (1998:363-368) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองให้ประโยชน์ หลากหลายทั้งต่อผู้ปกครอง ครู และเด็ก แต่สิ่งที่คุณปกครองไม่ชอบในการมีส่วนร่วมหรือต้องมา โรงเรียนคือความรู้สึกขัดแย้งและอคติของคุณที่มีต่อผู้ปกครอง และผูกพันอยู่กับโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมต้องให้เป็น ไปอย่างสบายไม่มีพิธีรีตอง ครูสามารถจัด กิจกรรมที่จะให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างน้อย 4 วิธี คือ

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในโรงเรียน (Task Approach) วิธีการดั้งเดิมและพื้นฐานที่ดีที่สุด ในการส่งเสริมแนวทางของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครอบครัว โดยวิธีการนี้เป็นการค้นหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมตามความสามารถของผู้ปกครอง ซึ่งงานเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนโครงการของโรงเรียนหรือชั้นเรียน ฝ่ายบริหารสามารถส่งเสริมให้ผู้ปกครองทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครู การเป็นที่เลี้ยงเด็ก การจัดหาทุน และร่วมทำงานธุรการ เป็นต้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารรูปแบบนี้เป็นวิธีการที่สามารถมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมักจะเป็นวิธีที่โรงเรียนควรคำนึงถึงเสมอ เมื่อจัดตั้งโครงการเพื่อให้ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนวิธี การมีส่วนร่วมแบบนี้ผู้ปกครองจะได้ผลประโยชน์มากมายและมีความเป็นเอกเทศมาก

2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษา (Process Approach) วิธีการนี้ ผู้ปกครองจะต้องได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการจัดการศึกษา เช่น การวางหลักสูตร การทบทวนและการคัดเลือกคณาจารย์เข้าร่วมเป็นสมาชิกในคณะทำงานและคณะกรรมการต่าง ๆ และการวางมาตรฐานในการทำงานแนวทางแบบนี้กำลังได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฝ่ายบริหารตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษาและการตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งสมาชิกของชุมชน ผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ยังจำเป็นต้องจัดเตรียมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ ผู้ปกครองที่ขาดทักษะในการช่วยเหลือในด้านนี้ ถ้าโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการศึกษาอย่างแท้จริงแล้ว วิธีการเช่นนี้ก็จะกลายเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูง

3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา (Developmental Approach) วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์ที่เน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมผู้ปกครองและพัฒนาคุณภาพของครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครองที่เข้าร่วมจะได้เรียนรู้ และวิธีการปฏิบัติที่เป็นการส่งเสริมครอบครัว การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะพบในโครงการ การร่วมมือของโรงเรียนชุมชน โรงเรียนสหกรณ์ เป็นต้น

4. การมีส่วนร่วมในแบบสมบูรณ์ (Comprehensive Approach) วิธีการนี้เป็นการรวมเอาส่วนต่าง ๆ ของทุกวิธีข้างต้นเข้าด้วยกัน โดยวิธีการด้านการพัฒนานักเรียน (Developmental Approach) วิธีการนี้เป็นวิธีการที่กว้างขวางมากกว่า 3 วิธีแรกอย่างไรก็ตามในวิธีการนี้ ยังให้ความสำคัญกับครอบครัวในฐานะศูนย์กลางของการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ วิธีการนี้ไม่ได้ให้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการช่วยเหลือ และสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัว ผลก็คือสมาชิกทุกคนในครอบครัวล้วนแต่มีส่วนในการช่วยเหลือรวมทั้งตัวเด็ก ๆ เองวิธีการดังกล่าวนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะให้บิดามารดา ครอบครัวและสมาชิกของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้ง

การตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนวิธีการนี้ยังช่วยนำเสนอทางเลือกให้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการเลือกโรงเรียนหรือโครงการที่จะให้บุตรหลานของตนเข้าร่วม และเป็นวิธีการที่กำลังได้รับความนิยม เช่น รัฐบาลในสหรัฐอเมริกาและโรงเรียนท้องถิ่นหลายแห่ง เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองสามารถนำบุตรหลานเข้าสมัครเรียนในโรงเรียนได้ตามทางเลือกที่ตัวเองต้องการ ในขณะที่ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่มีทางเลือกในลักษณะเช่นนี้ ตามข้อเท็จจริงว่า พวกเขาคือผู้ชำระค่าเล่าเรียนให้กับเด็ก แต่ผู้ปกครองของเด็กในโรงเรียนรัฐบาลหลายแห่งก็ยังไม่มียทางเลือกเช่นนี้ ปัจจุบันผู้ปกครองจำนวนมากกำลังเริ่มทำเช่นนี้ ซึ่งจะช่วยเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสาธารณะต่อทางเลือกในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้นมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนต้องเข้ามามีบทบาทหลักในการที่จะทำให้คนในชุมชนหรือผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่นต่อการทำงานร่วมกับโรงเรียน โรงเรียนต้องกระทำทุกวิถีทางเพื่อผู้ปกครองและคนในชุมชนเห็นคุณค่าต่อการร่วมกันดำเนินงานในระบบที่เกี่ยวข้องเนื่องกันมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผ่องพรรณ สายทอง และคณะ (2544) ได้ศึกษาการดำเนินงานปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนาร่องสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู อาจารย์ ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการอบรมสัมมนาจากการศึกษาเอกสารคู่มือการประชุมชี้แจง และการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่น ปัญหาอุปสรรคพบว่า ครู อาจารย์ ไม่เข้าใจการดำเนินงานในชั้นตอน

สุรพล เฟื่องแจ่ม (2544) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้ปกครองนักเรียนที่มีอายุต่างกัน อาชีพต่างกัน และเป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้ปกครองนักเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นภาพรรณ จันทวรรณ (2545) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการป้องกันการติดยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเวียงแก้ว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า คะแนนเฉลี่ยเห็นคุณค่าในตนเองในด้านครอบครัว ด้านโรงเรียนและด้านเพื่อนก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผลรวมทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง ในการป้องกันการติดยา มีผลทำให้นักเรียนมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มขึ้น

วิชิต รุ่งศรีทอง (2545) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาต่างๆโดยภาพรวมมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีปัญหายุ่งยากอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การส่งต่อ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การส่งเสริมนักเรียน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของบุคลากร โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยผู้บริหารงานมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าผู้ปฏิบัติงานทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ปรากฏดังนี้ 5.1 ด้านการบริหารจัดการ บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก 5.2 ด้านการส่งเสริมนักเรียน บุคลากรโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดเล็ก 5.3 ด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหา บุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นสูงกว่าบุคลากร โรงเรียนขนาดเล็ก 6. ผลการ

เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อปัญหาการบริหารและการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

สมพร สระบัว (2546) ได้วิจัยเรื่อง การประเมินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัชชนา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการปฏิบัติงาน ด้านปัจจัยของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการให้ครูที่ปรึกษา มีการประชุมแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจและดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านกระบวนการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกส่วนตัวของนักเรียนโดยการให้มีการจัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่เรียนช้าหรือเรียนอ่อน โรงเรียนมีการปฏิบัติด้านผลผลิตของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปรับปรุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกี่ยวกับ ความมีระเบียบวินัย และการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การจัดการและการแก้ปัญหา

มณจิณี นามบุญ (2546) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสันติวิทยา จังหวัดเชียงราย พบว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนมีคะแนนสามารถในการปรับตัวทางสังคมเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 กลุ่มทดลองมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ในด้านการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและบุคคลทั่วไป ด้านการเป็นผู้ให้และผู้รับ และด้านการยอมรับตนเองและผู้อื่น สำหรับในด้านการปฏิบัติตามตามระเบียบวินัยนั้น ทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน

นงลักษณ์ วิชรัตน์ และคณะ (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ด้านพฤติกรรมทางอารมณ์ ด้านขาดสติ และด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศส่วนใหญ่มีการดำเนินงานดี สภาพปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งแวดล้อมและสภาพครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง การแก้ไขปัญหาควรได้รับความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครองและครู ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาดังกล่าวให้น้อยลง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์และขั้นตอนต่างๆของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จ.เชียงใหม่ โรงเรียนสิริกานท์บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จ.ลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง จำนวน 3 โรงเรียน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งรวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 60 คน ได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนสิริกานท์บ้านโฮ่ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมด 3 คน
2. หัวหน้าระดับ ได้แก่ หัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนสิริกานท์บ้านโฮ่ง และ โรงเรียนไหล่หินวิทยา โรงเรียนละ 6 คน ของแต่ละระดับ รวมทั้งหมด 18 คน
3. ครูแนะแนว ได้แก่ ครูแนะแนวซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานแนะแนวของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ โรงเรียนสิริกานท์บ้านโฮ่ง และ โรงเรียนไหล่หินวิทยา โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งหมด 3 คน
4. ครูที่ปรึกษา ได้แก่ ครูที่ปรึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ของโรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จำนวน 175 คน โรงเรียนสิริกานท์บ้านโฮ่งจำนวน 62 คน และ โรงเรียนไหล่หินวิทยา

23 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะครูที่ปรึกษาที่มีผลงานดีเด่นและผลงานเป็นที่ยอมรับในด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยสอบถามข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตัวอย่างประชากรระดับละ 1 คน จากทั้ง 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 18 คน

5. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพจำนวน จำนวน 15 คน โรงเรียนธีรกาந்தบ้านโอง จำนวน 15 คน และโรงเรียนไหล่หินวิทยาจำนวน 15 คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้ที่มีบทบาทในการทำงานและให้ความร่วมมือต่อการดำเนินงานในระบบดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี โดยสอบถามข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตัวอย่างประชากรที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและไม่มีสถานะเป็นผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนละ 3 คน จากทั้ง 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 9 คน

6. ผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาந்தบ้านโอง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะผู้ปกครองผู้ที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองได้เป็นอย่างดี โดยสอบถามข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ได้ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้ปกครองและไม่มีสถานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนละ 3 คน จาก 3 โรงเรียน รวมทั้งหมด 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาந்தบ้านโอง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้ประกอบการศึกษาข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบที่ใช้กับหัวข้อนำสัมภาษณ์ สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ โรงเรียนธีรกาந்தบ้านโอง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง ฯลฯ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแยกหัวข้อเรื่องที่สัมพันธ์กับประชากรที่ได้กำหนดไว้

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆจากเอกสาร หนังสือ บทความ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำวิจัย

2. กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดวิธีการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2547 ประกอบด้วยด้านการเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน และด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการสร้างแบบศึกษาเอกสารและแบบสอบถาม แล้วร่างแบบศึกษาเอกสารและแบบสอบถาม ตามกรอบแนวคิด โดยอาศัยเอกสารคู่มือแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นข้อมูลประกอบการสร้างเครื่องมือ

4. ผู้วิจัยได้นำแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามให้ครอบคลุมในแต่ละด้าน จากนั้นนำข้อคำถามที่ได้จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและแก้ไขให้ได้ข้อคำถามที่ครอบคลุมแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 4 ด้าน โดยข้อมูลที่ใช้สัมพันธ์นั้นจะแยกสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่าย รวมทั้งแบบสัมพันธ์ที่ใช้สัมพันธ์คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง ซึ่งทั้งแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมพันธ์นั้นใช้กรอบแนวคิดของการวิจัยดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2547 เป็นเกณฑ์ในการสร้าง ได้แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมพันธ์ 5 ชุด ดังนี้

4.1 แบบศึกษาเอกสาร

แบบศึกษาเอกสารประกอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ประเด็นที่ต้องศึกษาค้นคว้าคือ ราชานการประชุมหรือบันทึกการประชุมเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คำสั่งแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ของคณะกรรมการทุกฝ่าย แบบประเมินเพื่อใช้วิเคราะห์สภาพพื้นฐาน แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน โครงการแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ราชานการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แผนปฏิบัติงาน/

ปฏิทินปฏิบัติงานการดำเนินงานรายงานการประชุมหรือวาระการประชุมต่างๆที่เกี่ยวข้อง หลักฐานการฝึกอบรมบุคลากรเกี่ยวกับความรู้ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักฐานการประชาสัมพันธ์งานระบบดูแลของบุคลากรในโรงเรียน แบบประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เอกสารเกี่ยวกับงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา เอกสารบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานระบบดูแล เอกสารสรุปผลการปฏิบัติงาน คำสั่งแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแล วาระการประชุมหรือรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน รายงานผลการประเมินตามระดับชั้น รายงานการประเมินคุณภาพแต่ละระดับชั้น รายงานการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา รายงานสรุปผลของแต่ละระดับสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของโรงเรียน บันทึกการประชุมของแต่ละสัปดาห์ และเอกสารอื่นๆ

4.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมดจำนวน 5 ชุด เพื่อใช้กับประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการอำนวยการ ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายกิจการนักเรียน และหัวหน้าระดับ ซึ่งมีข้อสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน
3. การเก็บรวบรวม ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน
4. การนิเทศ ติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนและระดับชั้น

2. ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการประสานงาน ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการประสาน ประกอบด้วย หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว และครูที่ปรึกษา ซึ่งมีข้อสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. การประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรในโรงเรียน
2. การฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น
3. การประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร

5. การดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตาม 5 ขั้นตอน

6. การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน

7. การรายงานสรุปผลการดำเนินงาน

3. ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการอำนวยการและประสานงาน ใช้ สัมภาษณ์ คณะกรรมการอำนวยการและประสานงาน ประกอบด้วย หัวหน้าระดับและครูแนะแนว ซึ่งมีข้อสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. การเลือกผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการ ดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ

2. การประเมินแต่ละระดับชั้น โดยการประเมินสลับระหว่างระดับชั้น

3. การนำผลประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน

4. การรายงานการดำเนินงาน

5. การจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินทำเป็นภาพรวมของโรงเรียน

7. การนำรายงานผลไปใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. การนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและ คณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับ

4. ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์สำหรับคณะกรรมการอำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีข้อสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ไข่นักเรียน

3. การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ

5. ชุดที่ 5 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครอง ซึ่งมีข้อสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแล

2. การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตาม

ความสนใจ และศักยภาพ

3. ความรู้ ความเข้าใจในการเลี้ยงดูบุตรหลาน

4. การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหา

6. การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตรหลาน

5. เมื่อผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้วจึงเสนอรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จนได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 6 คน ซึ่งแต่ละคนมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้กำหนดไว้ดังนี้

5.1 เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยตรงและเป็นผู้จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

5.1.1 นางชนิมา เจริญสุข ตำแหน่ง หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบการแนะแนว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5.1.2 ดร.สายพันธุ์ ศรีพงษ์พันธุ์กุล ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5.2 เป็นผู้กำกับ ติดตามนโยบายการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกระทรวงศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่

5.2.1 นายพนิต ไหม่ประสิทธิ์กุล ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1

5.2.2 นายแสงวาท วงศ์ใหญ่ ตำแหน่ง ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1

5.3 เป็นผู้ที่มีนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปสู่การปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ได้แก่

5.3.1 นายสุรรัตน์ เจียตระกูล ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนพะเยาพิทยาคม

5.3.2 นางสุนิศา หงษ์ทอง ตำแหน่ง ครูแนะแนวโรงเรียนพะเยาพิทยาคม

6. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

7. นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษา จากนั้นผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นหรือข้อแก้ไขปรับปรุงที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละท่านมาสรุปเป็นภาพรวมนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเป็นเครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์

8. ผู้วิจัยได้นำ แบบศึกษาเอกสาร ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ไปศึกษาในทุกโรงเรียน รวมถึงข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ประชากรที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือราชการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าไปทำการวิจัยไปยัง โรงเรียนวัด โนนทชัยพาศ จ. เชียงใหม่ โรงเรียนธีรภานท์ บ้านโฮ้ง จ. ลำพูน และ โรงเรียนไหล่หินวิทยา จ. ลำพูน

2. ในวันแรกของการเข้าไปทำการวิจัยในแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยได้เข้าไปประสานขอความร่วมมือกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอให้อำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย

3. ผู้วิจัยได้ใช้เวลาเข้าไปศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในแต่ละโรงเรียนภายใน 1 วัน หากโรงเรียนใดมีเอกสารที่ต้องศึกษาเพิ่มเติมและต้องใช้เวลาศึกษา ผู้วิจัยจะใช้เวลาอีก 1 วันเพื่อทำการศึกษาเอกสารเพิ่มเติมด้วย โดยโรงเรียนวัด โนนทชัยพาศผู้วิจัยได้ใช้เวลาศึกษาเอกสาร 2 วัน ส่วนโรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้งและโรงเรียนไหล่หินวิทยา โรงเรียนละ 1 วัน พร้อมทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการนัดหมายเวลาสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นรายกรณีเพื่อความสะดวกต่อการจัดเวลาสัมภาษณ์ และได้มีการชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่จะใช้สัมภาษณ์ต่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อให้จะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเป็นข้อมูลที่ดีที่สุด

4. การสัมภาษณ์แบ่งช่วงเวลาออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงเช้าและช่วงบ่าย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง โรงเรียนวัด โนนทชัยพาศ โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 25-30 นาทีต่อคน และใช้ระยะเวลาเข้าศึกษาในโรงเรียนวัด โนนทชัยพาศ โรงเรียนธีรภานท์บ้านโฮ้ง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา โรงเรียนละ 5 วันทำการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมาทั้งหมด โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบของแนวคิดในการวิจัยและนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความเรียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพาศน์ โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จากการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบการวิจัยได้ผลการศึกษาวิเคราะห์ในด้านการเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามแผน และด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน และด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยในบทนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนวัดโนนทัยพาศน์ จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล โรงเรียนไหล่หินวิทยา จังหวัดลำปาง

ตอนที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1

กรณีศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในแบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์โดยแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธ

โรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธเป็นโรงเรียนสตรีของรัฐบาลแห่งแรกในจังหวัดเชียงใหม่ เปิดทำการสอนวันที่ 25 มีนาคม 2449 (ร.ศ.125) โดยเจ้าอินทวโรรสสุริยวงษ์ เจ้าหลวงเชียงใหม่องค์ที่ 8 (ปกครองเชียงใหม่ พ.ศ. 2444-2452) เป็นผู้อุปการะ ได้ให้ขุนอุปกรรมศิลปศาสตร์ ข้าหลวงกรมการมณฑลพายัพ และนายพันตรีเจ้าไชยสงคราม กรมการเมืองเชียงใหม่ คิดค่อขอใช้คุ้มเจ้าเรือนคำถนนแม่ข่า เป็นที่ตั้งโรงเรียน มีนางเซข เป็นครูใหญ่ วันแรกเปิดมีนักเรียน 70 คน พ.ศ. 2471 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์ สมุหเทศาภิบาลมณฑลพายัพได้ขอพระราชทานชื่อ โรงเรียนจากสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (พระราชอิสริยยศปัจจุบัน คือสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า) จากพระนามเดิม “ พระนางเจ้าสว่างวัฒนา ” ว่า “โรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธ” และได้เสด็จ พระราชดำเนินมาเปิดป้ายชื่อโรงเรียน วันที่ 7 มกราคม 2471 ต่อมาได้เดิมคำว่า “ทัฬหายุทธ” ทำชื่อยานามโรงเรียน เพื่อรักษาประวัติว่า เคยเป็นโรงเรียนสตรีประจำมณฑลพายัพมาก่อน และได้เดิมคำว่า “สตรี” ทำชื่อยานามโรงเรียน จึงมีชื่อทางการว่า โรงเรียนสตรีวัดโนนทัฬหายุทธ” ต่อมาเปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธ จนถึงปัจจุบัน พื้นที่ของโรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธมีประมาณ 27 ไร่เศษ เป็น โรงเรียนสหศึกษาขนาดใหญ่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2,608 คน จำนวนบุคลากรของโรงเรียนมีทั้งหมด 175 คน จำนวนห้องที่เปิดสอนใน ตั้งแต่ระดับชั้นม.1- ม.6 มีระดับละ 10 ห้องเรียน รวมทำการเปิดสอนทุกระดับ 30 ห้องเรียน

ข้อมูลการดำเนินงานจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทัฬหายุทธ

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

1. โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำ ทีมคุณภาพและทีมทำ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละทีม มีการจัดทำ Best Practice งานระดับชั้นกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. มีการจัดทำแผนภูมิการทำงานระดับชั้นกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การกระจายการบริหารงานสู่ระดับชั้น ซึ่งมีกระบวนการกำหนดไว้ชัดเจน
3. มีการจัดทำแผนภูมิการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดกระบวนการทำงานไว้เป็นขั้นตอน ซึ่งจะมีการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ การวางแผนการดำเนินงาน และสรุป ประชาสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนสุดท้าย
4. มีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดกระบวนการ วิธีการมาตรฐาน บันทึกมาตรฐาน ตัวชี้วัด เกณฑ์ และมาตรฐาน ข้อกำหนดไว้ชัดเจนด้วย
5. มีการจัดทำแบบประเมินการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานเพื่อหาจุดแข็ง และจุดอ่อนของโรงเรียน รวมทั้งมีปฏิทินปฏิบัติงานการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งกำหนดวัน และเวลาการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วย

2. การปฏิบัติตามแผน

1. โรงเรียนจัดทำเอกสารบทบาทของครูแนะแนวในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ครูแนะแนวโรงเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. โรงเรียนมีการจัดทำสารสนเทศงานแนะแนวที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจกรรมป้องกัน ส่งเสริม พัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งจัดให้ทุนการศึกษาตามโครงการต่างๆ
3. มีการบันทึกรายงานการประชุมและมีการเน้นย้ำให้ครูที่ปรึกษาและหัวหน้าระดับร่วมกันดูแลพฤติกรรมเด็กที่ไม่พึงประสงค์
4. โรงเรียนมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยครูที่ปรึกษาเพื่อใช้ในการคัดกรองปัญหาและช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กในโรงเรียน โดยแบบประเมินพฤติกรรมเด็กแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ แบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง แบบประเมินที่ครูประเมินนักเรียน และแบบประเมินที่ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และเป็นการประเมินในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

5. ครูที่ปรึกษาวิธีการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจาก
ระเบียบประวัติ ระเบียบสะสม แบบรายงานตัวนักเรียน

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

1. โรงเรียนมีการจัดทำแบบรายงานการพัฒนาตัวชี้วัดสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน ซึ่งมีการเปรียบเทียบระหว่างตัวชี้วัดเดิม และตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อพัฒนาบททวน
และเพื่อการปรับปรุงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

2. มีการใช้แบบสรุปผลการประเมินบททวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นการ
สรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่
เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

การเลือกผู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงาน
ดังนี้

1. เลือกพิจารณาบุคลากรตามความรู้ความสามารถเฉพาะตัว
2. บุคลากรที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมีความ
รับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน
3. ต้องมีประสบการณ์ในการทำงานมานาน คือ เลือกคนที่รับราชการและประจำอยู่
โรงเรียนเดิมเป็นเวลานาน
4. บุคลากรต้องมีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจิตวิญญาณในการ
ทำงาน มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน

การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

โรงเรียนได้มีการแบ่งโครงสร้างคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 3
ทีม โดยจัดให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่อยู่ใน 1 ใน 13 ของการบริหารเชิงระบบของ
โรงเรียน ซึ่งโครงสร้างคณะกรรมการ ได้แก่

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และ
ประธานคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมคุณภาพ) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ หัวหน้า
ระดับ รองหัวหน้าระดับ ครูแนะแนว

3. คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ประกอบด้วย หัวหน้าระดับ รองหัวหน้าระดับ และ ครูที่ปรึกษา

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปตามกรอบงานของ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ โรงเรียนจะทำเบ็ดเสร็จในระดับ คือ หัวหน้าระดับมีอำนาจในการพิจารณาสั่งการให้เป็นไปตาม แนวนโยบายของฝ่ายบริหารอีกทั้งยังมีอำนาจในการพิจารณาความดีความชอบให้แก่บุคลากรด้วย

การวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน
2. วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อศึกษา จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน
3. ประชุมหาข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภายในโรงเรียนเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำเป็น โครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การปฏิบัติตามแผน

การประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรใน โรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. ให้ประธานกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและหัวหน้าระดับเป็นผู้ชี้แจงความ เข้าใจให้กับบุคลากร เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน โดยมีการวางแผนเป็นภาคเรียน ภาค เรียนละ 1 ครั้ง
2. มีการประชุมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกครั้งก่อนเปิดภาคเรียน และการประชุมในเรื่องใดๆทุกครั้งทางฝ่ายบริหารมักจะเน้นย้ำถึงการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนอยู่เป็นประจำ

การฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. จัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลสวนปรุง สถานีตำรวจภูธรฝาง ศูนย์สุขภาพจิต เขต 10 หน่วยงานของกระทรวง สาธารณสุข และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มาให้ความรู้ในเรื่องๆต่างๆที่ เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การลดปัญหาความขัดแย้ง เทคนิคการให้ คำแนะนำปรึกษา ฯลฯ

2. โรงเรียนมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน โดยคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การประชาสัมพันธ์งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง พบว่า ไม่มีการประชาสัมพันธ์ในทางตรง แต่จะมีวิธีการสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรให้เห็นถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทางอื่นๆ ให้กับบุคลากร เช่น การประชุมชี้แจงเป็นระยะๆ การให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน เป็นต้น

การประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร พบว่า ไม่มีการดำเนินงานดังกล่าว แต่จะเป็นการสร้างความตระหนักให้บุคลากรได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์จากการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้บุคลากรทุกคนเกิดการเรียนรู้ และมีทักษะการจัดการ มีความสามารถในการวางแผน ตัดสินใจ สั่งงาน ควบคุมงาน ประสานงาน บริหารทรัพยากรและประเมินผลงาน อีกทั้งโรงเรียนยังมีการนิเทศติดตามเพื่อรับทราบปัญหาในการดำเนินงานอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว

การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ของครูที่ปรึกษาและครูแนะแนว พบว่าได้ดำเนินงานดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.1 ครูที่ปรึกษาอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบรายงานตัวนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรม SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire)

1.2 ให้นักเรียนมาพบครูที่ปรึกษา โดยมีการนัดนักเรียนล่วงหน้า

1.3 ออกไปเยี่ยมบ้านเพื่อพบปะผู้ปกครอง

2. การคัดกรองนักเรียน

โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนแยกออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใฝ่ใจและกลุ่มใกล้ชิด โดยข้อมูลที่คัดกรองทั้งหมดครูที่ปรึกษาจะเก็บเป็นความลับ คือ นักเรียนไม่สามารถรู้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใด

3. การส่งเสริมนักเรียน

3.1 โรงเรียนได้จัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวัน และได้จัดการจัดกิจกรรมเสริมแนวอัจฉริยภาพตามความสนใจและตามความถนัดของนักเรียน เช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา นาฏศิลป์ ฯลฯ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่งานแนะแนวเป็นแกนหลักในการดำเนินงาน

3.2 นักเรียนสามารถเข้ามาพบครูที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำและขอความช่วยเหลือได้ตลอดเวลาเมื่อมีปัญหาในเรื่องต่างๆ

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.1 ครูที่ปรึกษาสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเมื่อพูดคุยกับนักเรียน เพราะถือว่านักเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับที่ดีที่สุด ความไว้วางใจที่นักเรียนมีต่อครู จะทำให้โรงเรียนได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนางานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4.2 โรงเรียนได้จัดการประชุมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ โดยมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียน นอกจากนี้ในวันเข้ามอบตัวนักเรียน โรงเรียนได้มีการจัดพิธีถวายคนหน้าอนุสาวรีย์พระศรีสุรินทราราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาเรียนในสถาบัน เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหา

5. การส่งต่อ

5.1 มีการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาซ้ำซ้อน หาทางแก้ไข

5.2 มีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและสรุปผลการดำเนินงาน พบว่า บุคลากรจะมีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงานส่วนตัว โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาจะมีการบันทึกหลักฐานการทำงานทุกขั้นตอน และสรุปผลการปฏิบัติงานรวมถึงการสรุปผลงานส่งไปยังหัวหน้าระดับ และฝ่ายบริหารให้ทราบทุกสิ้นภาคเรียน

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การเลือกผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น ไม่มีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้โรงเรียนจะให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินกันเองในแต่ละระดับ

การประเมินแต่ละระดับชั้น โดยการ ประเมินสลับระหว่างชั้น พบว่า ไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น บุคลากรในแต่ละระดับชั้นจะเป็นผู้ประเมินกันเอง

การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน พบว่า มีการดูผลการประเมินปีที่ผ่านมาจากตัวเลขสถิติ มาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างว่าเป็นอย่างไร

การรายงานการดำเนินงาน พบว่า ให้ครูที่ปรึกษารายงานผลการปฏิบัติงานแก่ หัวหน้าระดับ จากนั้นหัวหน้าระดับบันทึกการปฏิบัติในภาพรวมทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการอำนาจการของโรงเรียน โดยจะรายงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน ประธานคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ หัวหน้าระดับทุกระดับ โดยจะมีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลา รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อ ติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆด้วย

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ พบว่า ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังต่อไปนี้

การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้เน้นในเรื่อง ดังนี้

1. การสอดส่องดูแลเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กทั้งในและนอกโรงเรียน
2. การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต
3. ความเข้าใจในตัวของนักเรียน
4. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูที่ปรึกษาให้มากที่สุด

วิธีการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ใจนักเรียน พบว่า ใช้วิธีการ ดังนี้

1. ให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครูเป็นรายกรณี
2. ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ บริหารทั่วไป
3. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน

การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนาแก่ใจนักเรียน พบว่า ไม่เคยมีการดำเนินการในส่วนนี้ แต่จะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อ สื่อสารกับ ผู้ปกครองและชุมชน

การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ พบว่าได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดบรรยากาศภายในบ้านให้น่าอยู่และให้ร่มรื่น
2. เป็นตัวอย่างที่ดีโดยไม่เสพสิ่งเสพศศิใดๆ
3. ตั้งกฎระเบียบภายในบ้านและให้บุตรปฏิบัติตาม
4. คอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรตลอดเวลา

การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. ให้เป็นไปตามความสนใจของบุตรและคอยกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง
2. เป็นผู้เสนอแนะแนวทางเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับบุตรและอนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ

การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. ต้องมีความรักความเอาใจใส่ ความผูกพันต่อบุตรตลอดเวลา
2. หมั่นสอบถามปัญหาต่างๆที่บุตรได้ประสบและคอยชี้แนะหนทางแก้ปัญหา
3. อกภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้ง
4. ไม่บังคับจิตใจและฝืนความรู้สึกของบุตรมากเกินไป มีเรื่องอะไรก็พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง

การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. เข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ตามที่โรงเรียนกำหนดทุกๆครั้ง
2. เมื่อเกิดปัญหานั้นมักจะเข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับครูที่ปรึกษาโดยตรง
3. คอยบอกกล่าวและชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรให้กับครูที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน
4. ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วยทุกครั้ง

การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาแก่บุคลากร พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ได้ดำเนินการดังนี้

1. พูดคุยในสิ่งที่มีสาระประโยชน์กับบุตรเสมอๆ
2. ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน แล้วชี้ให้เห็นแนววิถีปฏิบัติของบุคคลนั้น
3. สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุคลากร พบว่า ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ได้ดำเนินการดังนี้

1. นั่งพูดคุยโดยตรงกับบุตรหลานและสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
2. หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป คอยให้ข้อคิดดีๆ ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะกรรมการทุกฝ่ายในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ โดยแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมการและการวางแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพพิจารณาเลือกบุคลากรเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โดยเลือกพิจารณาบุคลากรตามความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวบุคลากรต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี บุคลากรต้องมีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจิตวิญญูณาในการทำงาน มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้านมีประสบการณ์ในการทำงานมานาน คือ เลือกคนที่รับราชการและประจำอยู่ในโรงเรียนเดิมเป็นเวลานาน โรงเรียนมีการกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบ่งออกเป็น 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำ ทีมคุณภาพ และทีมทำ โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยวิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเชื่อมบ้าน ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง มีการวิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน คณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผนและหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบ

ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็น โครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. ด้านการปฏิบัติตามแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

โรงเรียนวัดโนนทัยกำหนดให้ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ ครบ 1 ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนจัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โรงเรียนใช้วิธีการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประชุมเป็นระยะ ให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน โดยมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ และจะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่เสมอ

โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยให้ครูที่ปรึกษาอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบรายงานตัวนักเรียน และแบบประเมิน SDQ(The Strengths and Difficulties Questionnaire) มีการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ กลุ่มพิเศษ กลุ่มไว้วางใจ กลุ่มใส่ใจและกลุ่มใกล้ชิด ด้านการส่งเสริมนักเรียน โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแว่อัจฉริยะภาคตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน ครูที่ปรึกษาจะสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเมื่อพูดคุยกับนักเรียน โดยนักเรียนสามารถเข้าพบครูที่ปรึกษาได้โดยตรง เมื่อมีการปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ โรงเรียนจะมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียน และมีการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูมด้วย โรงเรียนวัดโนนทัยพหุมีการส่งค่อนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน บุคลากรมีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงาน โดยมีการรายงานสรุปไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้งด้วย

3. ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้

โรงเรียนวัดโนนทัยพหุ มีการกำหนดให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินกันเองในแต่ละระดับ ในส่วนการประเมินทบทวนเรื่องผลการดำเนินงานพบว่าไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น เพราะครูที่ปรึกษาประเมินกันเองอยู่แล้ว โรงเรียนมีการดูผลการประเมินปีที่ผ่านมาจากตัวเลขสถิติมา

เปรียบเทียบถึงความแตกต่างและทุกๆภาคเรียนครูที่ปรึกษาจะรายงานผลการปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าระดับ แล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนวยการ อีกทั้งโรงเรียนจะมีการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ด้วย

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครอง โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ สรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เน้นให้ทางโรงเรียนสอดส่องดูแลเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กทั้งในและนอกโรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤติ ความเข้าอกเข้าใจในตัวนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูที่ปรึกษาให้มากที่สุด และจะให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครูเป็นรายกรณี ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากรงบประมาณ บริหารทั่วไป ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียนและยังพบอีกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เคยมีการดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรอื่นใด แต่จะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อ สื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนแทน

ผู้ปกครองนักเรียน ได้มีการจัดบรรยากาศภายในบ้านให้น่าอยู่และให้ร่มรื่น ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี โดยไม่เสพสิ่งเสพติดใดๆ จะตั้งกฎระเบียบภายในบ้านและให้บุตรปฏิบัติตามคอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรตลอดเวลา การทำกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามความสนใจของบุตรและคอยกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มช่องทาง ผู้ปกครองจะคอยเป็นผู้เสนอแนะแนวทางเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับบุตรและอนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความนัดตามความสมัครใจ ต้องมีความรักความเอาใจใส่ ความผูกพันต่อบุตรตลอดเวลา หมั่นสอบถามปัญหาต่างๆที่บุตรได้ประสบและคอยชี้แนะหนทางแก้ปัญหา อภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกครั้ง ไม่บังคับจิตใจและฝืนความรู้สึกของบุตรมากเกินไป มีเรื่องอะไรก็พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง เข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ตามที่โรงเรียนกำหนดทุกครั้ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมักจะเข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับครูที่ปรึกษาโดยตรง คอยบอกกล่าวและชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรให้กับครูที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วยทุกครั้ง พยายามในสิ่งที่มีสาระประโยชน์กับบุตรเสมอๆ ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน แล้วชี้ให้เห็นแนววิธีปฏิบัติของ

บุคคลนั้น สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม นิ่งพุดคุยโดยตรงกับบุตรหลาน และสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป คอยให้ข้อคิดดีๆ ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

ตอนที่ 2

กรณีศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโง่ จังหวัดลำพูน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้ กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโง่ เดิมชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาบ้านโง่ เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2502 โดยมีนายทา สุวรรณนวล กำนันตำบลบ้านโง่ในขณะนั้น พร้อมคณะได้ยื่น หนังสือต่อนายวิสูตร พรหมสุวรรณ ศึกษาธิการจังหวัดลำพูน เพื่อขอจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา ขึ้นในหมู่บ้านห้วยกาหน้ พื้นที่ของโรงเรียนปัจจุบันมีประมาณ 32 ไร่เศษ เป็นโรงเรียนสหศึกษา ขนาดกลาง เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,448 คน จำนวนบุคลากรของโรงเรียนมีทั้งหมด 62 คน จำนวนห้องที่เปิดสอนในระดับชั้นม.1- ม.3 มีระดับละ 7 ห้องเรียน และม.4-ม.6 มีระดับละ 5 ห้องเรียน

ข้อมูลการดำเนินงานจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนธีรกาหน้บ้านโง่

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

1. โรงเรียนได้จัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ฝ่ายคือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสาน และคณะกรรมการอำนวยการ

2. มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตามมาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน
3. โรงเรียนมีการใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน ทุกปีการศึกษา

2. การปฏิบัติตามแผน

1. โรงเรียนได้จัดทำขอบเขตและวิธีการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการดำเนินงาน วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ไว้อย่างชัดเจน
2. มีการจัดทำแผนภูมิโครงสร้างแสดงขั้นตอนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาเป็นผู้ดำเนินงานหลัก
3. ครูที่ปรึกษามีการจัดทำระเบียบสนทนา ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน บันทึกการเยี่ยมบ้าน มีการจัดทำแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire) ซึ่งแยกออกเป็น 3 ชุด คือ แบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง แบบประเมินที่ครูประเมินนักเรียน และแบบประเมินที่ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และเป็นการประเมินในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา มีการจัดทำสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล (สำหรับครูที่ปรึกษา)

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

1. โรงเรียนจัดทำแบบรายงานผลการประเมินบทบาทของการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา ซึ่งจะมีรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น ผลการประเมินของครูที่รับการประเมิน ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประเมินบทบาท ปัญหาการนิเทศติดตาม และข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไข
2. โรงเรียนยังมีการสรุปแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพครูที่ปรึกษาซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่มีคุณภาพอยู่ในระดับ ดี

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและการวางแผน

การเลือกผู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. เลือกผู้ที่มีความดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี
2. เลือกผู้ที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน โดยดูจากผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา
3. เลือกผู้ที่มีความเข้าใจในการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี

4. เลือกผู้ที่เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ

การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินการดังนี้ โรงเรียนได้มีการแบ่งโครงสร้างคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 3 ทีม ซึ่งโครงสร้างคณะกรรมการได้แก่

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และเลขานุการคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว

3. คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ประกอบด้วย หัวหน้าระดับ และครูที่ปรึกษา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปตามกรอบงานและตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

การวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์โดย การรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน ข้อมูลด้านพฤติกรรมนักเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากการพูดคุยกับผู้ปกครองโดยตรง

2. คณะกรรมการประสานงานเป็นผู้สรุปข้อมูลส่งกลับไปยังคณะกรรมการอำนวยการ

3. วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน

4. เมื่อได้ข้อมูลเป็นภาพรวมของโรงเรียนแล้วคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผน และหาข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียนเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การปฏิบัติตามแผน

การประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรในโรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงพร้อมทั้งมีการสัมมนาเพื่อซักซ้อมความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. มีการอบรมบุคลากร โดยฝ่ายกิจการนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. มีการจัดอบรมบุคลากร โดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง วิทยากรที่ได้รับเชิญมาจากหน่วยงานราชการภายในและภายนอกอำเภอ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลประจำอำเภอ ศูนย์สุขภาพจิตเขต 10 ศึกษาพิเศษจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 1

2. ปลายภาคเรียนจะมีการนำข้อมูลมาชี้แจงจุดค้อยของงานในระบบแก่บุคลากร เพื่อให้เกิดความตระหนักในงาน

การประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์โดยการจัดบอร์ดที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภายในห้องเรียน และตามสถานที่ต่างๆภายใน โรงเรียน

2. โรงเรียนเป็นที่ตั้งของศูนย์ “เพื่อนใจวัยรุ่น” ของทุกกรมหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัลยาสิริโสภณพรณวดี โดยโรงเรียนเปิดให้หน่วยงานอื่นๆตลอดจนผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้ ทั้งนี้ โรงเรียนได้จัดนักเรียนอาสาสมัครเป็นเจ้าหน้าที่คอยดูแลอำนวยความสะดวกประจำศูนย์

การประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร พบว่า โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง ไม่มีการดำเนินงานดังกล่าว โรงเรียนจะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเป็นระยะๆ โรงเรียนมีการติดตามผลการทำงานเป็นประจำทุกสัปดาห์อยู่แล้ว โดยหากบุคลากรบางคนที่มีข้อสงสัยหรือติดปัญหาด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก็สามารถเข้าพบผู้บริหารหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้อง ได้ตลอดเวลา โดยมีการให้คำแนะนำปรึกษาซึ่งกันและกัน

การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ของครูที่ปรึกษาโรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง พบว่าได้ดำเนินงานดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษามีการจัดทำระเบียบขั้นสะสม ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน บันทึกการเยี่ยมบ้าน แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SDQ(The Strengths and Difficulties Questionnaire)

2. การคัดกรองนักเรียน

โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา คัดกรองจากแบบสังเกต แบบประเมิน SDQ จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยข้อมูลที่คัดกรองทั้งหมดครูที่ปรึกษาจะเก็บเป็นความลับ คือ นักเรียนไม่สามารถรู้ได้ว่าตนเองจัดอยู่ในกลุ่มใด

3. การส่งเสริมนักเรียน

3.1 โรงเรียนได้มีการส่งเสริมนักเรียนให้แสดงความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ เช่น ด้านดนตรี กีฬา วิชาการ อย่างเต็มที่

3.2 โรงเรียนมีประกาศเกียรติคุณของนักเรียนที่ทำความดีหน้าเสาธงเป็นประจำและมีการประกาศคุณความดีที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน

4. การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา

4.1 โรงเรียนมีการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม ทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์

4.2 โรงเรียนมีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียน โดยความร่วมมือของสถานีดำรวจในพื้นที่

5. การส่งต่อ

โรงเรียนมักจะมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่หนีเรียน พฤติกรรมก้าวร้าว

การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรจะมีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงานส่วนตัว และรายงานสรุปส่งไปยังหัวหน้าระดับภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การเลือกผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น พบว่า ได้มีการดำเนินงานโดย แต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยหัวหน้าระดับแต่ละระดับชั้นเป็นผู้นิเทศ กำกับ ติดตาม

การประเมินแต่ละระดับชั้นโดยการ ประเมินสลับระหว่างชั้น พบว่า ไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น บุคลากรในแต่ละระดับชั้นจะเป็นผู้ประเมินตนเอง

การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน พบว่า ได้มีการดำเนินงานโดย การนำผลการประเมินมาปรับปรุง โดยบุคลากรประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1 - ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมินและจัดสรุปไปยังคณะกรรมการอำนวยการ (รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายกิจการนักเรียนและเลขานุการระบบดูแลช่วยเหลือ)

การรายงานการดำเนินงาน พบว่า ให้ครูที่ปรึกษารายงานผลการปฏิบัติงานไปยัง หัวหน้า าระดับ จากนั้นหัวหน้าระดับบันทึกการปฏิบัติในภาพรวมทั้งหมวดเสนอต่อคณะกรรมการอำนวยการ ของโรงเรียน โดยจะรายงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง และเก็บไว้เป็นข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน

การนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า โรงเรียนธีร กานท์บ้านไธสงมีการนิเทศกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฝ่าย กิจการนักเรียน เลขานุการคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ หัวหน้าระดับทุกระดับ โดย จะมีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลา รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆด้วย

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง พบว่า ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดังต่อไปนี้

การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้เน้นในเรื่อง ดังนี้

1. การปกครองดูแลนักเรียนของคณะครูทั้งภายในและนอกโรงเรียน ควรจะเข้มงวดกับ พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง
2. สอดส่องดูแลเรื่องพฤติกรรมผู้สาวและชายเสพติด
3. การเข้าและการออกของนักเรียนในเวลาเรียน ควรจะมีมาตรการป้องกันและ มาตรการลงโทษนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาอื่นๆที่ตามมา

วิธีการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ใจนักเรียน ใช้วิธีการดังนี้

1. ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเมื่อมีการประชุมใดๆ
2. ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ทุกด้านๆ โดยเฉพาะด้าน งบประมาณ
3. ร่วมสอดส่องดูแลนักเรียนที่อาศัยละแวกใกล้เคียง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม นักเรียนกับทางทางโรงเรียน

การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนาแก่ใจนักเรียน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง ไม่เคยมีการดำเนินการใน เรื่องนี้ โดยทางฝ่ายผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองโรงเรียนที่รันทบ้านโฮ้ง พบว่าได้มีการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี ได้ดำเนินการดังนี้

1. ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรในทุกๆด้าน
2. จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ดูเป็นระบบระเบียบ
3. ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน
4. หมั่นคอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรเสมอๆ
5. เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง

การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ ได้ดำเนินการดังนี้

1. เปิดโอกาสให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติ
2. ให้โอกาสทางเลือกแก่บุตรในการแสดงออกที่เหมาะสมกับเวลาสถานที่
3. คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ เพื่อให้อยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง
4. อนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ

การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้ดำเนินการดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการลงโทษและการดูว่าที่รุนแรง
2. ให้ความรัก ความอบอุ่น
3. ขอมรับในสิ่งที่บุตรทำผิดพลาด
4. ให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมใหม่
5. อภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกครั้ง
6. มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง

การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดำเนินการดังนี้

1. มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกๆครั้ง
2. เข้าไปพบกับครูที่ปรึกษาโดยตรงเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน
3. คอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากทางโรงเรียนในวันประชุมผู้ปกครอง
4. ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความ

เหมาะสม

การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาแก่บุตร ได้
ดำเนินการดังนี้

1. ส่งเสริมให้บุตรเกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม
2. ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ
3. ไม่บังคับหรือกดดันพฤติกรรมของบุตรหลานมากเกินไป
4. สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม

การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตร ได้
ดำเนินการดังนี้

1. ให้คำแนะนำเมื่อบุตรมีปัญหาต้องการคำปรึกษาโดยตรง
2. สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
3. หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป
4. สร้างความเป็นกันเองในขณะที่ให้คำปรึกษาเพื่อจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
5. หาโอกาสและเวลาที่เหมาะสมสำหรับการนั่งคุยปัญหาต่างๆ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนธีรกานท์บ้านไผ่

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะกรรมการทุกฝ่ายในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนของโรงเรียนธีรกานท์บ้านไผ่ โดยแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียด
ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมการและการวางแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนธีรกานท์บ้านไผ่ พิจารณาเลือกบุคลากรเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน โดยเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน
ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี บุคลากรต้องมีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี
จิตวิญญาณในการทำงาน มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้านมีประสบการณ์ในการ
ทำงานมานาน คือ เลือกคนที่รับราชการและประจำอยู่ในโรงเรียนเดิมเป็นเวลานาน เลือกผู้ที่เข้า
พบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ โรงเรียนมีการแบ่งโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำ ทีมประสานและทีมทำ โรงเรียนมีการวิเคราะห์
สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยวิเคราะห์โดยการรวบรวมจาก
ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน
ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง มีการวิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงาน
ระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผน

และหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็น โครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. ด้านการปฏิบัติตามแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง กำหนดให้ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงใน โรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ ครบ 1 ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนจัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปลายภาคเรียนมีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดข้อและจุดเด่นของงานในระบบแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดความตระหนักในงาน นอกจากนี้ โรงเรียนยังมีการจัดบอร์ดที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสถานที่ต่างๆในโรงเรียน โดยมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ และจะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่เสมอ

โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยให้ครูที่ปรึกษาอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบรายงานตัวนักเรียน และแบบประเมิน SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire) มีการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียนนั้น โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแนวอัจฉริยภาพตามความสนใจและความถนัดของนักเรียนและมีการประกาศชื่นชมความดีที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนและประกาศในกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า อีกทั้งยังพบว่าโรงเรียน มีการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม และมีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียน โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง มีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียนเท่านั้น โดยไม่มีการส่งต่อนักเรียน ไปยังหน่วยงานภายนอก การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานพบว่า บุคลากรมีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงาน โดยมีการรายงานสรุปไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้งด้วย

3. ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง มีการแต่งตั้งหัวหน้าระดับแต่ละระดับเป็นผู้ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานนั้น โรงเรียนจะดูผลการประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1-ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมิน และทุกๆภาคเรียนครูที่ปรึกษาจะรายงานผลการปฏิบัติงาน

ไปยังหัวหน้าระดับ แล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนวยการ อีกทั้งโรงเรียนจะมีการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ ด้วย

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไทรงามสรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ข้อเสนอแนะทางโรงเรียน เข้มงวดกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนทางเพศของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง สอดส่องดูแลเรื่องพฤติกรรมผู้สาวและชายเสพติดการเข้าและการออกของนักเรียนในเวลาเรียน ควรจะมีมาตรการป้องกันและมาตรการลงโทษนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาอื่นๆที่ตามมา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเมื่อมีการประชุมใดๆและให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ทุกด้านๆ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ร่วมสอดส่องดูแลนักเรียนที่อาศัยละแวกใกล้เคียง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนกับทางทางโรงเรียนการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนาแก้ไขนักเรียนพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไทรงาม ไม่เคยมีการดำเนินการในเรื่องนี้ โดยทางฝ่ายผู้บริหารและคณะกรรมการโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการทั้งหมด

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไทรงาม สรุปได้ดังนี้

ผู้ปกครองนักเรียน ได้มีการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรในทุกๆด้าน มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน หมั่นคอยสอดส่องถามปัญหาคำต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรเสมอๆ เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง มีการเปิดโอกาสให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติ ให้โอกาสทางเลือกแก่บุตรในการแสดงออกที่เหมาะสมกับเวลาสถานที่ คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ เพื่อให้อยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง อนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ หลีกเลี่ยงการลงโทษและการดูว่าที่รุนแรง ให้ความรัก ความอบอุ่นยอมรับในสิ่งที่บุตรทำผิดพลาด ให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมใหม่ อกยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกครั้ง มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง เข้าไปพบกับครูที่ปรึกษาโดยตรงเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน คอบ

แบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากทางโรงเรียนในวันประชุมผู้ปกครอง ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้บุตรเกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ไม่บังคับหรือกดดันพฤติกรรมของบุตรหลานมากเกินไป สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้คำแนะนำเมื่อบุตรมีปัญหาต้องการคำปรึกษาโดยตรง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป สร้างความเป็นกันเองในขณะให้คำปรึกษาเพื่อจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาโอกาสและเวลาที่เหมาะสมสำหรับการนั่งคุยปัญหาต่างๆ

ตอนที่ 3

กรณีศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไหล่หินวิทยา จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

โรงเรียนไหล่หินวิทยาเดิม พ.ศ.2502-2517 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-ป.7) ต่อมาราษฎรตำบลไหล่หิน อ.เกาะคา จ.ลำปาง มีความต้องการโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลขึ้น เนื่องจากจำนวนนักเรียนที่จบระดับประถมศึกษามีมากขึ้น จึงได้มีการประชุมสภาตำบลจัดสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ขึ้นเพื่อรองรับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยสภาตำบลได้สนับสนุนวัสดุ-อุปกรณ์ งบประมาณจากบุคคลภายนอกและหน่วยงานราชการต่างๆ ในปี พ.ศ. 2517 นายมา พรหมเมือง ได้บริจาคที่ดินเพิ่มเติม และต่อมาได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมจากรมสามัญศึกษา ปัจจุบันโรงเรียนมีที่ดิน 68 ไร่ 1 งาน 63 ตารางวา โรงเรียนไหล่หินวิทยาเป็นโรงเรียนสหศึกษาขนาดเล็ก เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตั้งแต่ ม.1-ม.6 มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 470 คน บุคลากรของโรงเรียนจำนวน 23 คน จำนวนห้องที่เปิดสอนในระดับชั้น ม.1 และ ม.2 ระดับละ 3 ห้องเรียน ระดับชั้น ม.4-ม.6 ระดับละ 1 ห้องเรียน

ข้อมูลการดำเนินงานจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไหล่หินวิทยา

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

1. โรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 3 ฝ่ายคือ คณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสาน และ คณะกรรมการอำนวยการ โรงเรียนมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจน

2. มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบตามมาตรฐานคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. โรงเรียนได้จัดทำแผนภูมิโครงสร้างการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ Flow Chart เป็นตัวกำหนดการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การปฏิบัติตามแผน

1. โรงเรียนมีปฏิทินการปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยระบุวันและเวลา กิจกรรม แผนงาน ผู้รับผิดชอบไว้เป็นขั้นตอน

2. มีการใช้แบบฟอร์มโครงการจัดทำงบประมาณในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บุคลากรทุกคนเสนอแผนการทำงานทุกปีการศึกษา แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire) ซึ่งแยกออกเป็น 3 ชุด คือ แบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง แบบประเมินที่ครูประเมินนักเรียน และแบบประเมินที่ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และเป็นการประเมินในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

1. โรงเรียนได้มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินเพื่อทบทวนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยคณะกรรมการ 2 ฝ่าย คือ คณะกรรมการอำนวยการ และ คณะกรรมการดำเนินงาน (ผู้ประเมิน)

2. โรงเรียนมีการใช้แบบรายงานสรุปผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการสรุปผลการดำเนินงานทุกภาคเรียน

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผน

การเลือกผู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. เลือกบุคลากรที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. มีความรับผิดชอบในหน้าที่สูง
3. อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่
4. มีความดูแลเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี
5. มีความเข้าใจในการดำเนินงานช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี
6. ต้องมีจิตวิญญาณในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง

การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

โรงเรียนได้มีการแบ่งโครงสร้างคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 3 ทีม ซึ่งโครงสร้างคณะกรรมการได้แก่

1. คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้าฝ่ายปกครอง
2. คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว
3. คณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ) ประกอบด้วย หัวหน้าระดับ และครูที่ปรึกษา บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปตามกรอบงานและตามบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

การวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. วิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย โดยการรวบรวมจากข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลด้านพฤติกรรมนักเรียน ข้อมูลจากการสอบถามผู้ปกครอง
2. คณะกรรมการประสานงานเป็นผู้สรุปข้อมูลส่งกลับไปยังคณะกรรมการอำนวยการ
3. วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน
4. เมื่อได้ข้อมูลเป็นภาพรวมของโรงเรียนแล้วคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผน และหาข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียนเพื่อ

รับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาจัดทำเป็น โครงการแผนปฏิบัติการ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. การปฏิบัติตามแผน

วิธีการประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรใน โรงเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงต่อบุคลากรภาคเรียนละ 1 ครั้ง
2. มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนอย่างเต็มที่
3. ครบ 1 ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมิน
4. ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรใน โรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. โรงเรียนมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ศูนย์สหวิทยาเขต ล้านนา โดยมีวิทยากรจาก สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษา เป็นผู้ให้ ความรู้
2. โรงเรียนมีการประชุมคณะครูและบุคลากรเกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สัปดาห์ละครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงาน รวมถึงเทคนิคในการทำงานต่างๆ
3. โรงเรียนมีการช่วยเหลือการทำงานซึ่งกันและกันแก่บุคลากรเพื่อให้มีทักษะความรู้ใน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบอย่างต่อเนื่อง ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์โดยการจัดพิมพ์แผ่นพับของโรงเรียนให้แก่นักเรียนและหน่วยงานอื่น เดือนละครั้ง เพื่อเผยแพร่ผลการปฏิบัติของโรงเรียนในรอบเดือน
2. โรงเรียนมักจะมีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียน และกิจกรรมเด่นต่างๆไว้ที่หน้าโรงเรียน

การประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร พบว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยา ไม่มี

การดำเนินงานดังกล่าว โรงเรียนจะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทน และมีการตรวจสอบติดตามอยู่เป็นประจำ

การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ของครูที่ปรึกษา ได้มีการดำเนินงานดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

ครูที่ปรึกษามีการจัดทำระเบียบขึ้นสะสม ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน บันทึกการเยี่ยมบ้าน และมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SDQ(The Strengths and Difficulties Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยครูที่ปรึกษาเพื่อใช้ในการคัดกรองปัญหาและช่วยเหลือเบื้องต้นแก่เด็กในโรงเรียน โดยแบบประเมินพฤติกรรมเด็กแบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ แบบประเมินที่นักเรียนประเมินตนเอง แบบประเมินที่ครูประเมินนักเรียน และแบบประเมินที่ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และเป็นการประเมินในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา

2. การคัดกรองนักเรียน

โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนแยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา คัดกรองจากแบบสังเกต จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โดยข้อมูลที่คัดกรองทั้งหมดครูที่ปรึกษาจะเก็บเป็นความลับ

3. การส่งเสริมนักเรียน

3.1 จัดกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน เช่น คณิต กีฬา ศิลปะ การแข่งขันทักษะทางวิชาการ

3.2 โรงเรียนมีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียน แก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจน โดยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชน

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.1 โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียนเป็นประจำทุกปี โดยแยกอบรมเป็นนักเรียนระดับม.ต้น และ ม.ปลาย และกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ

4.2 โรงเรียนมีการกำชับให้ครูที่ปรึกษา เข้มงวดกับระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยกำหนดมาตรการการลงโทษสำหรับนักเรียนที่ฝ่าฝืนระเบียบวินัยไว้ชัดเจน

5. การส่งต่อ

โรงเรียนมักจะมีการส่งนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายต่างๆ เช่น ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายกิจการนักเรียน และมักจะเป็นปัญหาที่ไม่รุนแรง ส่วนใหญ่เกี่ยวกับด้านความพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียน และโรงเรียนมักจะอาศัยความร่วมมือจากคนภายในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน คอยสอดส่องดูแลเฝ้าระวัง

การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน พบว่า บุคลากรจะมีการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน ตลอดเวลา และรายงานสรุปส่งไปยังหัวหน้าระดับภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การเลือกผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น พบว่า มีการแต่งตั้งผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายกิจการนักเรียนและหัวหน้าระดับทุกระดับเป็นผู้ประเมิน

การประเมินแต่ละระดับชั้น โดยการ ประเมินสลับระหว่างชั้น พบว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยามีการประเมินการประเมินสลับระหว่างชั้น โดยมีการแยกประเมินระหว่างม.ต้นและม.ปลาย คือ ครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ต้นประเมินระดับชั้นม.ต้น ครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ปลาย ประเมินระดับชั้นม.ปลาย เมื่อประเมินผลเป็นที่เรียบร้อย ครูที่ปรึกษาส่งผลการประเมินให้แก่หัวหน้าระดับ

การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยามีการนำผลการประเมินมาปรับปรุง โดยดูจากผลการสรุปเป็นภาพรวมของหัวหน้าระดับ และมีการประชุมพิจารณาร่วมกันของคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การรายงานการดำเนินงาน จากการสัมภาษณ์หัวหน้าระดับ พบว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยา ให้ครูที่ปรึกษา รายงานผลการปฏิบัติงานแก่ หัวหน้าระดับ จากนั้นหัวหน้าระดับบันทึกการปฏิบัติในภาพรวมทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการอำนาจการของโรงเรียน โดยจะรายงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากการสัมภาษณ์หัวหน้าระดับ พบว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยามีการนิเทศกำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน หัวหน้าฝ่ายปกครอง และหัวหน้าระดับทุกระดับ โดย จะมีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามระยะเวลาที่โรงเรียนกำหนด

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโหล่หินพบว่า ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. การให้ความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนการเอาใจใส่นักเรียนของคณะครูและผู้บริหาร
2. ติดตามพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาครอบครัวแยกกันอยู่ ปล่อยให้อยู่กับญาติ ทางโรงเรียนควรให้ความดูแลเอาใจใส่ให้มาก
3. การแต่งกายและทรงผมของนักเรียน ทางโรงเรียนควรกำชับและเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบให้มาก

วิธีการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ไข่นักเรียน พบว่าใช้วิธีการดังนี้

1. เมื่อมีการประชุมใดๆ มักจะข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเสมอ
2. ให้ข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนที่รู้จักแก่ทางโรงเรียนเพื่อพิจารณาหาทางส่งเสริม สนับสนุนหรือแก้ไข้ปัญหา

การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนา แก่ไข่นักเรียน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนโหล่หิน ไม่เคยมีการดำเนินการในส่วนนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โรงเรียนโหล่หินวิทยา พบว่า ได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแล ได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี พบว่า ได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่
2. ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน
3. ให้ความรักและความอบอุ่น
4. เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน

การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ให้เป็นไปตามความสนใจบุตร ไม่บังคับ
2. กิจกรรมที่ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ไม่ออกนอกถิ่นนอกทาง
3. คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ

การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้ดำเนินการดังนี้

1. ให้ความรัก ความอบอุ่น
2. เข้าใจในชีวิตช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายและอารมณ์
3. ติดตามข้อมูลจากทางโรงเรียนสม่ำเสมอ
4. อภัยและให้ออกสื่อกแก่บุตรทุกๆครั้งเมื่อกระทำผิด

การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดำเนินการดังนี้

1. มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง
2. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้งเมื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ
3. ปรึกษาพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับครูที่ปรึกษา

การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาแก่บุตร ได้ดำเนินการดังนี้

1. ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ
2. ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์เมื่อพูดคุยกับบุตร
3. สร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีของสังคม
4. คอยให้กำลังใจในทุกๆเรื่อง เมื่อบุตรประสบกับปัญหา

การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตร ได้ดำเนินการดังนี้

1. พูดคุยโดยตรง โดยหาเวลาเมื่อบุตรมีเวลาว่าง
2. สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
3. หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป
4. ชกตัวอย่างพฤติกรรมคนในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาเล่าเรียน

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนไหล่หินวิทยา

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของคณะกรรมการทุกฝ่ายในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนไหล่หินวิทยา โดยแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมการและการวางแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจ

ใส่ต่อนักเรียน ประพศิตคนเป็นแบบอย่างที่ดี อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนมีการแบ่งโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนออกเป็น 3 ทีม ได้แก่ ทีมนำทีมประสานและทีมทำ โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงานโดยวิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง มีการวิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียนคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผนและหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. ด้านการปฏิบัติตามแผน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนไหล่หินวิทยา กำหนดให้ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ ครบ 1 ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ โรงเรียนมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ และมีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงานรวมถึงเทคนิคในการทำงานต่างๆ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์โดยการจัดพิมพ์แผ่นพับของโรงเรียนให้นักเรียนและหน่วยงานอื่นเดือนละครั้ง และมีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน โรงเรียนมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ จะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่สม่ำเสมอ

โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยให้ครูที่ปรึกษาอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบรายงานตัวนักเรียน และแบบประเมิน SDQ ด้านการคัดกรองนักเรียนพบว่า โรงเรียนคัดกรองนักเรียนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแนวอัจฉริยภาพตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน และมีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจนโดยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและเอกชน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า โรงเรียนมีการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม และมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์เป็นประจำทุกปี โดยแยกอบรมเป็นระดับ ม.ต้นและม.ปลาย โรงเรียนไหล่หินวิทยามีการส่ง

ต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียน และโรงเรียนมีการบันทึกหลักฐาน และจัดเป็นแฟ้มผลงานของบุคลากรและรายงานสรุปไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3. ด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

โรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการตั้งหัวหน้าระดับเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการประเมินสลับชั้นของครูที่ปรึกษา การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนดูแลการประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1-ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมิน การรายงานการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนให้ครูที่ปรึกษารายงานผลปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าระดับ แล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนวยการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง การกำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า มีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนไหล่หินวิทยา สรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ทางโรงเรียนให้ความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนการเอาใจใส่นักเรียนของคณะครูและผู้บริหาร ทางโรงเรียนควรให้ความดูแลเอาใจใส่ให้มากกับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาครอบครัวแยกกันอยู่ ปล่อยให้อยู่กับญาติ การแต่งกายและทรงผมของนักเรียน ทางโรงเรียนควรกำชับและเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบให้มากเมื่อมีการประชุมใดๆ มักจะข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเสมอ ให้ข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนที่รู้จักแก่ทางโรงเรียนเพื่อพิจารณาหาทางส่งเสริม สนับสนุนหรือแก้ไขปัญหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนไหล่หิน ไม่เคยมีการดำเนินการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือการดำเนินงานแต่อย่างใด

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนไหล่หินวิทยา สรุปได้ดังนี้

ผู้ปกครองนักเรียน จะมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่ ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน ให้ความรักและความอบอุ่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตน การทำกิจกรรมของบุตรให้เป็นไปตามความสนใจบุตร ไม่บังคับ กิจกรรมที่ทำได้อยู่ในกฎเกณฑ์ไม่

ออกนอกกลุ่มช่องทาง และคอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ ให้ความรัก ความอบอุ่น เข้าใจในชีวิตช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายและอารมณ์ ติดตามข้อมูลจากทางโรงเรียนสม่ำเสมอ กักและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆ ครั้งเมื่อกระทำผิด มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียน ทุกๆ ครั้ง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้งเมื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ปรึกษาพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับครูที่ปรึกษา ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์เมื่อพูดคุยกับบุตร สร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีของสังคม คอยให้กำลังใจในทุกๆ เรื่อง เมื่อบุตรประสบกับปัญหา พูดคุยโดยตรงโดยหาเวลาเมื่อบุตรมีเวลาว่าง สอบถามปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป ชกตัวอย่างพฤติกรรมคนในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาเล่าเรียน

ตอนที่ 4

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของทั้ง 3 โรงเรียน โดยแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน ของทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

ในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียน มีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องของบุคลากรต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพและโรงเรียนธีรกานท์บ้านโองมีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องของการเลือกบุคลากรที่มีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจิตวิญญาณในการทำงาน มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน และพิจารณาเลือกบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน คือ เลือกคนที่รับราชการและประจำอยู่ในโรงเรียนเดิมเป็นเวลานาน ส่วนการดำเนินงานของทั้ง 3 โรงเรียนที่ได้ดำเนินการไม่เหมือนกันนั้น มีดังนี้ คือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จะเลือกพิจารณาบุคลากรตามความรู้ ความสามารถเฉพาะตัว โรงเรียนธีรกานท์บ้านโองจะพิจารณาเลือกผู้ที่เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยาจะเลือกพิจารณาบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่

การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียน แบ่งโครงสร้างบุคลากรออกเป็น 3 ทีมเหมือนกัน คือ ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ ส่วนโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ มีการเปลี่ยนทีมประสานไปเป็นทีมคุณภาพ แต่ยังคงมีแนวปฏิบัติที่

เหมือนกันทุกโรงเรียน คือ บทบาทหน้าที่ของแต่ละทีมเป็นไปตามกรอบงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

การวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติการปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกัน คือ วิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน และคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผนและหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. การปฏิบัติตามแผน

การปฏิบัติตามแผน ของทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ดังนี้

การประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรในโรงเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือและครบ 1 ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่

การฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนวัฒนวิทยพิทักษ์และโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ จัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และในส่วนที่ดำเนินงานที่แตกต่างกันพบว่า โรงเรียนวัฒนวิทยพิทักษ์ โรงเรียนมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง จะมีวิธีการดำเนินงานโดยปลายภาคเรียนมีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดด้อยและจุดเด่นของงานในระบบแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดความตระหนักในงาน ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ และมีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงานรวมถึงเทคนิคในการในการทำงานต่างๆ

การประชาสัมพันธ์งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่ไม่เหมือนกันคือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยตรง แต่จะใช้วิธีการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประชุมเป็นระยะ ให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโสมจะใช้วิธีการจัดบอร์ดที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสถานที่ต่างๆในโรงเรียน ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยาจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์โดยการจัดพิมพ์แผ่นพับของโรงเรียนให้แก่ักเรียนและหน่วยงานอื่นเดือนละครั้ง และมีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆไว้ที่หน้าโรงเรียน

การประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนไม่มีการดำเนินงานในส่วนนี้ เพราะโรงเรียนมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ จะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่เสมออยู่แล้ว

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษาจะอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม และแบบรายงานตัวนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโสมและโรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการคัดกรองโดยแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ส่วนโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพจะมีการคัดกรองนักเรียนโดยแยกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใส่ใจ และกลุ่มใกล้ชิด

การส่งเสริมนักเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่อง มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแว้อัจฉริยภาพตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน อีกทั้งยังพบว่าโรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโสม มีการประกาศคุณค่าที่ดีที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนและประกาศในกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า และโรงเรียนไหล่หินวิทยามีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจน โดยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและเอกชน

การป้องกันและแก้ไขปัญหา สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพจะให้ครูที่ปรึกษาสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเมื่อคุยกับนักเรียนและเมื่อมีการปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ จะมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียน ส่วนโรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโสมนั้น จะมีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียนโดย

อาศัยความร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรในอำเภอ และโรงเรียนโหล่หินวิทยา จะมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์เป็นประจำทุกปี โดยแยกอบรมเป็นระดับ ม.ต้นและม.ปลาย

การส่งต่อ สรุปลได้ว่า มีโรงเรียนธีรกาหน้บ้านโสงและโรงเรียนโหล่หินวิทยาที่มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียน ส่วนโรงเรียนวัดโนทัยพาศ์จะมีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

การบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปลได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงานของบุคลากรและรายงานสรุปลไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน ของทั้ง 3 โรงเรียน สรุปลได้ดังนี้

การกำหนดเกณฑ์ในการเลือกผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับ สรุปลได้ว่า มีโรงเรียนธีรกาหน้บ้านโสงและโรงเรียนโหล่หินวิทยาที่มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ หัวหน้าระดับแต่ละระดับเป็นผู้ประเมิน ส่วนโรงเรียนวัดโนทัยพาศ์ ไม่มีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินกันเองในแต่ละระดับ

การประเมินแต่ละระดับชั้นโดยการประเมินสลับระหว่างชั้น สรุปลได้ว่า มีโรงเรียนวัดโนทัยพาศ์และโรงเรียนธีรกาหน้บ้านโสงที่มีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น ส่วนโรงเรียนโหล่หินวิทยา มีการประเมินสลับระหว่างชั้น

การนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน สรุปลได้ว่า มีโรงเรียนธีรกาหน้บ้านโสงและโรงเรียนโหล่หินวิทยา ที่มีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ คูผลการประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1-ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมิน ส่วนโรงเรียนวัดโนทัยพาศ์ จะมีการคูผลการประเมินปีที่ผ่านมาจากตัวเลขสถิติมาเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง

การการรายงานการดำเนินงาน สรุปลได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษารายงานผลปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าระดับ แล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนวยการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปลได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่

ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวิบูลโนทัยพาย์ โรงเรียนธีรกาณ์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา สรุปได้ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ได้เน้นในเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต ความเข้าอกเข้าใจในตัวนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูที่ปรึกษาให้มากที่สุด การปกครองนักเรียนของคณะครูทั้งภายในและนอกโรงเรียนควรจะเข้มงวดกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง สอดส่องดูแลเรื่องพฤติกรรมผู้สูบบุหรี่และยาเสพติด การเข้าและการออกของนักเรียนในเวลาเรียนควรมีมาตรการป้องกันและมาตรการลงโทษนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาอื่นๆตามมา การให้ความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนการเอาใจใส่ให้นักเรียนของคณะครูและผู้บริหาร ติดตามพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาครอบครัวแยกกันอยู่ ปล่อยให้อยู่กับญาติ ทางโรงเรียนควรให้ความดูแลเอาใจใส่ให้มาก การแต่งกายและทรงผมของนักเรียน ควรกำกับและเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบให้มากขึ้นด้วย

2. การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ไข่นักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ได้เน้นในเรื่อง การให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครู เป็นรายกรณีส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ บริหารทั่วไป ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ทางโรงเรียน เมื่อมีการประชุมใดๆ ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ทุกด้านๆ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ ร่วมสอดส่องดูแลนักเรียนที่อาศัยละแวกใกล้เคียง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนกับทางทางโรงเรียน เมื่อมีการประชุมใดๆ มักจะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเสมอ ให้ข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนที่รู้จักแก่ทางโรงเรียนเพื่อพิจารณาหาทางส่งเสริม สนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา

3. การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนาแก่นักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ไม่เคยมีการดำเนินการ

ในส่วนนี้ แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อ สื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัชพาศ์ โรงเรียนธีรภานท์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา สรุปได้ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย การจัดบรรยากาศภายในบ้านให้น่าอยู่และให้ร่มรื่น เป็นตัวอย่างที่ดีในการไม่เสพสิ่งเสพติดใดๆ ตั้งกฎระเบียบภายในบ้านและให้บุตรปฏิบัติตาม คอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรตลอดเวลา ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ดูเป็นระบบระเบียบ หมั่นคอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรเสมอๆ เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่ ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน ให้ความรักและความอบอุ่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนในทุกๆด้าน

2. การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย ให้เป็นไปตามความสนใจของบุตรและคอยกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง เป็นผู้เสนอแนะแนวทางเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับบุตรและอนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ เปิดโอกาสให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติ ให้โอกาสทางเลือกแก่บุตรในการแสดงออกที่เหมาะสมกับเวลาสถานที่ คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ เพื่อให้อยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง อนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ ให้เป็นไปตามความสนใจบุตร ไม่บังคับ กิจกรรมที่ต้องอยู่ในกฎเกณฑ์ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ

3. การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย ให้ความรักความเอาใจใส่ ความผูกพันต่อบุตรตลอดเวลา หมั่นสอบถามปัญหาต่างๆที่บุตรได้ประสบและคอยชี้แนะหนทางแก้ปัญหา อภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้ง ไม่บังคับจิตใจและฝืนความรู้สึกของบุตรมากเกินไป มีเรื่องอะไรก็พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง หลีกเลี่ยงการลงโทษและการดูว่าที่รุนแรง ให้ความรัก ความอบอุ่น ขอมรับในสิ่งที่บุตรทำผิดพลาด ให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมใหม่ก็ให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้ง มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง ให้ความรัก ความอบอุ่น เข้าใจในชีวิตช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายและอารมณ์ ติดตามข้อมูลจากทางโรงเรียนสม่ำเสมอ อภัยและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้งเมื่อกระทำความผิด

4. การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการโดย เข้าร่วมประชุม ผู้ปกครอง ตามที่โรงเรียนกำหนดทุกครั้ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมักจะเข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับครูที่ปรึกษาโดยตรง คอยบอกกล่าวและชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรให้กับครูที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วยทุกครั้งมีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง เข้าไปพบกับครูที่ปรึกษาโดยตรงเมื่อเกิดปัญหาขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกันตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากทางโรงเรียนในวันประชุมผู้ปกครอง ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความเหมาะสม มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้งเมื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ปรึกษาพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับครูที่ปรึกษา

5. การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าบุตร สรุปได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการโดย พยายามในสิ่งที่มีสาระประโยชน์กับบุตรเสมอๆ ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานแล้วชี้ให้เห็นแนววิธีปฏิบัติของบุคคลนั้น สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่งเสริมให้บุตรเกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ไม่บังคับหรือกดดันพฤติกรรมของบุตรหลานมากเกินไป สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ใช้คำพูดที่สร้างสรรค้เมื่อพูดคุยกับบุตร สร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีของสังคม คอยให้กำลังใจในทุกๆเรื่อง เมื่อบุตรประสบกับปัญหา

6. การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตร สรุปได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการ โดย นั่งพูดคุยโดยตรงกับบุตร หลานและสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป คอยให้ข้อคิดดีๆ ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้คำแนะนำเมื่อบุตรมีปัญหาคือการคำปรึกษาโดยตรง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป สร้างความเป็นกันเองในขณะที่ให้คำปรึกษาเพื่อจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาโอกาสและเวลาที่เหมาะสมสำหรับการนั่งคุยปัญหาต่างๆ พยายามพูดคุยโดยตรงโดยหาเวลาเมื่อบุตรมีเวลาว่าง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างพฤติกรรมคนในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาเล่าเรียน

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะเสนอสาระเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะจากการวิจัยและเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมศึกษา โรงเรียนวัดโนนทัยพาศน์ โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง และโรงเรียนไหล่หินวิเศษ

สรุปผลการศึกษาวิจัย

1. การเตรียมการและการวางแผน

ในการเตรียมการและวางแผนดำเนินงานด้านวิธีการหรือเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน มีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องของบุคลากรต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดีและมีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพาศน์และโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงมีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องของการเลือกบุคลากรที่มีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจิตวิญญาณในการทำงาน มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน และพิจารณาเลือกบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน คือ เลือกคนที่รับราชการและประจำอยู่ในโรงเรียนเดิมเป็นเวลานาน ส่วนการดำเนินงานของทั้ง 3 โรงเรียนที่ได้ดำเนินการ ไม่เหมือนกันนั้น มีดังนี้ คือ โรงเรียนวัดโนนทัยพาศน์ จะเลือกพิจารณาบุคลากรตามความรู้ ความสามารถเฉพาะตัว โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงจะพิจารณาเลือกผู้ที่เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิเศษจะเลือกพิจารณาบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่

ในการเตรียมการและวางแผนดำเนินงานด้านการกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากวิธีการกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่าทั้ง 3 โรงเรียนแบ่งโครงสร้างบุคลากรออกเป็น 3 ทีมเหมือนกัน คือ ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ

ส่วนโรงเรียนวัฒนทชัย มี การเปลี่ยนทีมประสานไปเป็นทีมคุณภาพ แต่ยังคงมีแนวปฏิบัติที่เหมือนกันทุกโรงเรียน คือ บทบาทหน้าที่ของแต่ละทีมเป็นไปตามกรอบงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

ในการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน สรุปได้ว่าทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกัน คือ วิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นขบบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน และคณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผนและหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2. การปฏิบัติตามแผน

ในการปฏิบัติตามแผนด้านการประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้กับบุคลากรในโรงเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ และครบ ภาคเรียน นำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่

ในการปฏิบัติตามแผนด้านการฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนวัฒนทชัยและโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ จัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และในส่วนที่ดำเนินงานที่แตกต่างกันพบว่า โรงเรียนวัฒนทชัย โรงเรียนมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง จะมีวิธีการดำเนินงานโดยปลายภาคเรียนมีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดคือขและจุดเด่นของงานในระบบแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดความตระหนักในงาน ส่วนโรงเรียนไผ่ท้อพิทยา จะมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ และมีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงานรวมถึงเทคนิคในการในการทำงานต่างๆ

ในการปฏิบัติตามแผนด้านการประชาสัมพันธ์งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่ไม่เหมือนกันคือ โรงเรียนวัดโนนทัพยาข์ ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยตรง แต่จะใช้วิธีการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประชุมเป็นระยะ ให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน โรงเรียนธีรกานท์บ้านโสงจะใช้วิธีการจัดบอร์ดที่เกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยาจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์โดยการจัดพิมพ์แผ่นพับของโรงเรียนให้นักเรียนและหน่วยงานอื่นเดือนละครั้งและมีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน

ในการปฏิบัติตามแผนด้านการประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนไม่มีการดำเนินงานในส่วนนี้ เพราะโรงเรียนมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ จะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่เสมอแล้ว

ในการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษาจะอ่านและศึกษาประวัตินักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SQD (The Strengths and Difficulties Questionnaire) และแบบราชานต์นักเรียน

ในการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียนสรุปได้ว่า โรงเรียนธีรกานท์บ้านโสงและโรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการคัดกรองโดยแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัพยาข์จะมีการคัดกรองนักเรียนโดยแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใส่ใจ และกลุ่มใกล้ชิด

ในการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวกับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่อง มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแนวอัจฉริยภาพตามความสนใจและความถนัดของนักเรียน อีกทั้งยังพบว่าโรงเรียนธีรกานท์บ้านโสง มีการประกาศคุณค่าความดีที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน และโรงเรียนไหล่หินวิทยามีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจนโดยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและเอกชน

ในการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาสรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนวัดโนนทัตยาพิทจะมีการที่ปรึกษาสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเมื่อคุยกับนักเรียนและเมื่อมีการประชุมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ จะมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียน ส่วนโรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่งนั้น จะมีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียนโดยอาศัยความร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรในอำเภอ และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์เป็นประจำทุกปี โดยแยกอบรมเป็นระดับ ม.ต้นและม.ปลาย

ในการปฏิบัติตามแผนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อสรุปได้ว่า มีโรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่งและโรงเรียนไหล่หินวิทยาที่มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียน ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัตยาพิทจะมีการบันทึกการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ในการปฏิบัติตามแผนด้านการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน จากวิธีการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงานของบุคลากรและรายงานสรุปไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

ในการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและทบทวนด้านเกณฑ์ในการเลือกผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น สรุปได้ว่า มีโรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่งและโรงเรียนไหล่หินวิทยาที่มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ หัวหน้าระดับแต่ละระดับเป็นผู้ประเมิน ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัตยาพิท ไม่มีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินกันเองในแต่ละระดับ

ในการกำกับ ติดตาม ประเมินและทบทวน ด้านการประเมินแต่ละระดับชั้นโดยการประเมินสลับระหว่างชั้น สรุปได้ว่า มีโรงเรียนวัดโนนทัตยาพิทและโรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่งที่มีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยามีการประเมินสลับระหว่างชั้น

ในการกำกับ ติดตาม ประเมินและทบทวน ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน สรุปได้ว่า มีโรงเรียนธีรกานท์บ้านโฮ่งและโรงเรียนไหล่หินวิทยา ที่มีวิธีการ

ค่านินงานที่เหมือนกันคือ คู่มือการประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1-ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมิน ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัพยาข์จะมีการคู่มือการประเมินปีที่ผ่านมาจากตัวเลขสถิติมาเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง

ในการกำกับ ติดตาม ประเมินและทบทวน ด้านการรายงานการดำเนินงาน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษารายงานผลปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าระดับแล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนาจการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ในการกำกับ ติดตาม ประเมินและทบทวน ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดโนนทัพยาข์ โรงเรียนธีรกาณ์บ้านโอง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา สรุปได้ดังนี้

การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ได้เน้นในเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต ความเข้าใจในค่านักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูที่ปรึกษาให้มากที่สุด การปกครองนักเรียนของคณะครูทั้งภายในและนอกโรงเรียนควรจะเข้มงวดกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง สอดส่องดูแลเรื่องพฤติกรรมผู้สู้อาและยาเสพติด การเข้าและการออกของนักเรียนในเวลาเรียนควรมีมาตรการป้องกันและมาตรการลงโทษนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาอื่นๆตามมา การให้ความรักความอบอุ่น ตลอดจนการเอาใจใส่นักเรียนของคณะครูและผู้บริหาร ติดตามพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาครอบครัวแยกกันอยู่ ปลอบโยนให้อยู่กับญาติ ทางโรงเรียนควรให้ความดูแลเอาใจใส่ให้มาก การแต่งกายและทรงผมของนักเรียน ควรกำชับและเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบให้มากขึ้นด้วย

การให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ไข่นักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ได้เน้นในเรื่อง การให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครูเป็นรายกรณี

ส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ บริหารทั่วไป ให้ความร่วมมือ สนับสนุน กิจกรรมพัฒนานักเรียน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเมื่อมีการ ประชุมใดๆ ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ทุกด้านๆ โดยเฉพาะด้าน งบประมาณ ร่วมสอดส่องดูแลนักเรียนที่อาศัยละแวกใกล้เคียง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม นักเรียนกับทางโรงเรียน เมื่อมีการประชุมใดๆ มักจะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลนักเรียน แก่ทางโรงเรียนเสมอ ให้ข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนที่รู้จักแก่ทางโรงเรียนเพื่อ พิจารณาหาทางส่งเสริม สนับสนุนหรือแก้ไขปัญหา

การติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆในการส่งเสริม พัฒนาแก้ไขนักเรียน สรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ไม่เคยมีการดำเนินการในส่วน นี้ แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อ สื่อสารกับ ผู้ปกครองและชุมชน

การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง โรงเรียนวัดโนนทัยชัย โรงเรียนธีรภานุบ้านโอง และ โรงเรียนไหล่นหินวิทยา สรุปได้ดังนี้

การจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย การจัดบรรยากาศภายในบ้านให้ น่าอยู่และให้พร้อมรับ เป็นตัวอย่างที่ดีในการไม่เสพสิ่งเสพติดใดๆ ตั้งกฎระเบียบภายในบ้านและ ให้นุตรปฏิบัติตาม คอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรตลอดเวลา ประพฤติปฏิบัติตนให้ เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร จัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านให้ดูเป็นระบบระเบียบ หมั่น คอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรเสมอๆ เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง จัด สภาพแวดล้อมภายในบ้านให้น่าอยู่ ไม่เสพสิ่งเสพติด และไม่เล่นการพนัน ให้ความรักและความ อบอุ่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนในทุกๆด้าน

การสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ สรุปได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย ให้เป็นไปตาม ความสนใจของบุตรและคอยกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง เป็นผู้เสนอแนะแนวทางเลือก กิจกรรมที่เหมาะสมให้กับบุตรและอนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความ สัมผัสใจ เปิดโอกาสให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติ ให้โอกาส ทางเลือกแก่บุตรในการแสดงออกที่เหมาะสมกับเวลาสถานที่ คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตร เสมอๆ เพื่อให้อยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง อนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตาม

ความถนัด ตามความสมัครใจ ให้เป็นไปตามความสนใจบุตร ไม่บังคับ กิจกรรมที่ต้องอยู่ใน กฎเกณฑ์ไม่ออกนอกถิ่นอกทาง คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ

การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน สรุปได้ว่าผู้ปกครอง นักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียน ได้ดำเนินการโดย ให้ความรักความเอาใจใส่ ความผูกพันต่อบุตร ตลอดเวลา หมั่นสอบถามปัญหาต่างๆที่บุตรได้ประสบและคอยชี้แนะหนทางแก้ปัญหา อภัยให้ บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้ง ไม่บังคับจิตใจและฝืนความรู้สึกของบุตรมากเกินไป มีเรื่อง อะไรที่พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง หลีกเลี่ยงการลงโทษและการดูว่าที่รุนแรง ให้ความรัก ความอบอุ่น ขอมรับในสิ่งที่บุตรทำผิดพลาด ให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมใหม่อภัยให้บุตรและ ให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้ง มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง ให้ความรัก ความอบอุ่น เข้าใจ ในชีวิตช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายและอารมณ์ ติดตามข้อมูลจากทางโรงเรียนสม่ำเสมอ อภัยและให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้งเมื่อกระทำผิด

การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุป ได้ว่าผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการโดย เข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ตามที่ โรงเรียนกำหนดทุกครั้ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมักจะเข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับครูที่ปรึกษาโดยตรง คอย บอกกล่าวและชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตร ให้กับครูที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วยทุกครั้ง มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง เข้าไปพบกับครูที่ปรึกษาโดยตรงเมื่อเกิด ปัญหาขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกันคอยแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องจากทางโรงเรียนในวันประชุมผู้ ปกครอง ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความ เหมาะสม มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุก ครั้งเมื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ปรึกษาพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับครูที่ปรึกษา

การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหากับบุตร สรุป ได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการโดย พูดคุยในสิ่งที่มีสาระประโยชน์กับ บุตรเสมอๆ ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน แล้วชี้ให้เห็นแนววิถี ปฏิบัติของบุคคลนั้น สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่งเสริมให้บุตรเกิด จิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหา ส่วนตัวเสมอ ไม่บังคับหรือกดดันพฤติกรรมของบุตรหลานมากเกินไป สร้างจิตสำนึกต่อการ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์เมื่อพูดคุยกับบุตร สร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีของสังคม คอยให้ กำลังใจในทุกๆเรื่อง เมื่อบุตรประสบกับปัญหา

การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตร สรุปลงได้ว่า ผู้ปกครองนักเรียนของทั้ง 3 โรงเรียนได้ดำเนินการโดยนั่งพูดคุยโดยตรงกับบุตรหลานและสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป คอยให้ข้อคิดดีๆ ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้คำแนะนำเมื่อบุตรมีปัญหาต้องการคำปรึกษาโดยตรง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป สร้างความเป็นกันเองในขณะที่ทำให้คำปรึกษาเพื่อจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาโอกาสและเวลาที่เหมาะสมสำหรับการนั่งคุยปัญหาต่างๆ พูดคุยโดยตรงโดยหาเวลาเมื่อบุตรมีเวลาว่าง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างพฤติกรรมคนในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาเล่าเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยโดยอภิปรายผลแยกตามกรอบแนวคิดของการวิจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผน และการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน และบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งดังนี้

1. การเตรียมการและวางแผนการดำเนินงาน

จากการศึกษา ด้านวิธีการหรือเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน มีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องการพิจารณาเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่เป็นอย่างดี มีความเอาใจใส่ต่อนักเรียน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แสดงให้เห็นว่าทุกโรงเรียนได้คำนึงถึง ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ต่อนักเรียน การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรเป็นหลักสำคัญในการเลือกพิจารณาให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และยังได้พบว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพาฬและโรงเรียนธีรกาณท์บ้านโสมมีการดำเนินงานที่เหมือนกันด้วย ในเรื่อง การพิจารณาเลือกบุคลากรที่มีความเข้าใจในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจิตวิญญาณในการทำงานและมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา อาจฤทธิ์ (2547) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมากคือ ปัจจัยด้านครูที่ปรึกษา ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการขั้นตอนวิธีการที่ชัดเจน จึงควรได้รับการอบรมความรู้ในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า เหตุที่ทั้ง 2 โรงเรียนได้

ดำเนินการเหมือนกันในเรื่องดังกล่าวได้นั้น เพราะทั้ง 2 โรงเรียน มีความพร้อมด้านจำนวนบุคลากร เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง จึงทำให้โรงเรียนสามารถเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถได้อย่างหลากหลาย อีกทั้งครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์และได้มีบทบาททำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษามาเป็นระยะเวลาอันคั่งว คั่งนั้นจึงถือเป็นความได้เปรียบของทั้ง 2 โรงเรียน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบอีกว่าทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการพิจารณาเลือกบุคลากรที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ์ จะพิจารณาเลือกบุคลากรตามความรู้ความสามารถเฉพาะตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ หัสชา เพชรบัวศักดิ์ (2549:21) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกสมาชิกคณะกรรมการนั้น ควรจะเลือกบุคคลที่มีความรอบรู้ มีความรับผิดชอบ และมีความสนใจในขอบเขตหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ์ที่สามารถเลือกบุคลากรตามความรู้ความสามารถเฉพาะตัวได้ เพราะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนบุคลากรให้เลือกได้เพียงพอับความต้องการ บุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานมานาน ส่วนโรงเรียนธีรกานท์บ้านโชนั้นจะเลือกบุคลากรที่เข้าพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ โรงเรียนจะมอบหมายให้ครูที่ปรึกษาเข้าไปพบกับผู้ปกครองนักเรียนที่บ้านในทันทีที่มีปัญหาเกิดขึ้นกับนักเรียนในความดูแล แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับความใกล้ชิดระหว่างครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดี สอดคล้องกับผลวิจัยของ Ubben (1999 :31) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการสร้างสัมพันธภาพที่เหมาะสมระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน พบว่า ครูและบุคลากรในโรงเรียนต้องทำงานใกล้ชิดกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับทุกฝ่ายเป็นสิ่งที่ต้องทำเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะมีการเลือกบุคลากรที่อุทิศเวลาในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ ผู้วิจัยเห็นว่า โรงเรียนไหล่หินนั้นเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บริการของตำบล ครูและบุคลากรส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ คั่งนั้นจึงไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องการเดินทางไปมาระหว่างบ้านและโรงเรียนแต่อย่างใด ครูและบุคลากรมักจะใช้เวลาส่วนตัวเพื่อทำงานที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังเวลาทำงานเป็นประจำด้วย

จากการศึกษาด้านการกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่าทั้ง 3 โรงเรียนแบ่งโครงสร้างบุคลากรออกเป็น 3 ทีมเหมือนกัน คือ ทีมนำ ทีมประสาน และทีมทำ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติในเอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสามัญศึกษา (2544:34) ที่กำหนดให้โรงเรียนแบ่งโครงสร้างคณะกรรมการออกเป็น 3 ทีม คือ ทีมนำ ทีมทำ และทีมประสาน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบอีกว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพาศ์มีการเปลี่ยนแปลงชื่อคณะกรรมการจากทีมประสาน ไปเป็นทีมคุณภาพ แต่แนวทางการดำเนินงานของทีมคุณภาพเหมือนกันทุกโรงเรียน คณะกรรมการทุกฝ่ายมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด มีขั้นตอนการ

ทำงานที่ชัดเจนตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต (2544:14) ที่ได้ระบุว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียนทุกฝ่าย ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ต้องตระหนักในความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด มีการประชุมในแต่ละคณะ เนื่องจากการดำเนินงานในรูปคณะกรรมการจะทำให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งได้ดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมิต สัจฉกร (2546:16-24) ที่ได้กล่าวว่าการประสานงานที่ดีนั้น ต้องเริ่มด้วยการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบาย กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกระบวนการการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานไม่ซ้ำซ้อน โดยกำหนดให้ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของแต่ละคน

จากการศึกษาการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนและจัดทำแผนปฏิบัติงาน พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกัน คือ วิเคราะห์โดยการรวบรวมจากข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ข้อมูลพื้นที่ที่เป็นเขตบริการของโรงเรียน ข้อมูลการเยี่ยมบ้าน ข้อมูลจากพูดคุยกับผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง วิเคราะห์โดยใช้แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นันทิยาและณรงค์ (2543:22) ที่ได้กล่าวว่าการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ซึ่งเอื้อให้เกิดการให้เหตุผลในการคิดและตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์ ในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการ ผู้เข้าร่วมต้องใช้ความคิด และอภิปรายถึงเหตุผลต่างๆ ในการตัดสินใจซึ่งทำให้เกิดความรอบคอบในการกำหนดกลยุทธ์ นอกจากนี้ยังพบว่า คณะกรรมการทุกฝ่ายประชุมวางแผนและหาข้อเสนอแนะของครู รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องเพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไขและนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดทำเป็นโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผู้วิจัยพบอีกว่า ทั้ง 3 โรงเรียน จะให้ความสำคัญต่อการจัดทำโครงการแผนปฏิบัติงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะว่า จะใช้เป็นแผนปฏิบัติงานใน 1 รอบปีการศึกษา บุคลากรทุกฝ่ายจะมีการเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่อการจัดทำแผนขึ้น รวมถึงมีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมวางแผนเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545:9-10) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันผูกพันกับงานหรือองค์การนั้น โดยมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันด้วย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วาสนา ราชนิล (2546:42) ที่กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรโดยการดำเนินการให้บุคลากรในหน่วยงานได้มี

ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ หรือให้มีความสามารถสูงขึ้น เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งในการพัฒนาบุคลากรนั้น ปกติจะมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อให้บุคลากร มีความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติประการหนึ่งและในการพัฒนาบุคลากรนั้นอาจจะดำเนินการพัฒนาความรู้ความชำนาญ หรือทักษะคืออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ

2. การปฏิบัติตามแผน

จากการศึกษาด้านการประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากรในโรงเรียน พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ฝ่ายกิจการนักเรียนมีการอบรมบุคลากรและประชุมชี้แจงในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง ก่อนเปิดภาคเรียน ทุกครั้งจะมีการประชุมบุคลากรพร้อมทั้งมีการสัมมนาในโรงเรียนเพื่อวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ ครบ 1 ภาคเรียน ทุกโรงเรียนจะนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประเมินและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การดำเนินงานในลักษณะนี้ จะเป็นการช่วยให้ทุกฝ่ายมองเห็นปัญหาและข้อบกพร่องของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบอีกว่า โรงเรียนวัดโนนทัตพาข์มีการประชุมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกครั้งก่อนเปิดภาคเรียนและการประชุมในเรื่องใดๆ ทางฝ่ายบริหารมักจะเน้นย้ำถึงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่เป็นประจำ ทั้งหมดสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สมนึก นาหัวทราย (2544) ที่ได้ทำการศึกษาการบริหารโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนหางคง ราษฎร์อุปลัมภ์ จากการศึกษาพบว่า การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ มีกลยุทธ์ในการดำเนินงาน มีผู้ดำเนินงานให้ชัดเจนและหน่วยงานแต่ละฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การดำเนินงานต้องประสานงานกับทุกฝ่าย มีการจัดอบรมประชุมให้ความรู้และทักษะต่างๆ มีระยะเวลากำหนดชัดเจน การดำเนินงานเป็นขั้นตอนจะช่วยให้การบริหาร โครงการต่างๆ ประสบความสำเร็จ และยังคงกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2546:12) ที่ระบุไว้ในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ข้อ 2 ว่า ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จได้

จากการศึกษาด้านการฝึกอบรมบุคลากร ให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า โรงเรียนวัดโนนทัตพาข์และโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธ้มี่

วิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ จัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยที่โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพมีการจัดอบรมบุคลากร โดยเชิญวิทยากรจากโรงพยาบาลมหาสารนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลสวนปรุง สถานีตำรวจพิงค์ ศูนย์สุขภาพจิต เขต 10 หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มาให้ความรู้ในเรื่องๆต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น การลดปัญหาความขัดแย้ง เทคนิคการให้คำแนะนำปรึกษา ฯลฯ ส่วนทางโรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไผ่ มีการจัดอบรมบุคลากรโดยเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ภาคเรียนละ 1 ครั้ง วิทยากรที่ได้รับเชิญมาจากหน่วยงานราชการภายในและภายนอกอำเภอ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาลประจำอำเภอ ศูนย์สุขภาพจิตเขต 10 ศึกษาพิเศษจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ส่วนโรงเรียนโหล่หินวิทยาถึงแม้จะไม่ได้มีการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้ อบรม แต่ก็มีการส่ง บุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ เช่น ศูนย์สหวิทยาเขตล้านนา โดยเชิญวิทยากรจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมาบรรยาย ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของผ่องพรรณ สายทอง และคณะ (2544) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนาร่องสังกักรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู อาจารย์ ได้รับความรู้ความเข้าใจจากการอบรมสัมมนาจากการศึกษาเอกสารคู่มือการประชุมชี้แจง และการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่น ปัญหาอุปสรรคพบว่า ครู อาจารย์ ไม่เข้าใจการดำเนินงานในชั้นสอน แต่การดำเนินงานของทั้ง 3 โรงเรียนนี้ผู้วิจัย ได้พบว่าบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี เพราะทางโรงเรียนมีการจัดฝึกอบรมบุคลากรทุกๆภาคเรียน มีการเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญจากทั้งภายในและภายนอกมาให้การอบรมแก่บุคลากรทุกๆภาคเรียน ซึ่งจะเห็นว่าเป็นจุดเด่นของทั้ง 3 โรงเรียนนี้ด้วย นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบอีกว่าการอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถทักษะในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น สอดคล้องกับคู่มือระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต (2544 :23) ที่ว่า การอบรมให้ความรู้ และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งที่จำเป็น และยังสอดคล้องในแนวทางการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ (2547:3) ที่ว่า การจัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน ควรจะมีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่างๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันจะส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นผู้วิจัยยังพบว่า โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียน ในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

แสดงว่าโรงเรียนวัฒโนทัยพายัพจะให้ความสำคัญกับผลการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจต่อการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ครูที่ปรึกษาเป็นอย่างดีโรงเรียนธีรภานท์บ้านไผ่จะมีวิธีการดำเนินงานโดยปลายภาคเรียนมีการนำข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาชี้แจงจุดค้อยและจุดเด่นของงานในระบบแก่นุคลากรเพื่อให้เกิดความตระหนักในงาน ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ และมีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงานรวมถึงเทคนิคในการทำงานต่างๆ และโรงเรียนไหล่หินวิทยา จะใช้วิธีการประชุมคณะครูและบุคลากรสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในงานรวมถึงเทคนิคในการในการทำงานต่างๆ จะเห็นว่า โรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการประชุมอย่างอย่างต่อเนื่องเป็นประจำมากกว่าโรงเรียนอื่น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ทางโรงเรียนไหล่หินวิทยามีคณะครูและบุคลากรไม่มากนักเมื่อเทียบกับ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพและโรงเรียนธีรภานท์บ้านไผ่ จึงเป็นการง่ายต่อการใช้เวลาในการประชุม จึงเป็นข้อได้เปรียบต่อการบริหารจัดการภายในมากกว่า 2 โรงเรียนดังกล่าว

จากการศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันคือ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ ไม่มีการประชาสัมพันธ์โดยตรง แต่จะใช้วิธีการสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประชุมเป็นระยะ ให้หัวหน้าระดับเป็นผู้ติดตามการดำเนินงาน โรงเรียนธีรภานท์บ้านไผ่จะใช้วิธีการจัดบอร์ดที่เกี่ยวข้องกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียน อีกทั้งโรงเรียนเป็นที่ตั้งของศูนย์“เพื่อนใจวัยรุ่น” ในทุกกระท่อมมหิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี โดยโรงเรียนเปิดให้หน่วยงานอื่นๆ ตลอดจนผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงานได้ ทั้งนี้โรงเรียนได้จัดนักเรียนอาสาสมัครเป็นเจ้าหน้าที่คอยดูแลอำนวยความสะดวกประจำศูนย์ด้วย ส่วนทางโรงเรียนไหล่หินวิทยา ผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนได้ มีการประชาสัมพันธ์โดยการจัดพิมพ์แผ่นพับของโรงเรียนให้แก่ นักเรียนและหน่วยงานอื่นเดือนละครั้งและมีการขึ้นป้ายประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผลงานดีเด่นของนักเรียนและกิจกรรมเด่นต่างๆ ไว้ที่หน้าโรงเรียน แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญในด้านนี้ สอดคล้องกับคู่มือระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกรมสุขภาพจิต (2544:23) ที่ว่า การอบรมให้ความรู้และทักษะรวมทั้งการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้เกี่ยวข้องในเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น

จากการศึกษาด้านการประเมินผลการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียน

ไม่มีการดำเนินงานในส่วนนี้ เพราะโรงเรียนมีการนิเทศติดตามหรือรับทราบปัญหาเป็นประจำ จะใช้วิธีการประชุมบุคลากรที่เกี่ยวข้องแทนและมีการตรวจสอบติดตามอยู่เสมออยู่แล้ว

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษาจะอ่านและศึกษาประวัติ นักเรียนจากระเบียนประวัติ ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก SDQ (The Strengths and Difficulties Questionnaire) และแบบรายงานตัวนักเรียน ครูที่ปรึกษาทุกคนจะศึกษาข้อมูลนักเรียน ในทุกๆด้านอย่างละเอียด โดยอาศัยแบบศึกษาต่างๆที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด รวมถึงมีการ เชื่อมสัมพันธ์กับครูประจำทุกภาคเรียนสอดคล้อง กันแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ (2547:37) ที่กล่าวว่า นักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐาน ความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน หล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านบวก และด้านลบ ดังนั้น การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียน เป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการป้องกัน แก้ไข และช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดา โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิด ใด้น้อยที่สุด

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า จากวิธีการคัดกรองนักเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านไธสงและโรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการคัดกรองโดยเชกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ส่วนโรงเรียนวิมลโนทัยพาย์จะมีการคัดกรองนักเรียน โดยแยกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใส่ใจ และกลุ่มใกล้ชิด ผู้วิจัยเห็นว่า การที่โรงเรียนวิมลโนทัยพาย์ได้มี เปลี่ยนชื่อกลุ่มการคัดกรองนักเรียนขึ้นมาใหม่จากเดิมคือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา เปลี่ยนไปเป็น กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใส่ใจ และกลุ่มใกล้ชิด นั้นเพื่อเป็นการสร้างภาพลักษณ์ ของการจัดกลุ่มของนักเรียนให้ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนที่ถูกคัด กรองไปยังกลุ่มต่างๆไปในทางอ้อมด้วย ส่วนการจัดนักเรียนเข้าไปในกลุ่มพิเศษจะเป็นกลุ่ม นักเรียนที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ โรงเรียนก็จะมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้กับ นักเรียนกลุ่มนี้ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดด้วย

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า จาก วิธีการส่งเสริมนักเรียน สรุปได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่อง มีการจัด กิจกรรมโฮมรูมทุกวันและจัดกิจกรรมเสริมแนวอัจฉริยภาพตามความสนใจและความถนัดของ

นักเรียน สอดคล้องกับที่กรมสุขภาพจิต (2544:155-156) ได้แนะนำการจัดกิจกรรมโฮมรูมให้กับครูที่ปรึกษานำไปจัดกิจกรรมให้นักเรียนในห้องได้ปฏิบัติร่วมกันกับครู เช่น กิจกรรมสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียนใหม่ ซึ่งกิจกรรมนี้จะส่งผลให้ครูและนักเรียนได้รู้จักคุ้นเคยกัน และกิจกรรมใกล้เคียง กิจกรรมนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ตระหนักถึงภัยที่ถูกรอบตัวของนักเรียนเพื่อจะได้อุปถัมภ์ตนเองให้ปลอดภัยได้ อีกทั้งยังพบว่าโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสง มีการประกาศคุณค่าความดีที่บอร์คประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนอย่างเป็นประจำ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การประกาศคุณค่าความดีของนักเรียนเป็นประจำนั้นจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนที่ได้รับการชกชองเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและใช้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่นๆ ได้ประพฤติปฏิบัติตามด้วย ส่วนโรงเรียนไหล่หินวิทยามีการจัดทุนอาหารกลางวัน ทุนค่าเล่าเรียนแก่เด็กที่เรียนดีแต่ฐานะยากจนโดยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและบุคคลภายนอกอื่นๆ

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายุติธรรม ได้ว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันในเรื่องการกำชับเรื่องกฎระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดในกิจกรรมโฮมรูม อีกทั้งยังพบว่า โรงเรียนวิบูลวิทยาคมจะให้ครูที่ปรึกษาสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองเมื่อคุยกับนักเรียน นักเรียนสามารถเข้าพบครูที่ปรึกษาหรือครูแนะแนวได้โดยตรง อีกทั้งยังพบว่าเมื่อมีการประชุมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ โรงเรียนวิบูลวิทยาคมจะมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า จะเป็นการทำให้นักเรียนเกิดความประทับใจและนำมาเป็นแบบอย่างในด้านการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมือนกับศิษย์เก่าของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและมีชื่อเสียงในสังคมด้วย ส่วนโรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงนั้น จะมีการจัดแบบโรงพักจำลองขึ้นภายในโรงเรียนโดยอาศัยความร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรในอำเภอ เพื่อสร้างนักเรียนให้ควบคุมดูแลความประพฤติของตนเองตลอดจนเฝ้าสังเกตพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในเรื่องต่างๆของนักเรียน โดยมีรองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนของโรงเรียนเป็นผู้ดูแลควบคุม ส่วนทางโรงเรียนไหล่หินวิทยานั้น จะมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์เป็นประจำทุกปี โดยแยกอบรมเป็นระดับ ม.ต้นและม.ปลาย การจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์มีทั้งการจัดขึ้นภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณค่าใช้จ่ายกิจกรรมในแต่ละปีด้วย

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งต่อ พบว่า โรงเรียนธีรกานท์บ้านไธสงและโรงเรียนไหล่หินวิทยา มีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังหน่วยงานภายในคือ ฝ่ายแนะแนวและฝ่ายกิจการนักเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าทั้งสองโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่มาก ดังนั้นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถเข้ามาดูแลได้อย่างทั่วถึง ส่วนโรงเรียนวิบูลวิทยาคมนั้นมี

การส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การที่โรงเรียนวัดโนนทัตพาฬมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนนั้น เพราะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนมาก ดังนั้นก็จะมีปัญหาด้านพฤติกรรมนักเรียนต่าง ๆ มากตามไปด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อโรงเรียนมีการแก้ไขปัญหานักเรียนในระดับหนึ่งแล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงต้องมีการประสานความร่วมมือไปยังหน่วยงานภายนอกโรงเรียนเพื่อให้เข้ามาช่วยเหลือ สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547:54) ที่ว่า ในบางกรณี แม้จะเข้าที่ประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหาของนักเรียนแล้วก็ยังไม่ดีขึ้น หากต้องการช่วยเหลือ ผู้ที่เกี่ยวข้องอาจเป็นฝ่ายปกครองหรือแนะแนวก็ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอกเพื่อหาสาเหตุและแก้ไขต่อไป การส่งต่อเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกวิธี ตามทักษะในวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละทางเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดต่อนักเรียน

จากการศึกษาการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีวิธีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ มีการบันทึกหลักฐานและจัดเป็นแฟ้มผลงานของบุคลากรและรายงานสรุปไปยังหัวหน้าระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผู้วิจัยยังพบว่า ครูที่ปรึกษาของทุกโรงเรียนจะมีการจัดทำแฟ้มเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตลอดทั้งภาคเรียน

3. การกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

จากการศึกษาด้านเกณฑ์ในการเลือกผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น พบว่า โรงเรียนธีรภานุภัณฑ์บ้านโองและโรงเรียนไพล่หินวิทยามีการแต่งตั้งรองผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้าระดับเป็นผู้ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัตพาฬ ไม่มีการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่จะให้ครูที่ปรึกษาเป็นผู้ประเมินกันเองในแต่ละระดับ เพราะ ครูที่ปรึกษาโรงเรียนวัดโนนทัตพาฬมีความเข้าใจในกระบวนการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคืออยู่แล้ว สามารถประสานการทำงานและคอยให้ความช่วยเหลือต่อการดำเนินงานทุกอย่างในเรื่องในระดับชั้นเดียวกันได้

จากการศึกษาด้านการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยการประเมินสลับระหว่างชั้น พบว่า โรงเรียนไพล่หินวิทยามีการประเมินสลับระหว่างชั้น โดยมีการแลกเปลี่ยนระหว่างครูที่ปรึกษาระดับชั้น ม.ต้นและม.ปลาย คือ ครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ต้นประเมินครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ปลาย และครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ปลาย ประเมินครูที่ปรึกษาระดับชั้นม.ต้น สลับกัน เมื่อประเมินผลเสร็จ

เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครูที่ปรึกษาส่งผลการประเมินไปยังหัวหน้าระดับต่อไป สำหรับโรงเรียนวัดโนนทัยพาศและโรงเรียนธีรกานท์บ้านโชนั้น ไม่มีการประเมินสลับระหว่างชั้น แต่โรงเรียนให้ครูที่ปรึกษาประเมินกันเอง

จากการศึกษาด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนธีรกานท์บ้านโชนและโรงเรียนไหล่หินวิทขามีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ โรงเรียนดูผลการประเมินแยกเป็นระดับชั้นตั้งแต่ ม.1-ม.6 โดยหัวหน้าระดับเป็นผู้สรุปผลการประเมิน ส่วนโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ มีการดูผลการประเมินปีที่ผ่านมาจากตัวเลขสถิติมาเปรียบเทียบถึงความแตกต่าง

จากการศึกษาด้านการรายงานการดำเนินงาน พบว่า ทั้ง 3 โรงเรียนมีการดำเนินงานที่เหมือนกันคือ ครูที่ปรึกษารายงานผลปฏิบัติงานไปยังหัวหน้าระดับ แล้วหัวหน้าระดับบันทึกสรุปผลการปฏิบัติงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนทั้งหมด ต่อคณะกรรมการอำนวยการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับ แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2547:34) ที่กำหนดให้ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้น ทุกสิ้นภาคเรียน ทุกกิจกรรมที่ดำเนินงานนั้นผู้บริหารมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ชูปนา ฉันทไพศาล และอัญญา ชีวะตระกูลกิจ (2542 : 10/6-10/10) ที่ได้กล่าวว่า การจัดทำรายงานการติดตามประเมินผล เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วควรมีการนำเสนอผลการติดตามและประเมินผลโครงการให้ผู้บริหารทราบ และอาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น เป็นเอกสารบันทึก หรือรายงานโดยวาจา เป็นต้น ทั้งนี้ โดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้บริหารได้เห็นถึงความก้าวหน้าตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานว่าต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้าง

จากการศึกษาด้าน การนิเทศ กำกับ ติดตามการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีการนิเทศ ติดตาม เป็นระยะให้กับบุคลากรและครูที่ปรึกษา ตามความเหมาะสมของเวลาที่โรงเรียนกำหนด รวมทั้งจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องพรรณ สายทอง และคณะ (2544) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนาร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องทำกรนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้องได้

4. บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การสัมภาษณ์คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ โรงเรียนธีรภานท์บ้านโอง และโรงเรียนไหล่หินวิทยา พบว่าได้ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดย การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยจากสภาวะวิกฤต เน้นให้ทางโรงเรียนมีความเข้าใจในตัวนักเรียน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลของครูที่ปรึกษาให้มากที่สุด การปกครองนักเรียนของคณะครูทั้งภายในและนอกโรงเรียนควรจะมีขอบเขตกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง สอดส่องดูแลเรื่องพฤติกรรมชู้สาวและยาเสพติด การเข้าและการออกของนักเรียนในเวลาเรียนควรมีมาตรการป้องกันและมาตรการลงโทษนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาอื่นๆตามมา การให้ความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนการเอาใจใส่นักเรียนของคณะครูและผู้บริหาร ติดตามพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาครอบครัว แยกกันอยู่ ปล่อยให้อยู่กับญาติ ทางโรงเรียนควรให้ความดูแลเอาใจใส่ให้มาก การแต่งกายและทรงผมของนักเรียน ควรกำกับและเข้มงวดให้อยู่ในกฎระเบียบให้มากขึ้นด้วยในเรื่อง การให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ครูเป็นรายกรณีส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ บริหารทั่วไป ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเมื่อมีการประชุมใดๆ ให้ความร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนานักเรียน ทุกด้านๆ ร่วมสอดส่องดูแลนักเรียนที่อาศัยละแวกใกล้เคียง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักเรียนกับทางโรงเรียน เมื่อมีการประชุมใดๆ มักจะให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนแก่ทางโรงเรียนเสมอ ให้ข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนที่รู้จักแก่ทางโรงเรียนเพื่อพิจารณาหาทางส่งเสริม สนับสนุนหรือแก้ไขปัญหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้ง 3 โรงเรียน ไม่เคยมีการดำเนินการ ในส่วนของการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียน แต่คณะกรรมการจะเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อ สื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนแทน สอดส่องคล้องกับ แนวคิดของอูว์ลัน วูลิเมรี่ (2545 : 26) ที่ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญห และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ใต้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับ ปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์(2545 : 186) การบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีมาแต่สมัยโบราณ เพราะมนุษย์ต้องต่อสู้กับธรรมชาติมาตั้งแต่อดีต การทำอะไร โดยดำทังตัวคนเดียวจะประสบความสำเร็จได้ยาก

การบริหารทั้งในอดีตและปัจจุบันจึงเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคลอื่น โดยเฉพาะยุคปัจจุบันเน้นการบริหารในรูปของคณะกรรมการ มนุษย์ไม่สามารถทำกิจกรรมด้วยตนเองเพียงลำพัง เพราะมีข้อจำกัดทั้งด้านชีววิทยา ด้านเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่มเป็นควมกระตุ้นให้งานสำเร็จได้ตามเป้าหมาย เพราะการมีส่วนร่วมครอบคลุมถึงการเข้าไปเกี่ยวข้องการช่วยเหลือ การทำประโยชน์ การรับผิดชอบ ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจึงอยู่ที่การรวมพลังที่จะผลักดันให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ อุดมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์ (2545:33-34) ที่ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนที่สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมและดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทุกฝ่าย ในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม จะทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยกระบวนการทางสังคมของสมาชิกในชุมชน เป็นการปฏิบัติจริง

การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนของโรงเรียนวัดโนนทัยพาศ์ โรงเรียนธีรกาณ์ที่บ้านโอง และโรงเรียนโหล่หินวิทยา ได้ส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียน โดย การจัดบรรยากาศภายในบ้านให้น่าอยู่และให้พร้อมรับ เป็นระบบระเบียบ เป็นตัวอย่างที่ดีในการไม่เสพสิ่งเสพติดใดๆ ไม่เล่นการพนัน ตั้งกฎระเบียบภายในบ้านและให้บุตรปฏิบัติตาม คอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรตลอดเวลา ประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสม และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตร หมั่นคอยสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรเสมอๆ เป็นแบบอย่างที่ดีในการพูดความจริง ให้ความรักและความอบอุ่น เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติตนในทุกๆ ด้าน สนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุตรหลานในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจ และศักยภาพ ได้ดำเนินการโดย ให้เป็นไปตามความสนใจของบุตรและคอยกำกับไม่ให้ออกนอกกลุ่มนอกรทาง เป็นผู้เสนอแนะแนวทางเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมให้กับบุตรและอนุญาตให้ทำกิจกรรมตามความสนใจตามความถนัด ตามความสมัครใจ เปิดโอกาสให้บุตรเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติ ให้โอกาสทางเลือกแก่บุตรในการแสดงออกที่เหมาะสมกับเวลา สถานที่ คอยกำกับดูแลกิจกรรมของบุตรเสมอๆ เพื่อให้อยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกรทาง การมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน ได้ดำเนินการโดย ให้ความรักความเอาใจใส่ ความผูกพันต่อบุตรตลอดเวลา หมั่นสอบถามปัญหาต่างๆที่บุตรได้ประสบและคอยชี้แนะหนทางแก้ปัญหา อภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกครั้ง ไม่บังคับจิตใจและฝืนความรู้สึกของบุตรมากจนเกินไป มีเรื่องอะไรที่พูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง หลีกเลี่ยงการลงโทษและการดูว่าที่รุนแรง ให้ความรัก ความอบอุ่น หอมรับในสิ่งที่บุตรทำผิดพลาด ให้โอกาสในการปรับพฤติกรรมใหม่อภัยให้บุตรและให้โอกาสแก่บุตรทุกครั้ง มีการพูดคุยกันอย่างเปิดเผย ไม่ปิดบัง

เข้าใจในชีวิตช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายและอารมณ์ ติดตามข้อมูลจากทางโรงเรียนสม่ำเสมอ ออกซ์และให้โอกาสแก่บุตรทุกๆครั้งเมื่อกระทำผิดการเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ดำเนินการโดย เข้าร่วมประชุมผู้ปกครองตามที่โรงเรียนกำหนดทุกครั้ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมักจะเข้าไปพบเพื่อพูดคุยกับครูที่ปรึกษาโดยตรง คอยบอกกล่าวและชี้ให้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับบุตรให้กับครูที่ปรึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของโรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วยเพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความเหมาะสม มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้ง ปรึกษาพูดคุยเป็นการส่วนตัวกับครูที่ปรึกษาการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาแก่บุตร พูดคุยในสิ่งที่มีสาระประโยชน์กับบุตรเสมอๆ ยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงาน แล้วชี้ให้เห็นแนววิสัยปฏิบัติของบุคคลนั้น สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ส่งเสริมให้บุตรเกิดจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม ให้ความใกล้ชิดกับบุตรและคอยสอบถามปัญหาส่วนตัวเสมอ ไม่บังคับหรือกดดันพฤติกรรมของบุตรหลานมากเกินไป สร้างจิตสำนึกต่อการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์เมื่อพูดคุยกับบุตร สร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองดีของสังคม คอยให้กำลังใจในทุกๆเรื่อง เมื่อบุตรประสบกับปัญหาการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตร ได้ดำเนินการโดย นั่งพูดคุยโดยตรงกับบุตรหลานและสอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป คอยให้ข้อคิดดีๆ ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้คำแนะนำเมื่อบุตรมีปัญหา ต้องการคำปรึกษาโดยตรง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป สร้างความเป็นกันเองในขณะที่ให้คำปรึกษาเพื่อจะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาโอกาสและเวลาที่เหมาะสมสำหรับการนั่งคุยปัญหาต่างๆ พูดคุยโดยตรงโดยหาเวลาเมื่อบุตรมีเวลาว่าง สอบถามปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หมั่นสังเกตพฤติกรรมประจำวันเปลี่ยนแปลงไป ยกตัวอย่างพฤติกรรมคนในหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาเล่าเรียน ทุกครั้งที่มีการประชุมผู้ปกครองของ โรงเรียนมักจะนำบุตรเข้าพบครูที่ปรึกษาด้วย เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอเกี่ยวกับการดูแลนักเรียนต่อแก่ทางโรงเรียนตามความเหมาะสม มีการเข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ของโรงเรียนทุกครั้ง ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้งซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Taylor (1997:125) ที่ได้กล่าวว่าแนวทางความสำเร็จของการจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง หน้าที่ที่สำคัญคือครูและโรงเรียนที่จะต้องให้ผู้ปกครองเกิดความเชื่อมั่น เห็นคุณค่าในการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง การสื่อสารที่ดีระหว่างบ้านและโรงเรียนความสม่ำเสมอในการให้ข้อมูลของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดี

โรงเรียนอาจใช้จดหมายข่าว ปฏิทินผลงานของเด็ก รวมถึงการมีห้องสมุดสำหรับผู้ปกครองจะเป็นสื่อจูงใจผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาด้วย

สรุปข้อค้นพบจากการวิจัยในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกขนาดโรงเรียน มีดังนี้

1. โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจะพิจารณาเลือกบุคลากรให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัว มีประสบการณ์ในการทำงานและรับราชการมาเป็นเวลานาน ซึ่งถือว่าเป็นข้อได้เปรียบของโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านบุคลากร อีกทั้งบุคลากรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดูแลช่วยเหลือเรียนมานานหลายปีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษา บุคลากรส่วนใหญ่จึงมีทักษะด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างดี ดังนั้นการคัดเลือกบุคลากรให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนจึงสามารถพิจารณาได้อย่างหลากหลายและสามารถคัดเลือกบุคลากรได้อย่างเหมาะสมกับการดำเนินงานด้วย ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กจะพิจารณาเลือกบุคลากรที่อุทิศเวลาส่วนตัวในการทำงานให้แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่ มีความเสียสละ และมีความทุ่มเท ต่อการทำงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจะมีการจัดอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ความสามารถโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญต่อการช่วยเหลือนักเรียนมาให้การอบรมแก่บุคลากรในเรื่องต่างๆทุกภาคเรียน ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี เพราะการดำเนินงานย่อมส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้ติดตามไปด้วย ส่วนข้อค้นพบของโรงเรียนขนาดใหญ่อีกข้อคือ โรงเรียนจะมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาดีเด่นด้านการช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้นทุกปีการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานด้วย ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กนั้นจะมีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมเรื่องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังหน่วยงานอื่นๆ และมีการประชุมบุคลากรทุกๆ สัปดาห์ เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในการดำเนินงาน ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่สามารถประชุมบุคลากร ได้ทุกๆ สัปดาห์ เพราะมีจำนวนบุคลากร ไม่มากนักเมื่อเทียบกับบุคลากรของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

3. โรงเรียนขนาดใหญ่มีการเปลี่ยนชื่อกลุ่มการคัดกรองนักเรียนจากเดิมคือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา เปลี่ยนไปเป็น กลุ่มพิเศษ กลุ่มไวใจ กลุ่มใส่ใจและกลุ่มใกล้ชิด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การเปลี่ยนเป็นชื่อใหม่นี้จะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่นักเรียนที่จัดให้เข้าไปอยู่ในแต่ละกลุ่ม

อีกทั้งโรงเรียนจะให้ความสำคัญต่อนักเรียนในทุกกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษตามความสนใจและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนด้วย

4. โรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดกิจกรรมเข้าค่ายพุทธศาสตร์ในทุกระดับชั้นเป็นประจำทุกปี เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่นักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการเชิญศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จมาให้ความรู้และให้ข้อคิดแก่นักเรียนที่เข้าใหม่ในวันปฐมนิเทศ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นการทำให้นักเรียนที่เข้าใหม่ทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในสถาบันที่ตนเองเข้าศึกษาและนำแบบอย่างไปใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติคนในทางที่ดีต่อไปได้

5. โรงเรียนขนาดกลางมีการจัดการสัมมนางานที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ก่อนเปิดภาคเรียนทุกครั้ง ครบ 1 ภาคเรียนโรงเรียนมีการนำผลการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมดมาประชุมชี้แจงและเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดประชุมชี้แจงพร้อมทั้งจัดสัมมนาของบุคลากรทุกภาคเรียนนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะบุคลากรทุกคนได้รับทราบปัญหาพร้อมกันจากการดำเนินงานที่ผ่านมา เกิดการระดมความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาที่พบได้ และจะทำให้ทุกคนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญต่อการดำเนินงานในภาพรวมมากยิ่งขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนทั่วไป

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดคนโอบฮา วัตถุประสงค์ และระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ชัดเจน เพื่อง่ายต่อการปฏิบัติ บุคลากรทุกคนจะได้มีแนวปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งจะทำให้กระบวนการการทำงานไม่เกิดความซ้ำซ้อน

2. โรงเรียนควรสนับสนุนเพิ่มงบค่าใช้จ่ายในส่วนของการลงพื้นที่เข้าไปเยี่ยมบ้านนักเรียนของครูที่ปรึกษา เพราะบางครั้งงบประมาณที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้ ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษาจึงมีความเดือดร้อนที่จะต้องแบกรับค่าใช้จ่ายเอง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดสรรให้เพียงพอ

3. โรงเรียนควรมีการคัดเลือกครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่มีผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดี เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน และจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรมีความมุ่งมั่นต่อการทำงานต่อไป

4. ครูที่ปรึกษาที่ดำเนินงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีความตระหนักถึงความสำคัญต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเสียสละ อุทิศเวลาในการทำงานอย่างเต็มที่

ความสามารถ ให้ความรักและความเมตตาต่อนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าพบเพื่อปรึกษาหารือหรือขอคำแนะนำในเรื่องต่างๆ ได้ตลอดเวลา อันจะทำให้เป็นการสร้างความใกล้ชิดระหว่างครูที่ปรึกษาและนักเรียนมากขึ้น อีกทั้งครูจะได้รับข้อมูลที่เป็นไปตามสภาพจริงของนักเรียนมากขึ้น

5. คณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมถึงผู้เกี่ยวข้องควรมีการประชุมชี้แจงวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้สม่ำเสมอ เป็นระยะๆ ไม่ควรเว้นระยะเวลาให้นานจนเกินไป เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาได้ เพราะปัญหามักจะเกิดขึ้นเมื่อไม่ได้ให้ความใส่ใจอย่างจริงจัง ควรมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

6. โรงเรียนควรมีความสำคัญต่อการจัดฝึกอบรมบุคลากรในทุกๆ ด้าน เช่น การเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากหน่วยงานภายนอกมาบรรยายให้ความรู้ ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ ประสิทธิภาพในการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดี

7. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น เพราะ จะส่งผลให้โรงเรียนได้รับประโยชน์จากข้อมูลที่เผยแพร่ออกไป จากผู้คอยให้การช่วยเหลือหรือหน่วยงานภายนอกอื่นๆ

8. ครูที่ปรึกษาควรมีการศึกษาข้อมูลของนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการปรับปรุงระบบข้อมูลของนักเรียนให้เป็นปัจจุบัน เพื่อสะดวกต่อการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างทันท่วงที

9. โรงเรียนควรมีการประสานงานกับบุคลากรภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ต่อการดำเนินงาน รวมถึงใช้ความพยายามระดมทรัพยากรต่างๆ จากภายนอกเข้ามาใช้ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากที่สุดด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดใหญ่

1. โรงเรียนควรมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ โดยอาจจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนเข้ามาเพื่อบริหารจัดการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถด้วยวิธีการประสานความร่วมมือ ไปยังหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกก็ได้

2. ควรมีการเลือกพิจารณาบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานมานาน และมีผลงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. โรงเรียนควรมีการแยกกลุ่มงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้จัดเป็นกลุ่มงานพิเศษที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านนี้โดยเฉพาะ ไม่ขึ้นกับกลุ่มงานใดหรือฝ่ายงานใดงานหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงานด้วย

4. ควรมีการจัดอบรมบุคลากรอย่างสม่ำเสมอเพื่อเพิ่มทักษะความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยโรงเรียนอาจเข้าไปประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อขอความร่วมมือเข้าร่วมวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากยิ่งขึ้น

5. ควรจัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมความสามารถในด้านต่างๆ ตามความสนใจหรือความถนัดของนักเรียนให้มีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ให้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ให้ความสนใจต่อการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ให้เหมาะสมด้วย

6. โรงเรียนควรให้ความสำคัญต่องานด้านประชาสัมพันธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกๆ ด้าน เพราะถือเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากทางโรงเรียนออกไปว่า โรงเรียนกำลังทำอะไร และผลการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางใด เพื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในด้านการบริหารจัดการภายในโรงเรียนตามมาได้

7. โรงเรียนควรมีการจัดสถานที่ในห้องแนะแนวให้เอื้อต่อการเข้ามาใช้บริการของนักเรียน เช่น จัดบรรยากาศภายในห้องให้หน้าเข้าไปใช้บริการ มีการจัดเอกสารข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างเรียบร้อย และควรจัดบุคลากรที่มีความสามารถในทักษะการให้คำแนะนำปรึกษาไว้อยู่ประจำด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามารับคำแนะนำปรึกษาได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดกลาง

1. โรงเรียนควรคัดเลือกบุคลากรที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่และมีความมุ่งมั่นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเข้ามาเป็นหัวหน้าระดับเพื่อรับผิดชอบการกำกับติดตามดูแลงาน

2. ควรกำหนดคน โยบายให้ครูที่ปรึกษาเข้าไปเยี่ยมบ้านนักเรียนและพบปะกับผู้ปกครองเป็นประจำทุกๆ ภาคเรียน

3. การจัดประชุมผู้ปกครองนักเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองนักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ และนำข้อมูลมาปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการต่อไป

4. โรงเรียนควรมีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดเพื่อเป็นการนำเอาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวนักเรียนแต่ละคนออกมา ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองด้วย

5. โรงเรียนควรมีการประชาสัมพันธ์ผลของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง

6. ควรสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีฐานะยากจน และส่งเสริมให้นักเรียนเหล่านั้นมีรายได้ระหว่างเรียน ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

1. โรงเรียนควรมีการส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษาเข้าไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน เพื่อจะได้ข้อมูลตามสภาพจริงของนักเรียนแต่ละคน และเพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อจะได้รับทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไร หากเกิดมีปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ทันเวลา

3. โรงเรียนควรมีการประสานความร่วมมือเพื่อของบประมาณที่ใช้ต่อการดำเนินงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับหน่วยงานและบุคลากรภายนอกให้มากยิ่งขึ้น

4. โรงเรียนควรมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำสม่ำเสมอ

5. ควรมีการสร้างบรรยากาศแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความน่าอยู่ เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปในทางที่ดีได้

6. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เช่น การจัดกิจกรรมค่ายธรรมะ การนำนักเรียนออกไปช่วยงานกิจกรรมของชุมชนตามโอกาส เป็นต้น

7. ควรให้ความช่วยเหลือและให้ความใส่ใจต่อนักเรียนที่มีฐานะครอบครัวด้อยกว่านักเรียนทั่วไปเป็นพิเศษ ทั้งนี้โรงเรียนอาจจะให้ครูที่ปรึกษาเข้าไปดูสภาพทางบ้านและเข้าไปสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมาประกอบการดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของครูในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. ควรมีการศึกษาคิดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นจริงกับที่คาดหวังในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามการรับรู้ของผู้ปกครองนักเรียน
4. ควรมีการศึกษามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กฤษฎา ชลวิริยะกุล. ทักษะชีวิตกับพฤติกรรมการใช้สารเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 12-17 ปี ในระบบ
การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต, 2546.
- กัทธา อาจฤทธิ์. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์. การบริหารงานกิจการนักเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- แก้วตา ไทงาม และคณะ. ผู้บริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สถาบัน
พัฒนาผู้บริหารการศึกษา. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2548.
- คณะกรรมการการพัฒนาระบบข้าราชการ, สำนักงาน. การทำงานในระบบคณะกรรมการบริหาร.
กรุงเทพฯ, 2546.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. เอกสารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใน
สถานศึกษา. กรุงเทพฯ, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2547.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยโรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2542.
- จักร อินทจักร และเกรียงไกร เข็มบุญศรี. คู่มือการบริหารทรัพยากรบุคคล. กรุงเทพฯ : บั๊คแบงก์,
2544
- เขาวนีย์ มณีวงษ์. การบริหารงานกิจการนักเรียน. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2527
- ฐานปนา ฉันทไพศาล และอังฉรา ชีวะตระกูลกิจ. การบริหารโครงการและการศึกษา ความเป็นไปได้.
กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์. 2542.
- ดำรง ประเสริฐกุล. การบริหารกิจการนักเรียน. คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเทพสงคราม, 2542.
- ทวี สุนทรบุตร. การบริหารคุณภาพและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (บริหารสัมพันธ์ ครั้งที่ 23).ม.ป.ท.,
2539.
- ทดสอบทางการศึกษา, สำนัก. คู่มือการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์, 2540.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. การวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2539.
- ธงชัย สันติวงษ์. การประเมินผลการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

- รัชชัย ทิพย์สุน. ทัศนคติและพฤติกรรมการเข้ารับบริการบัตรเครดิตรศนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในเขตจังหวัดราชบุรี. มหาวิทยาลัยราชครินทร์, 2548.
- ธีรจิต นุรุษพัฒน์. คู่มือหัวหน้างาน คู่มือครูธุรการ.. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.
- ธีรวุฒิ ปทุมนพรัตน์. การบริหารกิจการนักเรียน. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2533.
- นงลักษณ์ วิรัชรัตน์ และคณะ. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง. มหาวิทยาลัยธนเรศวร, 2548.
- นงลักษณ์ สีนสืบผล. การพัฒนาบุคคลและการฝึกอบรม. กรุงเทพฯ:สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. ก้าวเข้าสู่ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- นภาพร จันทวรรณ. การใช้กิจกรรมทักษะชีวิตเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองในการป้องกันการติดยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านเวียงแก้ว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- นันทิยา หุदानุวัตร และ ณรงค์ หุदानุวัตร. SWOT การวางแผนกลยุทธ์ธุรกิจชุมชน. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2543.
- ปฎิมา ชพานนท์. ทัศนคติต่อการทำงานของพนักงานธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ในสังกัดสำนักงานเขตส่วนภูมิภาค เขต 2 . มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. ชุดฝึกอบรมผู้นำชุมชน.กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545.
- ประสิทธิ์ ดงอังกศิริ. การวางแผนการและการวิเคราะห์โครงการ. กรุงเทพฯ:บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2544.
- ปรีดี โชติช่วง. SWOT ภาวะวิเคราะห์งาน.วารสารพัฒนาชุมชน. ปีที่ 35.ฉบับที่ 6.18-19. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2543.
- ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. ระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผลนโยบายและแผน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

- ผ่องพรรณ สายทอง และคณะ. การดำเนินงานปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนนาร่อง ดังกิจกรรมตามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่.
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.
- พินิจดา วีระชาติ. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. กรุงเทพฯ:
ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, 2542 .
- พยอม สารศรี. การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2544.
- ภิญโญ สารร. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช., 2526.
- มณฉินี นามบุญ. การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 โรงเรียนตันติวิทยา จังหวัดเชียงราย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2546.
- มัลลิกา คั่นสอน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ :เอ็กซ์เปอร์เน็ต, 2544.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนารุชมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย,
2545.
- เขาวดี วิบูลย์ศรี. การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ราชัน โสคติติ. ทศนคติของประชาชนผู้มาติดต่อราชการที่สถานีตำรวจตำบลบางขนาก. ภาคนิพนธ์
สาขาวิชาโอบายสาธารณสุข. กรุงเทพฯ: เซิร์คเวฟ เอ็ดดูเคชั่น, 2541.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพฯ: สุวีวิทยาสาสน์, 2543.
- รัตนะ บัวสนธ์. การประเมินผลโครงการ การวิจัยประเมิน. กรุงเทพฯ:คอมแพคท์พริ้นท์, 2540.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542.. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชั่นส์, 2542.
- วาสนา ราชนิล. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน แขนงนำ
ปฏิรูปการเรียนรู้และโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป ดังกัคสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนครราชสีมา. บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2546.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เลิฟเอนด์
ลิฟเพรส, 2541.
- วิจิต รุ่งศรีทอง. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารและดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังกัคกรมตามัญศึกษา จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2545.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย, 2543.

- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ, 2542.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. การจัดการศึกษาตามแนวแผนการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2547.
- ศึกษานิเทศก์, กระทรวง. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.พ.ส.), 2546.
- สมนึก นาห้วยทราย. รายงานผลการบริหารโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทางหลวงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ จังหวัดเชียงใหม่, 2544. (อัครานา)
- สมพร สระบัว. การประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.
- สมพร เสรีวัลลภ. การศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. การบริหารกิจการนักเรียน. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2539.
- สมิต สัจฉกร. เทคนิคการประสานงาน. กรุงเทพฯ : สายธาร, 2546.
- สัมฤทธิ์ กางเหิง. รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ.5(4) (2545):9-12.
- สาธิต ฐานะกาญจน์. ทักษะของพนักงานในสายวิศวกรรมองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยที่มีต่อนโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2541.
- สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน. การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : เพ็ชรสัน เอ็ดดูเคชั่นอินโคไรนา, 2545.
- สามัญศึกษา, กรม. กิจการนักเรียนในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2533.
- สามัญศึกษา, กรม. สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.
- สามัญศึกษา, กรม. การวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2545.
- สามัญศึกษา, กรม. เอกสารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรมสามัญศึกษา, 2544.
- สุภาพจิต, กรม. คู่มือครูที่ปรึกษาแบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ส.ท, 2544 ก.
- สุภาพจิต , กรม. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพฯ: 2544.

- สุขภาพจิต, กรม. **คู่มือวิทยากรระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. กรุงเทพฯ: ชูมิเน็ย (ไทยแลนด์), 2546.
- สุโขทัยธรรมาราช, มหาวิทยาลัย. **การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา หน่วยที่ 1-8**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2541.
- สุปัญญา ไชยชาญ. **การวิจัยการตลาด**. กรุงเทพฯ: ทีแอลพีวีง, 2543.
- สุกรณ์ ศรีพหล. **การติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2523.
- สุวิทย์ หิรัญชกานต์, สิริวรรณ เมธีวิวัฒน์, และชนินทร์ชัย อินทிரากรณ์. **พจนานุกรมศัพท์ การศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไอ.คิว.บู๊คเซ็นเตอร์, 2540.
- สุวิมล ศิริกานนท์. **การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2545.
- สุรพล เห่งแจ่ม. **การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2544.
- เสรี วงษ์มณฑา. **กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนโฆษณา**. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์, 2542.
- เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. **การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: บิ๊ก พอซท์, 2545.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2545.
- สำราญ มีแจ้ง. **การประเมินโครงการทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: นิซินแอดเวอร์ไทซิงกรุป, 2544.
- หัสยา เพชรบัวศักดิ์. **บทบาทของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในการพัฒนา จังหวัด : กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- อนันต์ เกตุวงศ์. **หลักและเทคนิคการวางแผน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- อัจฉรา จันทร์ฉาย. **สู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ คู่มือการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำ BSC**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- อุคมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์. **การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2540 ในสถานศึกษาเขตการศึกษา 1**. วารสารวิชาการ, 5(12):31-38, 2545.
- อุทิศ ขาวเชิข. **การวางแผนกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- อุทุมพร จามรมาน. **โมเดล**. วารสารวิชาการ, 1 (2): 22-26, 2542.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. **การบริหาร:ทักษะและการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุภาพไพจิ, 2538.

ภาษาอังกฤษ

Asia-Pacific Programme of Education for all. **Monitoring and Evaluation of literacy and Continuing Education Programme: Practitioners' manual**. Bangkok: UNESCO PROAP, 1999.

Baumrin D. "Parenting Styles and Adolescent Development". In R.M. Lerner, A.C.

Peterson, & J. Brooks-Gunn (ed.), **Encyclopedia of Adolescence** PP.746-758 New York : Garland, 1991.

Bloom, B.S. , and others. **Handbook on formative and summative evaluation of student learning**. New York: McGraw-Hill Book, 1971.

Good, C.V. **Dictionary of education**. 3rd ed. New York: McGraw-Hill, 1973.

Kennedy, R.E. "Cognitive-behavioral Approaches to the Modification of Aggressive Behavior" **Children School Psychology Review**, 11(1982): 47-55.

Maccoby, E.E. and J.A. Martin. **Socialization in the Context of the Family**. In E.M. Hetherington(Ed.), **Handbook of Child Psychology : Socialization, Personality, and Social Development** Vol.4, pp 1-101. New York : Wiley, 1983.

Morrison, G. **Early Childhood Education Today** .4th ed. Toronto :Merrill Publisher Co, 1998.

Robbin, Stephen P. and Mary Coulter. **Management** .6th ed. : Prentice-Hall : Inc., 1999.

Schermerhorn, John R.. **Management**. 6th ed. : New York : John wiley&son, Inc., 1999.

Simon, Herbert A. David W. Smithburg, and Victor A. Thompson, **Public Administration**. New York : Alfred A. Knopf, 1961.

Stack, S.K., **The Roberts Apperception Test and Child Behavior Checklist : Measures of Outcome of Self-control Training with Aggressive Adolescents**, Doctoral Dissertation, California School of Professional Psychology, 1991.

Taylor, B.J. **Early Childhood Program Management: People and Procedure**. 3rd ed. New Jersey:Merrill-Prentice Hall, 1997.

Ubben Gerald C. Hughes. **The Principal Creative Leadership for Effective Schools**, 2nd ed USA : Allyn and Bacon, 1999.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 1

แบบหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

สำหรับคณะกรรมการอำนวยการ
(ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าระดับ)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัย นายหัสพงศ์ งานดี

สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียน.....
วันที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. ถึงสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....
2. อายุ.....ปี
3. อายุราชการ.....ปี
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ตำแหน่ง .....
6. ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง.....ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

1. ท่านมีวิธีการหรือเกณฑ์ใดในการพิจารณาเลือกผู้ที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

.....

.....

.....

2. การกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนท่านมีวิธีการปฏิบัติและดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ท่านใช้วิธีใดในการเก็บรวบรวม

.....

.....

.....

3.1 เก็บข้อมูลอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3.2 เก็บอย่างไร

.....

.....

.....

3.3 มีการวิเคราะห์อย่างไร

.....

.....

.....

.....
.....
4. การนิเทศ ติดตาม กำกับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนและระดับชั้นท่านมีขั้นตอน
ดำเนินการอย่างไรบ้าง

.....
.....
5. อื่นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 2

แบบหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

สำหรับคณะกรรมการประสานงาน
(หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์

ผู้วิจัย นายหัสพงษ์ งานดี

ศูนย์วิทยบริการ
สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียน.....
วันที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. ถึงสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุ.....ปี

3. อายุราชการ.....ปี

4. วุฒิการศึกษา.....

5. ตำแหน่ง .....

6. ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง.....ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

ปฏิบัติตามแผน

1. ท่านมีวิธีการประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรในโรงเรียนด้วยวิธีการใดบ้าง

.....

.....

.....

2. การฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้นท่านมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านมีวิธีการประชาสัมพันธ์งานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้กับบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่องอย่างไรบ้าง

3.1 ประชาสัมพันธ์เรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

.....

3.2 ประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

4. การประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบุคลากร ท่านทำอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

5. ท่านมีการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตาม 5 ขั้นตอน
อย่างไรบ้าง (สำหรับครูที่ปรึกษา)

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

.....

.....

.....

2. การคัดกรองนักเรียน

.....

.....

.....

3. การส่งเสริมนักเรียน

.....

.....

.....

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

5. การส่งต่อ

.....

.....

.....

6. ท่านมีการบันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานด้วยวิธีการใดบ้าง (ศึกษาเอกสารและหลักฐานประกอบ)

.....

.....

.....

7. ท่านมีการรายงานสรุปผลการดำเนินงานอย่างไร

---

8. อื่นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 3

แบบหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

สำหรับคณะกรรมการอำนวยการและประสานงาน
(หัวหน้าระดับ ครูแนะแนว)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์

ผู้วิจัย นายหัตพงษ์ งานดี

สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียน.....

วันที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. ถึงสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุ.....ปี

3. อายุราชการ.....ปี

4. วุฒิการศึกษา.....

5. ตำแหน่ง.....

6. ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง.....ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

1. ท่านมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการ
ดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้นอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

2. การประเมินแต่ละระดับชั้นโดยการประเมินสลับระหว่างระดับชั้นมีผลการประเมินเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3. ท่านนำผลการประเมินมาปรับปรุงการดำเนินงานอย่างไร

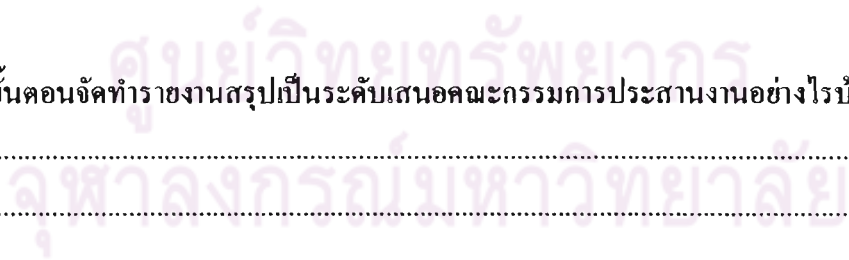
.....
.....
.....

4. การรายงานการดำเนินงานท่านใช้วิธีการใด

.....
.....
.....

5. ท่านมีขั้นตอนจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงานอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....

6. ท่านได้จัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินทำเป็นภาพรวมของโรงเรียนเสนอคณะกรรมการอำนวยการอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

7. ท่านได้มีการนำรายงานผลไปใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

8. ท่านมีขั้นตอนการนิเทศ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

9. อื่นๆ

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 4

แบบหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์เอกชัย กี่สุขพันธ์

ผู้วิจัย นายหัตพงษ์ งานดี

สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียน.....

วันที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. ถึงสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1

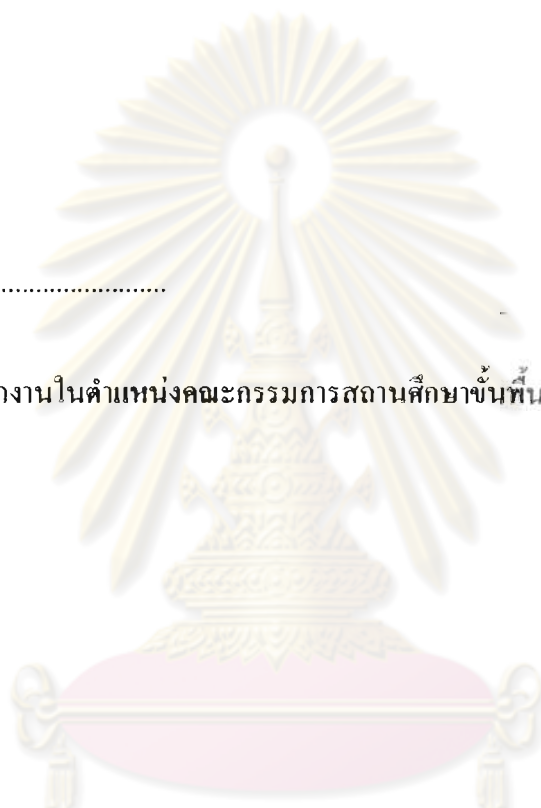
ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุ.....ปี

3. วุฒิกการศึกษา.....

4: ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

บทบาทหน้าที่

1. การให้คำปรึกษาต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนท่านเน้นในเรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....

2. ท่านได้ใช้วิธีใดบ้างในการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา แก่ไข่นักเรียน

.....
.....
.....

3. ท่านเคยได้มีการติดต่อขอความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ในการส่งเสริม พัฒนาแก้ไข
อย่างไรหรือไม่

3.1 เคย ไม่เคย

3.2 หน่วยงาน

.....
.....
.....

3.3 ท่านมีจุดประสงค์/ความมุ่งหมายใดในการติดต่อ

ชื่อหน่วยงาน	จุดประสงค์/ความมุ่งหมาย
....	....

4. อื่นๆ

.....
.....
.....

ชุดที่ 5

แบบหัวข้อสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษา

สำหรับผู้ปกครอง :

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ เอกชัย กี่สุขพันธ์

ผู้วิจัย นายหัสพงษ์ งานดี

สาขาวิชา บริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียน.....

วันที่สัมภาษณ์.....เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดเวลา.....น.

ตอนที่ 1

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ.....

2. อายุ.....ปี

3. วุฒิการศึกษา.....

4. อาชีพ..... รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ..... บาท

5. สถานภาพสมรส .....

6. มีบุตร.....คน และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2

บทบาทหน้าที่

1. ท่านมีวิธีการอย่างไรในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ให้นักเรียนที่อยู่ในความดูแลของท่าน
ได้รับรู้กับตัวอย่างที่ดี

.....

.....

.....

2. ท่านได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจบุคลากรของท่านในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความ
สนใจ และศึกษาพออย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านมีความรู้ ความเข้าใจหลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. การเข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น ท่านมี
บทบาทอย่างไร

.....

.....

.....

5. การให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาแก่บุคลากรของท่าน
ท่านได้ใช้วิธีการอย่างไร

.....
.....
.....

6. การให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีแก่บุตรหลานของท่านใช้วิธีการใดบ้าง

.....
.....
.....

7. อื่นๆ

.....
.....
.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

วิทยานิพนธ์

เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษา

ผู้วิจัย นายหัสพงษ์ งานดี

สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

วิธีดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่ต้องศึกษา
<p>1. เตรียมการและวางแผนดำเนินงาน</p> <p><u>1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการ</u></p> <p>1) ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน</p> <p>2) แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมหน้า) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)</p> <p>3) กำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p><u>1.2 วิเคราะห์สภาพความพร้อม พื้นฐานของร.ร.และจัดทำแผนปฏิบัติงาน</u></p> <p>คณะกรรมการอำนวยการ(ทีมหน้า) หรือ คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) ดำเนินการ ดังนี้</p> <p>1) วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของโรงเรียน โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียนที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อนในด้านต่างๆ ของโรงเรียนที่มีผลต่อการช่วยเหลือนักเรียน และข้อเสนอแนะของครูรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำโครงการแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ตย.44-49)</p>	<p>คณะกรรมการ อำนวยการ ได้แก่ - ผู้บริหาร สถานศึกษา - ทน.ระดับ - ครูแนะแนว</p>	<p>1. รายงานการประชุมหรือบันทึกการประชุมเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>2. คำสั่งแต่งตั้งเพื่อทำหน้าที่ของคณะกรรมการทุกฝ่าย</p> <p>3. แบบประเมินเพื่อใช้วิเคราะห์สภาพพื้นฐาน</p> <p>4. แบบสำรวจการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>5. แบบสอบถามความพร้อมพื้นฐานที่โรงเรียนจัดทำขึ้นเอง</p> <p>6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน</p> <p>7. โครงการแผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>8. รายงานการประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>9. แผนปฏิบัติงาน/ปฏิทินปฏิบัติงานการดำเนินงาน</p>

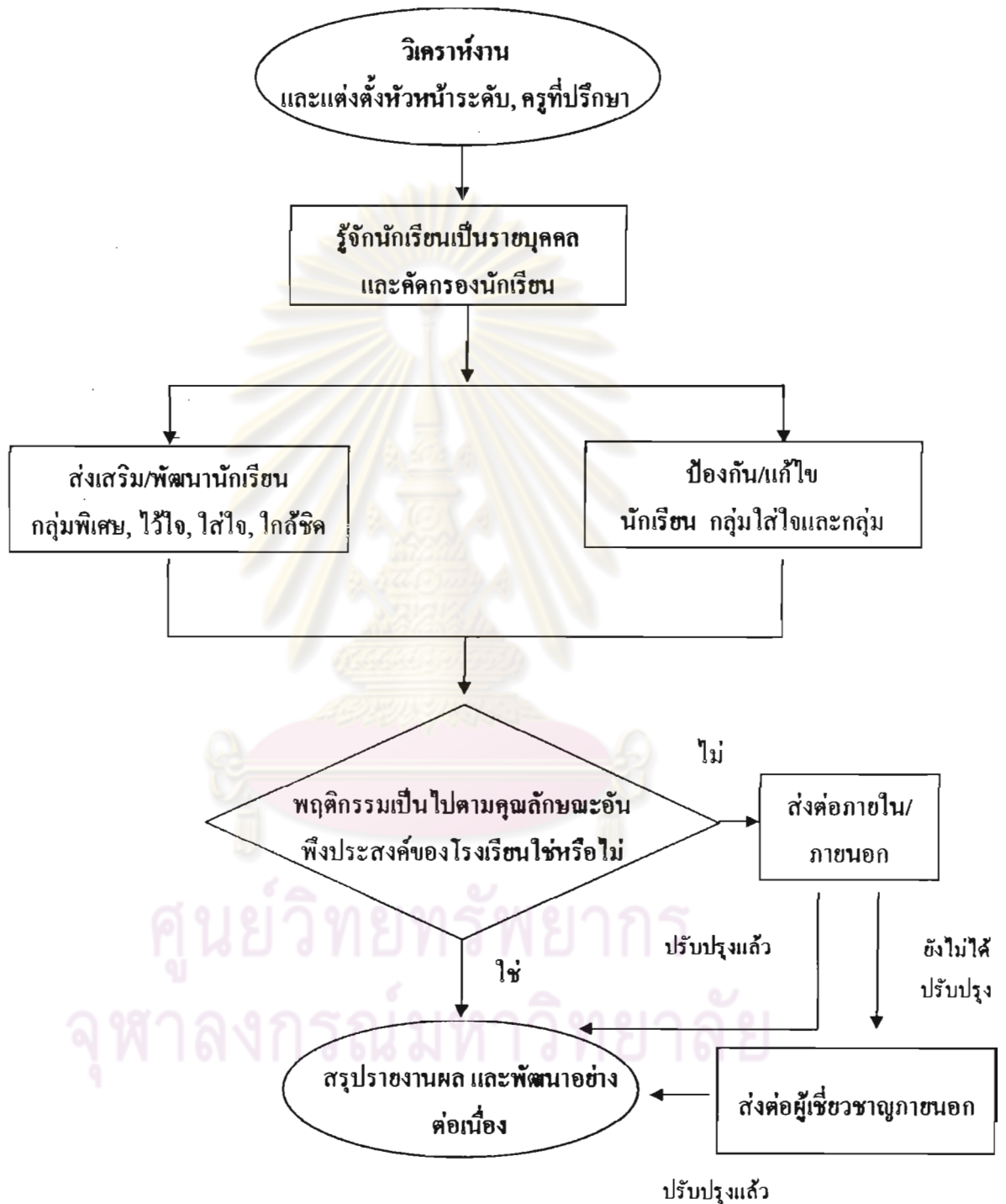

วิธีดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่ต้องศึกษา
<p>2. ปฏิบัติตามแผน</p> <p><u>2.1 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร</u> คณะกรรมการประสานงานดำเนินการสร้างความเข้าใจกับบุคลากร โดยอาจจัดในลักษณะ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ประชุมชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร ใน โรงเรียน ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน มีความยินดีร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อช่วยเหลือ นักเรียน 2) ฝึกอบรมบุคลากร โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคหรือทักษะต่างๆ ในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเบื้องต้น 3) ประชาสัมพันธ์ซึ่งกันและกันการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้กับบุคลากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง 4) ประเมินผลการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับบุคลากรในการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการ พัฒนาศูนย์ต่อไป <p>(อาจศึกษาแนวทางการจัดประชุมเอกสาร เรื่อง แนวทางการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับ วิทยากร)</p> <p><u>2.2 ดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน (5 ขั้นตอน) 2) บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกขั้นตอน 3) สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับ <p>3. กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน</p>	<p>คณะกรรมการ ประสานงาน ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทน.ระดับ - ครูแนะแนว - ครูที่ปรึกษา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. รายงานการประชุมหรือ วาระการประชุมต่างๆที่ เกี่ยวข้อง 2. หลักฐานการฝึกอบรม บุคลากรเกี่ยวกับความรู้ด้าน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. หลักฐานการ ประชาสัมพันธ์งานระบบ ดูแลฯของบุคลากรใน โรงเรียน 4. แบบประเมินผลการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ ในการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5. เอกสารเกี่ยวกับงานด้าน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของครูที่ปรึกษา 6. เอกสารบันทึกหลักฐาน การปฏิบัติงานระบบดูแลฯ 7. เอกสารสรุปผลการ ปฏิบัติงาน (รายงานทน. ระดับ)

วิธีดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	เอกสารที่ต้องศึกษา
<p>3.1 ประเมินเพื่อทบทวน</p> <p>1. คณะกรรมการอำนวยการแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น</p> <p>2. ดำเนินการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้ง หรือผู้แทนครูในแต่ละระดับซึ่งได้รับการอบรมหรือมีความรู้ทักษะในการประเมิน โดยดำเนินการประเมินสลับระหว่างระดับชั้น (คช. 53-54)</p> <p>3. นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น</p> <p>4. ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของแต่ละระดับ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง</p> <p>5. ผู้ทำหน้าที่ประเมินจัดทำรายงานการประเมินคุณภาพของแต่ละระดับ ส่งคณะกรรมการประสานงาน เพื่อรายงานผู้บริหาร โรงเรียนต่อไป</p> <p>(ศึกษาแนวทางการประเมินจากเอกสาร เรื่อง การประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน)</p>	<p><u>คณะกรรมการ</u></p> <p><u>อำนวยการ</u></p> <p><u>และ</u></p> <p><u>ประสานงาน</u></p> <p><u>ได้แก่</u></p> <p>- หน.ระดับ</p> <p>- ครูแนะแนว</p>	<p>1. คำสั่งแต่งตั้งผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพระบบดูแลฯ</p> <p>2. วาระการประชุมหรือรายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด</p> <p>3. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงาน</p> <p>4. รายงานผลการประเมินตามระดับชั้น</p> <p>5. รายงานการประเมินคุณภาพแต่ละระดับชั้น</p> <p>6. รายงานการดำเนินงานของครูที่ปรึกษา</p> <p>7. รายงานสรุปผลของแต่ละระดับ</p> <p>8. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของโรงเรียน</p> <p>9. บันทึกการประชุมของแต่ละสัปดาห์</p> <p>10. อื่นๆ</p>

<p><u>3.2 ประเมินผลเพื่อพัฒนาและ</u> <u>สรุปรายงาน</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ครูที่ปรึกษาแต่ละคนจัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับ (ประธานคณะกรรมการดำเนินงาน) ทุกสิ้นภาคเรียน 2. คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับจัดทำรายงานสรุปเป็นระดับเสนอคณะกรรมการประสานงาน 3. คณะกรรมการประสานงานสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากหัวหน้าระดับและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับมาจัดทำรายงานเป็นภาพรวมของโรงเรียนเสนอคณะกรรมการอำนวยการ 4. คณะกรรมการอำนวยการดำเนินการดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ประชุมพิจารณา รายงานคณะกรรมการประสานงานในข้อ 3 เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ - นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของคณะกรรมการประสานงานและคณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการประชุมติดตามผลอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง 		
--	--	--

Flow Chart ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนวัดโนนทชัยพัพ

สรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล
(สำหรับครูที่ปรึกษา)
โรงเรียนธีรภานท์บ้านไผ่

ชื่อ.....สกุล.....ชั้น...../..... เลขที่.....

ปัญหานักเรียน

1. ด้านความสามารถ

การเรียน คือ .....

ความสามารถอื่นๆ คือ .....

2. ด้านสุขภาพ

ร่างกาย คือ .....

จิตใจ-พฤติกรรม คือ .....

3. ด้านครอบครัว

เศรษฐกิจ คือ .....

การคุ้มครองนักเรียน คือ .....

แผนการแก้ปัญหา

จัดกิจกรรมในห้องเรียน โดย .....

จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดย .....

จัดกิจกรรมซ่อมเสริม โดย .....

จัดกิจกรรมช่วยเหลือเพื่อน โดย .....

ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง โดย .....

ข้อเสนอแนะ โดย .....

(.....)

ครูที่ปรึกษา

(.....)

หัวหน้าระดับ

ปฏิทินการปฏิบัติงาน
งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนไหล่หินวิทยา

วัน เดือน ปี	กิจกรรม/วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	ผู้รับผิดชอบ	สถานที่
20-25 พ.ค. 47	ศึกษาทำความเข้าใจและจัดประชุมชี้แจงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	คณะครูทุกคน	ผ.อ.,รอง ผ.อ. งานระบบดูแล	โรงเรียน
23 มิ.ย. 47	แต่งตั้งคณะกรรมการ	บุคลากรทุกคนในร.ร.	ผ.อ.,รอง ผ.อ. งานปกครอง	โรงเรียน
25 มิ.ย. 47	แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพ	หัวหน้าระดับ/ครูที่ปรึกษา	ผ.อ.,รอง ผ.อ. งานปกครอง	โรงเรียน
10-28 มิ.ย. 47	รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการไปเยี่ยมบ้านนักเรียน	นักเรียนทุกคน	ครูที่ปรึกษา	บ้านนักเรียน
28-29 มิ.ย. 47	สรุปผลการไปเยี่ยมบ้านนักเรียน	ครูที่ปรึกษา	ครูที่ปรึกษา/งานระบบดูแล	โรงเรียน
28-30 ก.ค. 47	การกรอกข้อมูลแบบประวัตินักเรียน SDQ	นักเรียนทุกคน	ครูที่ปรึกษา/- นักเรียน /ผู้ปกครอง	โรงเรียน
3-9 ก.ค. 47	คัดกรองนักเรียนและสรุปผลการคัดกรองนักเรียน	นักเรียนทุกคน	ครูที่ปรึกษา	โรงเรียน
18 ก.ค. 47 – 4 มี.ค.48	กิจกรรม ไสวธรม	นักเรียนทุกคน	ครูที่ปรึกษา	ห้องเรียน/เขตพื้นที่
พ.ค. 47 – มี.ค. 48	ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	นักเรียนทุกคน	ครูที่ปรึกษา/ครูแนะแนว/ครูปกครอง	โรงเรียน
ค.ค. 47และ มี.ค. 48	สรุปรายงานการดำเนินงาน	นักเรียน	ครูที่ปรึกษา/หัวหน้าระดับ/ทีมประสาน	โรงเรียน
16 พ.ค. 47 และ 24 ค.ค.47	ประชุมผู้ปกครองและประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน	ผู้ปกครอง	ผ.อ.,รอง ผ.อ. งานปกครอง/ครูที่ปรึกษา	หอประชุม/ ห้องเรียน
26 ส.ค. 47	ประชุมชี้แจงคณะกรรมการการทบทวน	คณะกรรมการประเมิน ทบทวน	ผ.อ. และทีม ประสาน	ห้องประชุม
27-31 ส.ค. 47	ประเมินทบทวนการดำเนินงานแต่ละระดับ	ครูที่ปรึกษาแต่ละระดับ	คณะกรรมการประเมินทบทวน	ห้องทำงาน
ก.ย. 47 และ ก.พ.48	คณะกรรมการแต่ละระดับประเมินผลการปฏิบัติงานและสรุปรายงาน	นักเรียน	คณะกรรมการแต่ละ คณะ	ห้องประชุม
ค.ค. 47 และ มี.ค. 48	สรุปรายงาน แผนพร้ประชาสัมพันธ์	ผู้บังคับบัญชาผู้ปกครอง และประชาชน	คณะกรรมการทุก คณะ	

ต้นฉบับไม่มีหน้า 182

NO PAGE 182 IN ORIGINAL

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลเกี่ยวกับคณาจารย์ผู้ให้สัมภาษณ์

ประชากร	จำนวน (คน)												
	จำนวน (คน)	เพศ		อายุ (ปี)		วุฒิการศึกษา		อาชีพ				ประสบการณ์ ในการทำงานใน ตำแหน่ง (ปี)	
		ชาย	หญิง	40-50	51-60	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	รับ ราชการ	ค้าขาย	เกษตรกร	อื่นๆ	2 ปี	3 ปี
คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ร.ร. วัดโมฬีพลาญชัย	3	2	1	-	3	-	3	1	1	-	1	-	3
คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ร.ร. โหล่นหินวิทยา	3	3	-	1	2	2	1	-	1	1	1	2	1
คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ร.ร. สิริภามที่บ้านไฮ่ง	3	3	-	1	2	2	1	-	1	2	-	-	3
รวม	9												

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

ประชากร	จำนวน (คน)																
	จำนวน (คน)	เพศ		อายุ (ปี)		วุฒิการศึกษา		อาชีพ				สถานภาพสมรส		จำนวนบุตร (คน)		กำลังศึกษาอยู่ในระดับ	
		ชาย	หญิง	44-50	51-60	ต่ำกว่า ป.ศ	ป.ศ	บริหารการ	ศึกษา	เกษตร	อื่นๆ	อยู่ด้วยกัน	หย่าร้าง	1	2	ม.ต้น	ม.ปลาย
ผู้ประกอบการ ร.ร. วัฒนโทยาชัย	3	1	2	1	2	1	2	1	1	-	1	3	-	2	1	1	2
ผู้ประกอบการ ร.ร. โทณินวิทยา	3	2	1	1	2	3	-	-	1	2	-	3	-	1	2	2	1
ผู้ประกอบการ ร.ร. ชีรภรณ์บ้านไผ่	3	2	1	2	1	3	-	-	2	1	-	3	-	2	1	1	2
รวม	9																

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายหัตพงษ์ งานดี เกิดวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เมื่อปี การศึกษา 2544 และเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและ ความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549

ปัจจุบันรับราชการครู ในตำแหน่ง ครู คศ.1 โรงเรียนบ้านสองพี่น้อง จังหวัดเชียงราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย